

ЕНРИКЕ МАРИСКАЛ
ПРИКАЗКИ ЗА ПОДАРЪК НА
МЕЧТАТЕЛИ

Превод от испански: Весела Ангелова, 2011

chitanka.info

1. НАЧАЛОТО НА ЕДНА МЕЧТА

*Празна е напролет
моята къщурка.
В нея има всичко.
Ямагучи Содо*

Ръката дава израз на намеренията на ума, на температурата на сърцето, което ѝ вдъхва живот, и на насоката на най-личните желаниа, които я задвижват. Тя ни представлява.

Когато в мигове на силна възбуда ръката копнее да хване птичето на творчеството, тя не се стреми единствено да усети силата и лекотата си или да защити невинността си и своята ефимерност, а иска и да погали тези крила, способни да достигнат непознати висоти, за които подозираме, че могат да ни заразят със сънища за свобода и изобилие в нашия закотвен къс земя.

Докато общуваме нежно с величието на тази мечта, символизирана от толкова мъничка птичка, усещаме преобразяване, което ни кара да я предупредим за случващото се с нас: „Ти лети, защото ние вече не можем, но ни остави за миг да се докоснем до възлеществото на твоята природа, за да изпитаме мощта на твоята простота, изяществото на звънливия ти глас и твоето всекидневно възвеличаване на живота без някакъв особен повод“.

Мечтателите са чучулиги и славеи, косове и колибрита, които украсяват еднообразния пейзаж на социалната сивота, маскирани като адаптирани граждани, „проскубани двукраки“, с нереален и изненадващ размах на крилата, които трябва да се научат да разтварят.

Воалът на различните култури формира една човешка дейност, колкото явна, толкова и потайна.

Ескимосите в Аляска са свикнали да започват приказките си така: „Било що било, човек и звяр били едно.“ Този специфичен израз

ясно се проявява в света на маските във всички общества.

Латинският термин „персона“ — което днес значи „личност“ — означавал маската, с която изпълнителят превъзможвал естествения си страх да се покаже пред публиката. Японският театър красноречиво и хармонично изтъква множеството качества, които живеят във всеки персонаж.

Глаголът „персонаре“ означавал „запявам, викам, карам да звъни“ — необходимо условие за изразяване на реалности и мечти, несполуки и успехи, тъга и щастие.

Освен това замечтаната личност живее най-малко в два свята. На първо място я приютява изключителен и невидим дом; след това споделя с другите реалното пространство, в което се намира — семейство, работа, училище, отшелническа килия или многолюдна тълпа.

Можем да станем мечтатели и без предварителна подготовка. Без никакво специализирано послание въображението преминава през неизследвани територии, били те истински или измислени.

Силата на бленуването обикновено е по-могъща от думите, макар че може да се събуди и под влияние на вдъхновяваща приказка, прочетена или разказана.

Ако четенето или слушането на някоя история може понякога да възбуди въображението ни и вътрешния размах на крилата ни, по-важна от текста или от самото присъствие на учителя е готовността на ученика да учи, за да мечтае, за да пресъздава и извлича същността от всяко послание, пуснато в света на формите.

Традиция е да се твърди, че когато търсачът е в състояние да възприема и да се учи, учителят се появява по някакъв начин, за да предаде без забавяне знанието си. Ако го стори преди това, ще е безсмислено и за двамата.

Оценяваме възможностите на писането и четенето, но това не става слепешком. Консуматорството, рекламата и телевизията са в основата на информационните масиви и никои предпазни мерки не са достатъчни, за да изпъкне отровната опасност, която пропагандират.

Прашките и автоматичните пистолети се множат в свят без любов, но разцъфтялата заплаха успява да накара ятата от мечти за полет да предупреждават хората птици отново и отново, че закрилата се крие във висините, а не в блатните дълбини.

Приказките — тези съучастници, помагат да се обнови надеждата, а илюзиите на всяко пътуване във времето радват още повече и разкрасяват едновременно истинското лице и маската.

Тази книга е вдъхновена от една мечта: да допринесе в известна степен за намаляването на киселинния дъжд на страха, а небето да отвори място за дъгата на доверието, на мира и на сътрудничеството, така, както в онези времена, когато било що било, човек и звяр били едно; далечно приземяване, което нито един човек птица не е изпитал нуждата да предприеме, за да започне да измисля жестокостите, в които властите се усъвършенстват и които практикуват пред и заради нашите деца.

2. В ПОМОЩ НА МЕЧТАТЕЛЯ

Родината на писателя е езикът му.
Франсиско Айала

Родната земя на мечтателя е свободата; творческият паспорт за читателя е да започне изпълнен с разбиране диалог с автора.

ЧЕТЕНЕ НА ВИСОК ГЛАС

В античността публичното четене на текстове станало тъй почитана дейност, че в домовете на могъщите се строели специални места за това.

В своята изтънченост римляните обучавали роби, които да четат определени автори. В Гърция модерните четения се смятали за едни от най-възвишените спектакли в политическите игри.

Тогава успехът зависел освен от тематиката на книгата, и от артистичните и декламаторските способности на четящия и много пъти авторът плащал на някой говорител, за да чете произведенията му, и събирал приятелите си и хора, които трябвало да аплодират и възхвалят творбата, независимо от качествата ѝ.

Най-четената и възхвалявана латинска книга била на римския ритор и мечтател Квинтилиан — „За обучението на оратора“. Цицерон потвърдил, че мъдростта, която не е придружена от красноречие, е от малка полза за държавата.

Този ентусиазъм западнал по времето на Гай Плиний Секунд, наречен Плиний Стари, който се оплаквал, че поканените на четенията измисляли всевъзможни извинения, за да не присъстват, идвали късно или се оттегляли преди края на спектакъла.

Вергилий чел откъси от своята „Енеида“ на Октавиан Август, който плакал, докато слушал шестата му книга. Предполага се, че от силни чувства, а не в резултат на мъчение.

Когато литературата се пренесла в Александрия, подобни събирания зачестили. Четенията в Египет се провеждали в Музейона близо до прочутата библиотека. Имало и съдии, които присъждали награди на най-добрите творби.

Преди Адриан да издигне прочутия Атинеум, бедните писатели, които не можели да си позволят разходите за зала за четене, четели произведенията си под сводовете на баните, където гласът звучал чудесно. Осмелявали се на това въпреки риска да бъдат замеряни с камъни, което на мнозина им хрумвало спонтанно.

В палатките из аржентинските пампаси се рецитирали „Мартин Фиеро“ и други гаучовски поеми, а рецитаторите правели така, че посланията от земята, от индианеца и от грингото да стигнат до хората, които не можели да четат, но обичали четенето на висок глас и метафизичните паяди^[1]. Също тъй имало и хора, които си доставяли удоволствие с пряко и лично четене, без никакъв посредник.

БИБЛИОТЕКИ ЗА ВСЕКИ ВКУС

Най-странната библиотека, съществувала някога, съдържала сто хиляди тома, а собственикът ѝ бил великият персийски везир Абдул Касим Исмаил, познат като Сахеп — Приятеля. Бил роден през 936 г. и починал през 995 г.

Това била подвижна библиотека и мъдрецът я придвижвал върху четиристотин камили, дресирани така, че да се движат в редица, без да се разместват, за да се запази азбучната подредба на книгите.

Библиотекарите на великия везир бързо можели да открият всяко заглавие, от което господарят им изпитвал интелектуална нужда, само като погледнели каталога, разположен върху гърбиците.

„Всяка лична библиотека е читателски проект“, заявил Хосе Гаос в известния афоризъм; за други това е салон с трофеи, демонстрация на малки геройства, извършени насаме, автентични упражнения за самомъченичество.

Алберто Мангел разказва, че от дете го привличала колекцията, която баща му съхранявал в работния си кабинет. Книгите ги закупувала секретарката му, която ги изрязвала с огромно внимание, за да ги нагласи според височината на полиците. След тази операция на повечето книги им липсвали два-три реда от всяка страница, но останалото можело спокойно да се чете.

Хорхе Луис Борхес изрича следното пророчество: „Подозирам, че човешкият род, единствен по своята същност, ще бъде унищожен, а библиотеката ще пребъде: осветена, самотна, безкрайна, напълно неподвижна, въоръжена със скъпоценни книги, безполезна, неподатлива на развала, тайнствена.“

Експертите по вътрешна декорация смятат, че библиотеките, подобно на растенията, внасят уют в интериора, затова и съществуват многобройни случаи на хора, купили книгите не по каталог, а по сантиметри, според размера на съответното място. Други колекционират красиви корици, които се съчетават с цветовете на стената, метала и дървото и в много случаи има наглед подвързани красиви томове, които в действителност са натъпкани с опаковки от подбрани ликьори.

Габриел Саид в книгата си „Прекалено много книги“ предлага на съвременните автори, които не могат да съдържат импулса си да пишат, да използват целомъдрени ръкавици или всеки ден да седят в някоя голяма читална зала, за да уталожат пристъпите си.

За някои подаряването на книги е като формализирането на задължението за четене, освен когато подаръкът е някоя енциклопедия, речник или етимологичен справочник. На никого после не би му хрумнало да запита: „Прочете ли го? Хареса ли ти? Защо?“

Един ученик бил посветил живота си на духовната реализация и четял всичко. Един ден, когато успял да постигне просветеност, унищожил библиотеката си и я подпалил. Бил разбрал, че книгите започват добре, но завършват зле.

ЗАВЛАДЯВАНЕ НА НОВИ ЧИТАТЕЛИ

Във Великобритания известното издателство „Пенгуин“ подело кампания за стимулиране на четенето сред мъжката публика, като използвало две силни примамки:

1. Предложили сума в рамките на 1500 евро на всеки, който ще се изненада, прочитайки някое от заглавията от фонда на издателството, избрани като „творби с награда“.

2. Пуснали информация, че 85% от запитаните жени твърдели, че мъжете, които се наслаждавали на книгите, били по-секси от тези, които не четели.

Почти половината от испанското население не чете. При все това само на полуострова се издават повече от 65 000 заглавия годишно. Малко са тези, които са решени да извикат мечтателите от един свят, по-подходящ за децата; да привикат читатели, които копнеят да изслушат нечие лично ехо от магичните далечни анонимни и много гостоприемни планини.

[1] Паяда — двугласна народна песен в Аржентина, Чили и Уругувай. — Б.пр. ↑

3. ОТВЪД ТЕКСТА

*Падналият цвят на клонката се връща?
О, пеперуда!
Моритакe*

Учителят видял четирима монаси, които водели упорит спор пред развяващо се знаме. Всеки се обосновавал според собственото си виждане:

— Това парче плат е неодушевено, и просто вятърът го кара да се вее.

— Бризът не притежава собствено движение и затова му е невъзможно да развее каквото и да е.

— Веенето на знамето, без съмнение, е резултат от причинно-следствена връзка.

— Същественото е, че няма развяващо се от само себе си знаме. Само вятърът го движи...

Именно тогава Хуей-нън, патриархът основател на дзенбудизма, неграмотен човек, отишъл при тях и ги успокоил:

— Приятели, нито вятъра, ни знамето, ами само вашите веещи се умове виждам.

Изненадани, младежите смирено помолили учителя да ги приеме за свои ученици.

Сократ, Буда и Исус Христос са говорили, не са пишели. С присъствието си учили, че злото е опаковано в невежество. Говорели, за да пробудят у другите освободителната дума, били свидетелство за просветителското слово, способно да съдържи, да опрости и изпери всеки възприемчив търсец човек. Тъй като познавал тази мощ, поетът Ли По написал: „Вдигам ръце и звездите бих могъл да докосна. Но не се осмелявам да отроня и дума, за да не събудя небесните обитатели.“

Понякога е препоръчително да произнасяме със свещено неблагоприятно някоя разголена дума от най-дълбоките кътчета на

сърцето си. Който изразява тази звънност, ще вдъхне бриза на живота, някога донесъл вдъхновението в Атина, Индия, Йерусалим или Асизи.

Защото, както е казал Ангелус Силезиус през 1675 година в „Херувимският скиталец“, дори Христос да се роди хиляда или десет хиляди пъти във Витлеем, „няма да ти послужи за нищо, ако поне веднъж не се роди в сърцето ти“.

„Вселената е огромна книга“, написал астрологът езотерик Мухидин ибн Араби. Ако е „затворена“, тя е също като девствената материя, която крие тайната си; когато е „отворена“, олицетворява плодотворния живот, който разкрива тайните си. По същия начин действа и човешкото сърце.

В исляма двацет и осемте букви на азбуката образуват завършения човек. Сътворението се приема като книга, в която буквите са живи същества. Няма нищо на света, което да не може да бъде оценено като поливалентна връзка, също като текста. Фриц Перлс е пишел, защото не е умеед да танцува.

На някои големи майстори на танца им доставя удоволствие да обучават хора с увреждания на тайните на ритъма и на движението, защото те успяват да усвоят всичко без никакво интелектуално затруднение.

МЯСТОТО НА ПИСАНЕТО

Когато основният смисъл на словото се разсее, писмото става важно заради усилието да се вкара мощта на духа и вдъхновението в приемлив и дълготраен текст. Много автори посочват, че езикът и писмото са две различни системи от знаци; единствената причина за съществуването на второто е оживяването на първото. Това качество на приближение, характерно за писмото, за разлика от живия език, води до натрупването на вторичен опит, рискован и закъснял в прилагането на изключителното достижение, което творческото слово притежава.

Записките за живота на цар Гилгамеш са една от най-старите истории, които познаваме от шумерските преводи от третото хилядолетие преди Христа. Епосът е бил съхраняван в известната библиотека на цар Ашурбанипал и бил записан върху глинени плочки посредством система трудни за усвоявани символи, наречени клинописно писмо. Глината бил най-икономичният и податлив на обработка материал. Папирусите, пергаментът, обработената кожа,

дървото, металът и камъкът, ако са оцелели, е било заради специалните грижи, полагани за тях.

Благодарение на глината знаем, че Гилгамеш от Урук в даден момент от живота си сред много геройства бил обхванат от страх от смъртта. Затова потърсил земята на вечния живот, която се намирала зад седем непристъпни планини. После се озовал в кедрова гора, където успял да поговори с единствения човек, успял да победи смъртта — Утнапицим, и той му разкрил съществуването на тайнствена билка, която се намирала на дъното на морето и която връщала младостта.

Героят, макар да бил много могъщ, се срещнал с предопределението: една змия му откраднала вълшебното цвете, така че, без да има друга надежда, му се наложило да сподели съдбата на всички смъртни. Където се появява герой, винаги е възможно да се напише трагедия.

Тези писания, открити в средата на XIX век, били преведени на немски в началото на XX век. Посланието им изненадало образования свят, защото освен останалите неща разказва и за потоп, подобен на библейския.

В Китай качеството на писмото било толкова тачено, че добрият почерк успял да постигне превъзходство над рисуването. Ван Си-чжи (321–379), „властелинът“ на китайската калиграфия, споделил за тайните на изкуството си: „Хоризонталната черта е като множество облаци, настъпващи в битка; всяка извивка е дъга, изпълната с рядка сила; точката е скала, която пада от издигнат връх; ъглите са медни извивки; линията, която продължава, е филиз, достоен за почит, а свободната черта е бегач, готов да скочи.“

Отвъд текста се процежда въображението, висшата логика, хармонията на думите, собственото вдъхновение на читателя.

4. ГЛОБАЛИЗАЦИЯТА НА ПОСЛАНИЕТО

За какво би послужила една книга, ако не притежава способността да ни отведе по-далеч от всички други книги?

Жил Делъоз

Преди времето на Йоханес Гутенберг малко хора четели. Той бил човекът, който в Майнц започнал да конструира първите печатарски матрици.

С това нововъведение произвел първия бестселър, поставил рекорд от 200 екземпляра. Става въпрос за 42-редовата Библия, наречена така заради броя на колоните, съставляващи двата ѝ тома от общо 643 страници; била е отпечатана между 1452 и 1455 година.

Издателската революция, която дръзкият Йоханес си позволил да започне, го довела до огромни финансови затруднения, които му вгорчили живота. Дълговете, които генерирала новаторската му дейност, надхвърляли ресурсите, от които се нуждаел, за да осъществи мечтите си.

В края на петнайсети век всички големи градове имали своя печатница и бавно започнало да се заражда това, което впоследствие щяло да се превърне в социален феномен от планетарен мащаб, наречен от културолога Маршал Маклуън през 1962 г. „Галактиката на Гутенберг“.

Неговият ученик, Дерик де Керкхофе, вярвал, че книгата е единственото място, където информацията остава спокойна. Днес електронните книги ни позволяват да разговаряме с екрана, а телевизията като че поражда някакъв обществен разум. *Личният разум* не е естествен. За сметка на това *едновременното мислене* в мрежата довежда до точно толкова дълбока трансформация, до каквата на времето е довела азбуката. Бракът на езика с електричеството постига интерактивна връзка на умовете; всеки човек е глобален *онлайн*.

Във времената, когато хората не са четели, са изгаряли библиотеки, съхранявали литературни съкровища. Езотеричката Елена Петровна Блаватска твърди, че посредством ясновидство е получила достъп до тайните „Станси Дзиан“, които прочела на езика сензар. В едно от кланетата в Ирак била погубена чрез огън и плячкосване една от най-ценните библиотеки, притежавани от човечеството.

През XVIII век мнозина можели да четат, но не умеели да пишат. Хартията и мастилото били много скъпи. Единствено духовенството и благородниците имали достъп до тази привилегия. В наши дни хората знаят за ползите от културата и науката, които могат да се открият в книгите, но повечето не знаят какво е книга.

Една жена си четяла внимателно отбрана поезия, когато възмутено споделил със съпруга си, с когото били женени от четирийсет години:

— Какъв срам, Маноло! Тоя тип Густаво Адолфо Бекер, дето го чета в момента, е откраднал от теб същите стихове, които ти ми пишеше, докато бяхме годеници!

Дори самият Гутенберг не си е представял, че подеът на книгата в световен мащаб ще направи възможно до такава степен разпространението на рекламните брошури; на обявите, замислени да повишат продажбите, на книгите, които дават наставления за техниките на маркетинга, които предизвикват масова консумация на продукти без друго социално отражение, освен комерсиалната рента на онези, които разполагат със средствата за разпространение. Този процес се е развил с такова голямо ускорение, че не е позволил дори да се помисли върху него.

В годините на така наречената Индустриална революция някои пророци си представят възможността за един обширен свят със снимки, радио и кино. Тези мечти са се претворили във виртуалните реалности и се врязват във всекидневието ни. Филмът „Il postino“, известен още като „Пощальонът и Пабло Неруда“, прави Неруда известен за широката публика, може би дори повече от книгите му.

Случва се също книгите да избират своите автори, а заглавията имат властта да диктуват неочаквани съобщения. Обсъжданият Салман Рушди смята, че писателите, както и политиците, си съперничат помежду си за същата територия, защото „се опитват да променят света според собственото си виждане“.

През трийсетте години на двайсети век творецът Мохоли-Наги твърдял, че неграмотните в бъдещето ще са тези, които няма да могат да си служат с фотографската камера. В същото време други се питат дали в същността си фотографията е документ или изкуство. Някои отговарят, че не е рисунка, нито пък текст, а най-добре може да се опише като комплексна медитация върху смисъла на живота; магическа реалност, в която всичко е възможно.

В наши дни много хора, които не четат, гледат снимки, за да мечтаят. За тях се издават списания в големи тиражи, специално замислени за неграмотни хора, с недвусмислени снимки, които илюстрират една-единствена приказка за секс, насилие или консумация.

5. ИСТОРИЯ НА ПИСМЕНОСТТА

*Защо да се тревожа за бъдещето, след като то не е
направило нищо за мен?*

Гручо Маркс

Преди много години в планината живеел чудноват и щастлив човек, който викал рибите с песента си. Те с удоволствие се настанявали в мрежата му, защото открай време си знаели, че съдбата им била първо да плуват във водата, после във виното и накрая в олиото.

Човекът събирал и горските елени с пронизително свирене и по този начин правел така, че всяка сутрин езерото и гората му давали нужното, за да изхрани семейството си.

Танцувал с ритъма на сезоните и бил признателен за уредбата на природата, която му позволявала да събира храна за зимата без притеснения, разрешителни за лов или плащане на данъци.

Никога не забравял да пази чистотата на водата и живота на всяко дърво. Знаел, че са негови братя, без да е чел нищо за екологията или теологията.

Земеделците обработвали земята още от зори в зеленото поле и не страдали от глад. Щом паднела нощта, възвръщали силите си, без да познават безсънието. Разказвали си истории, макар да не владеели нито латински, нито гръцки.

Овчарите водели стадата си и знаели името на всяко агне, на всяка коза. Не водели записки за тривиалното си всекидневие, нито пък на някого му идвало наум да чете.

Въпреки това майсторели красиви дървени фигурки, драскали и рисували върху камъните, правели снежни човеци през зимата. Радвали се на добра ерекция без никакви хапчета, а когато спели, спели наистина.

Ако видели някой разгневен свой съсед, се питали помежду си защо ли таи толкова страх, или пък решавали, че трябва да проявят по-голямо разбиране, защото това бил човек, който изпитвал временни затруднения да освободи червата си. Знаели, че единственото, което може да промени някого, е собственият му начин на мислене и че всеки път, когато някой се ядосва, то е, за да се опита да накара другия да се почувства виновен. Не разбирали значението на това душевно състояние, което днес се нарича „потиснатост“.

Наричали се *нави*, „обвързани създания, които вдишвали от високо и издишвали напред.“ Когато затваряли очи, виждали.

Старците разговаряли с птиците и растенията. Не се отегчавали, били уважавани и когато умирали, умирали без допълнителни жалейки.

В Индия Патанджали вече бил предал устно афоризмите си за единството на живота и съзнанието. Преди десет хиляди години този майстор на медитацията е завещал тайните си методи да се свързва, и то без оптични влакна, със светлината, която открай време се намира в ума ни.

Хезиод и Омир са запомнени с историите си за хора и богове, които не четели нищо. Жителите от Великденския остров издигали мистериозни статуи, които също нито четели, нито говорели. Гледали отвисоко и по пълнолуние се усмихвали на собствените си тайни.

Никой никога не е успял да докаже дали са можели да четат или възпроизвеждат, отпечатани във въздуха и в пещерите, макар със сигурност да се знае, че всички умеели да събират и никога не забравяли нищо, което им било от полза.

В онези дни моретата били кръстосвани от финикийци, баски и викинги с неточни карти, но с ясни звезди, и мореплавателите винаги се завръщали без помощта на някоя книга. На други места бойните полета възвръщали излишъците от енергия на най-свирепите, които заменяли живота си с мечти за по-голяма власт.

За да заспят, корсарите измисляли гуляи и трофеи и никога не обърквали джина с вода; хвалели се с истории за жени, с които не им се налагало да рискуват, и когато се хранели, се хранели, без да страдат от лошо храносмилане.

Трафикантите на скъпоценни камъни не четели, нито по някакъв начин описвали заниманията си. Всичко оставало запазено в паметта

им и там изглеждало толкова невинно, че дори ангелите не му обръщали внимание.

Тези, които винаги носели със себе си някой тайнствен ръкопис, били свещениците, кралските съветници и лихварите, а те били убедени, че вече съществува книга, написана от техния Бог, от Властта и Парите, и поради това нямало смисъл да се четат, нито пък да се съхраняват други текстове, тъй като те никога не биха могли да се доближат до стойността на онзи първоначален източник, до който единствени те имали достъп.

6. ИМА СВЕТЛИНА, КОЯТО НИКОГА НЕ ГАСНЕ

Сам себе си поправям, когато преправям творбите си.
У. Б. Йейтс

На един тихоокеански остров туземците се чувствали щастливи и сигурни в естествената си среда, живеели приспособени към своята икономика и култура, докато западни „учени“ не открили след скъпи изследвания, които никой не им бил поръчал, един необикновен феномен: тези общности в по-голямата си част били изостанали, защото не умеели да четат.

С мащабни ограмотителни програми успели да се справят с този проблем.

В наши дни населението очаква каталозите, които им изпращат магазините от големите градове, пълни с оферти за електродомакински уреди, оръжия, парфюми, лакомства, ликьори и рекламни списания, чиито цени, както и условията за плащане и получаване усвоили със завидна бързина.

Деца и възрастни островитяни, на времето „диваци“, в момента са заринати от лавина общински съветници, депутати и акредитирани сенатори, които им обясняват важността на образованието и ограмотителните кампании, на навременното плащане на данъци, на облагите, които носи четенето и гласуването.

Твърде многото четене стопило качеството на работата им, практичната им схватливост, решителността и усърдието им. Днес знаят как да превърнат лесното в трудно, простото в сложно, светлото в тъмно. Всички дават съвети и ползват аргументи, които обясняват действията им, като че ли са фабрики за извинения, работещи в непрекъснат режим. За да си почешат дясното ухо, протягат лявата си

ръка над главата, а за да почешат лявото, правят същото упражнение с дясната си ръка.

Цар Питей от Трезена един ден казал на младия Тезей: „Чуй, ще ти разкрия тайна. През юношеството, както и през старостта, силата, която сломява отрицателните сили, не е смъртта на изкупителните жертви, нито пък е гневът на боговете, не е и пролятата кръв; нито съгласието и примирението с всички житейски дела. Всичко е в отварянето на ума. Да откриеш сърцето си за възможностите на *настоящото* е благотворен процес на пречистване, който отдалечава маловажните неща. За да се надяваме, че прахът няма пак да ни покрие, трябва цял живот да се *почистваме*.“

Грешните преводи на този текст, преминавал от уста на уста, довели до отпечатването на: „За да се надяваме, че прахът няма пак да ни покрие, трябва цял живот да се *прочитаме*.“

Тази груба грешка в превода ни кара да се четем един друг, вместо да очистим духа си от негативните слова, да го освободим от илюзии и миражи. Необходимо е преобразяващо почистване, за да изтъркаме от себе си зле съставените читанки.

Печатната грешка в учебник по медицина може да доведе до фатални последици. Така е и в книгите за готварство или алхимия при рецептите за приготвяне на бульон или някоя отвара, или указанията на *дхармата* за достигане на духовна реализация.

Но грешки допускат не само преводачите, а и авторите, коректорите, печатарите и читателите, които смятат писателите за герои от „Галактиката на Гутенберг“.

Без това оздравително измиване от илюзиите и миражите няма трансформация. Самюъл Джонсон съветвал: „Изчисти ума си от псевдоинтелектуални теми“, а Емерсън твърдял: „За да четеш добре, трябва да си откривател“.

Напътствията и образованието сами по себе си не са достатъчни, за да бъдем винаги подготвени. Парфюмът на живота се улавя само когато сърцето е отворено единствено към същественото.

Прекаленото четене води до натрупване на прахоляк по ума. Липсата на хигиена проваля угощението, което ни носи всяка възможност.

Злоупотребата с наложилите се социални етикети много пъти затруднява вкусването на оригиналните изненади, които ни поднася настоящето.

Паметта трябва да бъде пречистена. Дори компютрите от време на време се нуждаят от актуализация на базите си данни.

Не четат бебетата, потъналите в мизерия, потиснатите, умиращите, умствено изостаналите, твърде учените, мумиите, птиците, нито лечебният евкалипт; нито съдиите — присъдите си, нито нотариусите — протоколите си, нито шефовете — докладите си. Нито влюбените — бележниците си: „Ела, вземи си книгата, забраванке, изпълнена със светлина и блян. С романтика пропита, луда... Остави любовта си там, на пианото... Ще се изтрие всичко от главицата на моята любима“, предупреждавал Еваристо Кариего, поетът от народа, юношите от своето време, които откривали трепетите на пламтящото сърце. Те не познавалите днешните възможности на блоговете, които глобално обвързват чувствата.

Четенето не включва ученето, усвояването, разбирането, комуникацията. То може да е бягство, развлечение, забавление, чисто запаметяване, без това да означава чудото на осъзнаването, на проникновението, на непредвидената ценна находка, на прояснението, на вдъхновението, креативността и интуицията.

Още Платон във „Федър“ критикува фетишизма към книгата, когато вижда зараждането в Атина на издателския пазар, който съпровожда изгряващата западна култура. Същото наблюдава и Карл Попър в „Книгите и чудото на демокрацията“. В наши дни човечеството публикува книга на всяка половин минута.

При все това ние хората продължаваме да дешифрираме по някакъв начин многофасетните послания на живота. Този неизчерпаем източник на изненади съдържа нашия преходен телесен епизод, говори ни с много гласове и чрез много тълкуватели, във всички свои царства и на всичките си езици. Невъзможно е връзките му да се резюмират

само в един текст, макар легион писатели неуморно да се опитва да го постигне, а още толкова читатели копнеят да познаят плодовете и загадките, които предлага тайнственото умение да пишеш, гмуркането или спускането на душата.

Всички се стремим да построим мост или да прокопаем тунел към безкрая, към единството, към любовта, която ни освобождава от ненужното страдание. Който не живее в любовта, не живее никъде. Когато душата мисли, тя обича; не дели, а обединява. Светлината е нейната природа. Тя е единствената революционна сила, не с бои, преминава през стени и брони, погледът ѝ възвисява. Мечтателите чувстват, че е точно така, че има светли на, която никога не гасне.

7. НА МЕН МИ Е ДОСТАТЪЧНО!

Колко бедна е оная памет, която работи само назад!

Луис Карол

Когато избухне Революцията на потребителите, милиони организирани хора ще поискат да им се плаща, задето четат, гледат или слушат реклами, за които не са молили.

Ще са научили, че колкото повече безполезни продукти консумират, толкова по-малко живеят, и ще се запитат кое ли е това глупаво желание, което никога не успяваме да задоволим.

Търговците ще разберат, че парите са като телевизор с една програма, и мощта на капитала ще се установи в тоталното господство на средствата за масова информация. Рекламните им техники натрапват вкусове, рециклират неизчерпаеми желания, разтръбват и продават хипотетични удоволствия, маскирани като райски места и идилични оазиси.

Човечеството ще открие, че зад рекламите стои агресия, и ще потъне в болезнено усещане за провал; ще изпита необходимостта да пожелае и опознае това, което никога няма да му е достъпно, което никога няма да притежава и да му се наслаждава в тази си реинкарнация.

Тълпите ще поискат обезщетение за масираната инвазия на предложенията за потребление и за марките, които се рекламират във вестниците, по радиото, телевизията, видеофилмите, автобусите, влаковете, летищата, самолетите, гарите, улиците, спорта, татуировките, шапките, мечтите, погребенията, дрехите и оръжията на наемниците, както и кутията, която побира всичко: океанската необятност на интернет.

Ако не получат компенсация заради цялото това нежелано четиво, което се просмуква в спалните, по улиците и в транспортните средства, хората ще изберат да не купуват повече. Никои от

продуктите, които търговските агенти искат да наложат насила и безнаказано, няма да бъдат купени. Всички ще научат, че този, който продава, е клиентът; че истинската сила се намира в общественото мнение, организирано в спонтанни мрежи от протести.

Ще дойде ден, когато средствата за информация ще бъдат безплатни, като допълнение към едно достойно потребление. Всички ще получат възможността да водят изобилен живот, а не да преживяват с трохи, хвърлени по милостиня.

Тази социална трансформация ще бъде подкрепена от благата, които ще произведе широкото *масирано потребление на необходимото*, което ще помрачи досадното потребление на незначителни неща.

Тогава би настъпила епохата на повсеместното четене, защото ще се отвори вътрешният поглед и ще дойде краят на миражите и илюзиите.

УЧИТЕЛЯТ МЛЕЧЕН ХЛЯБ

Името му е самата нежност.

Обеднява и подсилва могъщите хранителни свойства на хляба и млякото, чиито ползи са безкрайни за млекопитаещата общност. Би ли могло да съществува по-невинно и пленително име? Кой не се чувства малко по-добре, когато му говорят за деликатното му телосложение и фигура?

Живее в някой от възможните светове, без да изпитва необходимост от стабилно физическо тяло. Може би етерната му самота е породена от защитни причини; опитва се да избегне възможните реакции на учените, на много челите и *писалите*.

Кой е той? Никой не може да го разкрие. Трябва да съществува мистерия в аурата, заобикаляща този посветен, иначе цялата приказка би свършила, самият живот би загубил смисъл и повече не би имало търсене.

Понякога се появява с буря на място, където цари вечна пролет. Друг път се явява с неповторимия си аромат или с твърде нежния звук на тибетска камбана. Във всички случаи близостта му буди желание да се диша дълбоко свеж въздух.

Преди много години, когато още нямало време, учителят Млечен хляб обичал да събира истории, за да ги подарява на всички хора на

възраст от две до сто и двацет години, които изпитвали необходимост да пътешестват из царството на въображението на собствените си криле.

Също така често казвал, че ако някой изпитва необходимост да го намери, е достатъчно да изпълни някои прости действия: да се успокои, да диша дълбоко, да се отпусне и да каже: „Никой не може да открадне това, което съм аз, нито мога да го загубя, защото никой не ми е дал или заел нищо. Не мога да престана да бъда това, което съм: радост, съзнание, благодарност, свобода, прераждане, мир и служба.“

Млечен хляб е вдъхновил Йеремиа и Езекиил, Йона и кита, Нострадамус и Солари Парависини^[1], Кийник Одхар^[2] и Едгар Кейси, магьосникът Мерлин и Распутин. Оби-Уан Кеноби и почти всички джедаи са имали някакво телепатично влияние от този учител.

Знае се, че той е откривателят на „гарфънкълите“: невидими възли, които се появяват на врата или гърба и могат да се махнат само с едно решително движение на ръката, изненадващо и малко рязко, което предизвиква у засегнатия човек незабавно облекчение и лекота. Естествено, методът не се препоръчва при домашно лечение на затлъстяване.

Този голям мечтател е обявил, че когато настъпи *революцията на потребителите*, в човешкото общество всичко ще бъде различно. Няма да има нужда да се четат произведения, нито да се горят библиотеки, книжарници или издателства; те ще се самоабсорбират поради ненужността си.

Процесът на трансформация ще е толкова мирен, колкото и видим, ще означава промяна на съзнанието, неудържим стремеж към посвещаване в същественото.

Тогава човешкият род ще може да се наслаждава на силите на интуицията и телепатията, които сами по себе си са етични, защото произлизат от чистотата на сърцето. Всяка личност ще може да чете по лицата на себеподобните си мислите, които ги одухотворяват.

Свързването с подходящ източник на познание ще е достатъчно, за да се извлече по пряк начин цялото необходимо ни познание. С проста умствена дейност този феномен ще бъде толкова обичаен, колкото в наши дни е споделянето на въздуха, който дишаме.

Хората ще се разпознават по погледа, по аурата си. Подобна прозрачност ще доведе до избягването на множество стълкновения и

ще постави началото на многобройни сближавания, основани на доверие и пълноценна комуникация. Нито добротата, нито жестокостта ще успеят да се скрият зад маската на някое заглавие.

Освен това учителят Млечен хляб казва, че когато тази епоха настъпи, хората ще продължат да ценят много приказките с положителен сюжет и тези, които ги разказват. И по един много специален начин личностите, които са предназначени за мечтатели. Колко добър и велик е учителят Млечен хляб!

[1] Бенхамин Солари Парависини (1898–1974) — аржентински гадател. — Б.пр. ↑

[2] Брахан Сийр, познат с рожденото си име Кийник Одхар — легендарен гадател от XVII в., известен като „шотландския Нострадамус“. — Б.пр. ↑

8. ДА УМЕЕШ ДА СЛУШАШ

*Защо се задоволяваме да живеем насила, когато
чувстваме желание да полетим?*

Хелън Адамс Келър

Тези две житейски истории разказват за качеството на човешките срещи, когато са налице готовността, учудването и състраданието. Когато се намеси способността да си внимателен с другия, с живота, с всичко, което ни заобикаля.

точност

Тази сутрин в медицинския кабинет влезе мъж на възраст. Трябваше да му превържат наранената ръка и бързаше много. Докато лекарят се занимаваше с него, го запитва каква е причината за бързането му.

Човекът отвърна, че трябва да иде в един старчески дом, за да закуси със съпругата си. Тя била болна от алцхаймер и от известно време била хоспитализирана. Когато приключи с превързването на раната, лекарят го запитва дали съпругата му няма да се притесни, в случай че той закъснее.

— Не, тя не знае кой съм. От една година не може да ме познае — отвърна пациентът.

Лекарят се озадачи:

— Ако не знае кой сте, защо е тази необходимост да сте с нея всяка сутрин точно навреме?

Раненият се усмихна, потупа младия лекар по ръката и му каза:

— Тя вече не знае кой съм, но аз много добре знам коя е. Запознах се с нея в разцвета на силите ѝ и тя беше изключителна жена. Винаги се радваше, когато ѝ четях приказки и стихове по време на закуска.

Когато човекът си тръгна от лекарския кабинет, докторът си каза с насълзени очи:

— Ето такава връзка бих искал да имам и аз. Истинската любов не се свежда нито до физическото, нито до романтичното. Тя е в приемането на всичко, което е другият човек, на това, което е бил, на което ще бъде и на това, което вече не е...

ИЗНЕНАДА

Дядото седеше начело на неделната обедна трапеза. Там бяха съпругата му и четиримата му синове със снахите. Имаше топла семейна обстановка пред един патриарх, чието състояние се влошаваше поради съответните за възрастта му невронни процеси.

Любимият на всички старец трудно поднасяше храната до устата си и не успяваше да се изразява ясно. В най-добрите си години той беше великолепен оратор, разказвач на приказки, танцьор и страстен певец.

Всички се стараеха да не обръщат внимание на болката, която му причиняваше естественото влошаване на здравето му.

Докато разговаряха на масата, на един от синовете му хрумна да пусне подбор от танга, за да повдигне духа на събралите се. С първите акорди на „Ла компарсита“ за изненада на всички старецът се вдигна на крака. С учтив жест покани съпругата си на танц и двамата започнаха да се движат в чудесен ритъм, водени от познатата до болка мелодия. Оркестърът бе събудил у опитния танцьор определени движения, които бяха оставили следа на елегантност и прецизност в тялото му.

Изглеждаха щастливи и подмладени, докато танцуваха около масата. Когато музиката свърши, дядото благодари на дамата си с галантен жест, бавно я съпроводи до стола ѝ, а после се върна на мястото си, както се полага на танцьор от неговата класа.

Развълнуваните присъстващи станаха мълчаливи свидетели на незабравим житейски урок.

Въпреки всички жестокости, които съдържат всекидневниците и с които всеки ден ни заливат, любовта продължава да броди с конци от светлина в сърцата на човешките същества, изпълва гърдите им с топлина, отпечатва съкровени копнежи, прилежно подвързани с искреност.

Голямата пъстроцветна книга на живота се преиздава от време на време, безплатно се разпространява за всички възрасти, които дишат, без да знаят, същия ментален въздух, осветени и защитени, без изключение, от светлото знание, което се излъчва от правата на Автора.

9. ПОЗНАТА ГАЛАКТИКА

На ученика се полага да мълчи и да чака.
Бенито де Нурсия

Нашият свят от разказани истории се намира в позната галактика, която се разширява, с празни места, готови да бъдат заети от нови открития.

В нея винаги има някое бяло джудже или черна дупка; неутронна звезда или ракообразна мъглявина; някой пулсар или супернова, или може би някой червен гигант, както и разсеяната траектория на някоя сонда или сателит.

Въображението съдържа всички възможни кътчета, дори и измислените. Това се случва, когато изящството на метафората насели с промъквачи се персонажи сивия град на рутината.

Млечният път е името на звездния ни дом. Иде реч за хотел от свръхвисока категория, който превъзхожда в пъти което и да е друго място, увенчано само с пет звезди.

В тази великолепна вселена има спирка, наречена планета Земя, известна в звездния квартал както със спорадичните си ядрени взривове, така и с непредставителната си атмосфера, подклаждана от хронични войни.

Населена е с непоправими създания, които при случай тайно упражняват канибализъм; други са по-чувствителни, оригинални, мечтатели, интелигентни; някои се представят като божествени пратеници, други са много обичани, но повечето никога нищо не четат.

Освен това в замърсената си територия земляните практикуват изключително тежки социални дискриминации между мъже и жени, възрастни и деца, млади и стари, хора и животни, граждани и селяни.

Макар всички да сме бързо преминаващи туристи, някои поглъщат всичко, което успеят, хора и предмети, според нарежданията

на телевизията, която толерира свръхтеглото и позволява кредитните карти.

Други, всъщност повечето, преживяват както могат, водени ден след ден от надеждата за минималното количество храна и защитени от свободата, която предлага блаженият дълбок сън.

Има такива, които скучаят, обградени от благополучие, и такива, които преживяват, заобиколени от злочестини.

Преяждащите ядат, но не спят от страх, че в някакъв момент гладните ще се събудят.

Всички се обединяваме в страха повече, отколкото във взаимното доверие.

Почти никой не вдига поглед от своята собственост или от своите нужди.

Малцина се вдъхновяват да наблюдават безкрайността на обитаваните светове, които придружават приключението на светлината. Още по-малко са тези, които с възхищение откриват същностите, появяващи се, когато се практикува вътрешното изгнание и се пътешества през основната реалност, която ни изгражда.

От тази творческа гледна точка нашето общество може да бъде разглеждано като една оригинална галактика. Добре е да си дадем сметка, че тези, които ни придружават, пътуват маскирани.

В града, в който живея от дете, живее и едно бяло джудже, много работливо. Казва се Енрикета, клюкарка е и никога не се усмихва.

Познавам също и Роберто, мрънкация. Той е автентична черна дупка, професионален жалбоподател.

Един друг тип се разнася в лимузината си, накичен с педантичния облик на могъщ директор. Същинска неутронна звезда е. Отговаря на името дон Корнелио и е директор на местния клон на известна международна компания.

Робустиано е майстор на брашното и представлява истинска ракообразна мъглявина. Върти собствената си хлебарница и обича да разказва пикантни историйки на клиентите си, като отдава особено внимание на омъжените красавици, които тайничко въздишат.

Бялото джудже е малко и горещо тяло, произлязло от загинала звезда. Такава е и Енрикета, стегната, работлива, винаги изпълняваща задълженията си.

Черната дупка е тъмна маса в космоса, колапсирала звезда. Плътноста ѝ е толкова висока, че се е свила в себе си и не позволява на нищо да излезе навън, дори и на светлината. Оттам и чернотата ѝ.

Роберто е тъмен, истински мърморко, боли го да се смее. Като шеф му се е наложило да освободи много работници, докато се е движил по звездната си траектория из големите фирми.

Ракообразната мъглявина е гигантски разширяващ се облак прах и газ. Всяка приказка на Робустиано се разпространява из целия квартал и се коментира шепнешком, създавайки вихрушка от подозрения и слухове.

В заключение, в града има недостиг на важни събития. Всичко е реклама, явна или скрита, която подарява райски кътчета, без никой да ги желае.

За късмет прекарвам дните си с няколко пулсари, които са неутронни звезди, излъчващи бързи импулси светлина. Това са най-близките ми приятели, които ме пазят с веселото си и ентузиазирано сияние. Също така съм другар по работа и на една супернова.

Съжителствам с тях в една благоприятна среда, осветен от свежата енергия на *непреднамерената щастлива случайност*, на „неочакваното ценно откритие“, което блика от всяко пулсиране на живота, от всяка улица в града ми, от всеки булевард в сърцето.

Съществуват много избухливи супернови, които се получават при изтощаването на червен гигант. Обикновено се проявяват във вид на неочаквани бирници. В други случаи се проявяват, на живо или по телефона, като отдадени продавачи, които обещава *безплатно* обслужване, ако се избере някаква форма на автоматично заплащане посредством някое от банковите обаждания.

Цялото общество е непоправима позната галактика.

Аз например се смятам за хелий, мислещ газ, лек и безцветен; основна съставна част на повечето звезди.

И най-привлекателното от цялата тази приказка е, че нашият звезден дом и Андромеда са две галактики, които се движат в една и съща група. Понякога се приближават, друг път се отдалечават.

Някои учени твърдят убедено, че след четири милиарда години щели да се сблъскат. Тогава нашето Слънце щяло да бъде изхвърлено

завинаги от полагащото му се място.

Други астрономи, по-големи оптимисти, смятат, че тези мегаквартали няма да се сблъскат и ще се разминат по звездните си пътеки без трагични последици.

Каквито и да са възможностите, с които съдбата ще пожелае да ни срещне, добре е да се радваме на настоящето. Разполагаме със спокойствието да знаем, че през следващите четири милиарда години имаме сигурността на стабилен наем с много възможности да се наслаждаваме на едно добро четиво... И да продължаваме да се въодушевяваме от любимите си мечти.

10. ЧОВЕШКИ РЕСУРСИ

*Знанието, че не знаем нищо,
има тъй голяма сила,
че мъдрецът с мъдростта си
не му оказва съпротива...
Сан Хуан де ла Крус,
„Куплети“*

Понякога най-трудното в живота се оказва да си намериш точното място. Подходящата територия, където да развиваш свободно възможностите си, сферата на личната работа, където способностите за изразяване и копнежите за самореализация ще намерят полагащата им се среда.

ПРЕСТРУВАНЕ

Симулациите в борбата за живот са много развито изкуство сред видовете, които го използват, за да успеят някак да оцелеят. Всекидневно го практикуват растенията и животните; също и човекът, когато търси приемане и себеизява, нужни за умственото му здраве.

Тази хамелеонска способност позволява на някои хора да бъдат обърквани с други личности, по-удобни от истинската. Така става възможно да се избягват атаките и да се получи помощта, нужна за *принадлежността* към едно приемливо общество. Това е групата, която цени, одобрява и отсъжда тази помощ.

Много е силна необходимостта да чувстваш, че принадлежиш към нещо. Изоляцията винаги е била много сурово социално наказание. Тя премества мястото ни далеч от останалите и е безмилостен печат на неодобрение, освен за оня, който се чувства добре, живеейки в самота. Така без никакво натрапничество предпазва ценностите на своята индивидуалност.

По-голямата част от мъжете и жените се чувства задължена да участва в изпълнения, за които няма никакви способности.

Погледнат така, светът се превръща в сценарий, където ролите за всяко изпълнение са много зле разпределени.

В наши дни симулационните стратегии изпълняват ролята на спешна помощ. Трябва да се кандидатства за всяка позиция, дори да липсват умения или желания за нея.

Големи групи население на нашата планета в момента са без работа, липсва им здравеопазване и образование. Този болезнен процес на социална изолация води до различни начини на поведение, които се колебаят между покорството и насилието, между примирението и яростта.

Всеки път все по-силно се проявява липсата на компетентност за съответните позиции.

Когато за спасител на плажа например кандидатства човек, който дори не се е мокрил.

Има учители, които не харесват работата си, лекари без призвание, дилетанти, които водят дела без никакво уважение към правдата; невежи политици и законодатели, рецепционисти, които гонят клиентите си така, както полицаите преследват любителите на чуждото.

Малцина танцуват с живота и с конфликтите му. Повечето танцуват само когато им се пуска музика и им се разреши да се движат.

СТАРА КЕЛТСКА ЛЕГЕНДА

Когато крал Нуада празнувал завръщането си на трона, на портите на двореца се появил странен тип, облечен като владетел. Стражът го задържал:

— Кой си ти, чужденец?

— Аз съм Луг, идвам от много далеч и всичките ми предци са благородници.

— Родословието ти не ме засяга. Тук не се допуска никой, който не е майстор в своето изкуство.

— Аз съм воин.

— Не ни интересува. Живеем с непобедимия Огма.

— Музикант съм.

— Нямаме нужда. Имаме арфисти и великолепни певци.

— Дърводелец съм.
— В повече ще ни дойдеш. Имаме си много добър майстор.
— Ковач.
— Имаме си.
— Поет съм.
— Има един, изключителен е.
— Аз съм разказвач на приказки.
— От нашия по-добър няма.
— Главен кралски виночерпец съм.
— Много добри си имаме в излишък.
— Лекар съм.
— Разполагаме с велик лечител.
— Маг съм.
— Имаме отлични магьосници и друиди.
— Мога да правя чудеса с бронза.
— Имаме си голям майстор.
— Хлеббар съм.
— Нашият майстор Алаф меси до съвършенство.
— Тогава влез и запитай краля дали си има рицар, който да владее всичко това наведнъж. Ако отговори утвърдително, на мига ще се махна.

Добрият страж влязъл в двореца и казал на краля, че е дошъл Луг, мъж, който владее всяко познато изкуство.

Заинтригуваният владетел изпратил най-добрия си шахматист, за да започне партия с посетителя, който от своя страна го победил с няколко хода, като при това играел на сляпо и измислил ход с двойна засада: затварянето на Луг.

Тогава кралят го приел в покоите си. Поканил го да седне на мястото на мъдреца и забелязал, че маниерите на чужденеца издавали благородство и елегантност.

Могъщият Огма с огромната си сила бил способен да хвърля грамадни камъни, а от Луг се очаквало да надмине уменията на гиганта. След като съперникът му извършил подвиг с мятане, новодошлият, сред пълно мълчание, повдигнал друга, много по-голяма скала и след като я подържал достатъчно време, я поставил с точност на същото място, откъдето я бил изтръгнал, сякаш това било детска игра. По-късно свирил на арфа, пял като бог и с приказките си накарал

целия двор да се смее и да плаче. Такова било удоволствието на присъстващите, че кралският съвет решил да отстъпи на необикновения „майстор на всички изкуства“ кралския трон за тринайсетте дни, през които Нуада щял да отсъства.

Така се превърнал във военен лидер на Туата де Данан и службата му към народа била паметна.

Луг, чието име значи „собствен блясък“, син на Киани Етлин, почитан в Ирландия като бог на огъня, бил намерил мястото си, без да прочете нито една обява, нито пък бил пратил автобиографията си в някое бюро по човешки ресурси. Щели да гоzakлеймят като бълнуващ надут мечтател. С биполярно разстройство.

ДА ЧЕТЕШ С КРАКАТА СИ

Естествено, в наши дни не е необходимо човек да притежава чак такива способности, за да си намери работа. При все това, добре би било да се отбележи настоящата неотложност да се излезе от свръхквалификациите.

Упоритостта и доверието в себе си, с които се отличава описаният герой, в наши дни може да са поучителни, особено там, където връзките между цената и ползата правят така, че много крале да ценят пластичността и превъзходството, което имат „майсторите на всички изкуства“ в организации, претърпяващи бързи промени. Там се цени способността да размишляваш, а освен това да знаеш информатика и английски.

Изследователките на митични пътувания Лиз Грийн и Джулиет Шарман-Бърк отбелязват, че гъвкавите като живак способности на Луг и модерната му божествена същност почиват на знанието, което има сам за себе си, и се съсредоточават в податливостта на практическия му разум, който го прави недостижим.

Тайната му се корени в условията, на които се съгласява при първата си стъпка: да задържи здраво краката си на земята, за да успее да види всички възможности, които му предлага дадената ситуация. Природата му улеснила останалото, въображението му подсилило всички възможности и мечтите му се свели до вълнуващи и невероятни изпълнения.

11. ДА СЕ УЧИМ ОТ МЕЖДУЧАСИЯТА

Революцията трябва да се роди от радостта, а не от саможертвата.

Даниел Кон-Бендит

Когато всеки ден чете вестник, човек, без да иска, се заплита из дебрите на глобалното клюкарстване. Тази рутинна разходка по слабоосветената пътека не е препоръчителна за доброто умствено здраве, защото обикновеният мозък се замъглява повече, обиграва се в сенсуализма и започва да му липсва способността да плава през живота, порейки точката на хармонията, бушуваща сред постоянните конфликти.

Това е бягство от самите нас, от дребнавостите ни и низостите ни. Вярваме, че като се интересуваме повърхностно от важните световни събития, ставаме по-умели при справянето си със собствените си житейски проблеми. В действителност целият този процес е без съмнение удобно средство да избягаме от собствената си близост. Колкото повече се е интелектуализирала дадена личност, толкова по-малко градинарство има в ръцете си, по-малко чувствителност в сърцето и по-малко танц в тялото.

По време на управлението на Елизабет I Английска, наричана кралицата дева с мъжки характер, живял и много известен писател, Томас Уотсън, който постигнал голяма популярност с двете си драми: „Хекатомпатия, или Страстният век на любовта“ и „Сълзите от любов, или нещастната любов“, от които в наши дни не съществува нито едно копие, макар по неговото време да са били бестселъри.

За разлика от него Гюстав Флобер бил съден за престъпления против морала и религията, когато публикувал своята „Мадам Бовари“, въпреки че се бил бавил четирийсет години, за да преработва стила си. Когато този майстор на световната литература открил унищожителния ефект на творбата си, пожелал да има достатъчно пари, за да изкупи

всички пуснати за разпространение екземпляри, да ги изгори и да забрави завинаги за случилото се. Той смятал, че меланхолията не е нищо друго, освен спомен, който може да се пренебрегне.

В някои случаи би могло да изглежда, че за повишаването на репутацията на даден автор ще е по-добре да е мъртъв. Блясъкът, който предизвикват репутацията и популярността, е славата, която се процежда капка по капка.

„Не се страхувай“ е написано на надгробната плоча на Хорхе Луис Борхес в Женева.

Големият суфист Идрис Шах разказва:

Всички, които идваха и носеха книги, се приближаваха с предварително прочетени текстове, които да разтълкувам, или с книги, написани от тях, желаейки да се произнеса за творбите им, или книги от друго естество, заради което не можех повече да ги търпя.

На един лекар, който освен това беше мъдър човек, му казах: „Дай ми лек за този проблем.“ Лекарят ми даде друга книга, която от своя страна трябваше да дам на читателите. В текста имаше само едно изречение: „Времето, загубено в четенето на тази фраза, би могло да се използва по-полезно по почти всеки друг начин“.

Немският възпитател Волфганг Ратке бил вкаран в затвора за шарлатанство. Държал на мнението, че не е уместно учениците да учат наизуст, нито пък на друг език неща, които не ги засягат. Изобретяването на машинния печат с подвижен набор от Гутенберг помага на читателя да разбира в линейна, обикновена, свързана и последователна форма на различни езици.

Във всички образователни институции се предлагат курсове за повишаване квалификацията и вдигане нивото на преподавателския състав, говори се за образователни проекти, но не се правят никакви проучвания за формиращата сила на забавлението. Мнението на една

малка група подсилва обяснението на урока, активизира връзките на социализацията, на приятелството и конфронтацията.

Това спонтанно и ценно взаимодействие, което не е програмирано, днес е заменено от виртуални курсове, на които им липсват ценните и непредвидени емоционални открития. При тях отчуждеността е субпродукт, който също се включва, макар да не е известен никъде като ефективен план за учене.

Джойс майсторски улавя езика на междучасието, когато изразява като незабравим успех в живота си откритието, че „Рой Кикхам си беше човек като хората, но Рош, «лошият», беше негодник“. Тази толкова жизнена диагноза никога не би могъл да прочете в някой учебник.

12. НЕОЧАКВАНА ГРАДИНА

На никой добре организиран разум не му липсва чувство за хумор.

Самюъл Тейлър Колеридж

Беше една отворена зоологическа градина, от онези паркове с достатъчно място, където животните да могат да тичат. По специални пътеки посетителите могат да се движат из околността с колите си, което изпълва шофьорите с приключенски дух и тъй като са уверени в безопасността си, пътуват с отворени прозорци.

При един такъв случай величествена зебра се приближила към спрял автомобил, покрит с прахоляк след дълга разходка из полето. Доверчивото животно решително пхнало главата си през прозореца на предната врата. Сторило така в отговор на поканата на шофьора, който протягал картонена кутия, пълна със семена от царевица и просо. За съжаление зебрата разсипала с муцуна в колата всичката апетитна храна.

Пътниците в колата се засмели и продължили пътя си. По-късно колата била паркирана в гаража на шофьора. Когато след петнайсет дена собственикът отишъл при возилото си, за да го измие, не можал да повярва на това, което открил вътре: там, където преди имало само кал, сега се била появила градина — зелена морава с цветя.

Сеитбата на зебрата била напълно успешна. Без да е чела нещо, тя превърнала мръсотията във великолепен зелен килим.

Има хора, които само с присъствието и мечтите си превръщат в градини пустите места, които допреди това са тънели в праха на изсъхналата земя.

Трябва да съществуваме. Това е в сила през целия живот.

13. ОБЕЗСЪРЧАВАНЕ

Страх ме е, че човечеството ще се самоубие.
Марио Бенедети

Ако изпаднем в нощта на депресията, напълно е възможно да нямаме желание нито да четем, нито да мечтаем. Когато бездействието унищожи желанието, собствената енергия бива изтрита. На уморения ум му липсва интерес, безразличен е към всичко и единствено приема на дози само смъртта.

- Остави ме с болката ми колкото време е нужно. Потребни са ми празнотата на тъгата, без да плача, и силни вопли без никаква болка.
- Раждането на смъртта ми, ясен глас и почерк, думите да се изтръгват с изтощение.
- До огъня лъха студ. Нощ е и слънцето свети някъде прекалено далеч.
- Спомените дефилират глупаво и се поздравяват безсмислено.
- Това е призрактът на вчерашния ден, часът на депресията, даден миг, за който свидетелствам, без да съм припрян.
- Това е нищо, полъх е, който побутва часовете на липсващ часовник.
- Нещо наранява безкръвно и безспирно.
- Остави го на мира. Не е време за библиотека.
- Болката ми е другото лице на зората, възраждаща се в прозрачна наслада; всеки калъп задушавя. Не мога повече да чета.
- Дишам свободно бързото посещение. Всичко разцъфтява в чернотата.
- Не говори.
- Днес е ден за мъка без повече четене. Загубената радост с всеки миг разтегля самотата, която завоювам от безвкусните си доводи.

- Има красота в тишината. Достойнство, което се отрича от времето заради безполезността му. Истината на мига не брой часовете; произнася живота ти име в същността ти.
- Присъствие на синя фея, чист блясък, свежест и щастие, неутолима болка.
- От самите основи на празнотата, на нищото за славата ти няма име.
- Липсва ти желание за възвисяване. Нетрайният свят се разпада.

Как се стига дотам да умрат всички неща, които разумът е отгледал?

Иде реч за възраждане, миг след миг, за удивление извън времето. Няма повече натрупване на познания и на сух опит. Стерилните плодове на миналото са издигнали единствено стена около нас.

Когато се разкрие, че тази кула, която раздробява единството на живота, съм самият аз, ще бликне възможността на сегашното, което е винаги тържествено.

Смъртта във всеки миг ни посещава с нова зора. Тя е прераждане без страх, мост или тунел, който свързва в единство това, което е изглеждало отделено и различно.

Паметта се променя постоянно. Движи се като въздуха, като водата и като всичко, което ни обгражда. Тя е материален процес на извличане, свързана е с миналото, липсва ѝ силата на изненадата. Когато действа празнотата на разума, бликва обновена енергия.

Как да прочистим паметта си от постоянното ѝ движение?

Съществува разум, който е спокоен и празен. Той предизвиква интензивни вълнения на тишина и изразяване. В този безпаметен океан великите учители получават вдъхновение и чувстват апетитния порив да се проявят.

Някои хора на изкуството са подвластни на тази висша връзка. Тогава, осветени от бързата и неконтролирана празнота на съзидателния ум, се изпълват с желание да вземат необходимите

инструменти, за да рисуват, да ваят, пеят, композират, танцуват или пишат.

Австралийските аборигени рисуват фигури на плажа със съзнанието, че са нетрайни. Написаните на пясъка книги се пресъздават в целостта си при всеки прилив и отлив заедно с читателите си.

Обикновеният ум действа по физически начин. Едновременното действие се подхранва от паметта — материален и механичен процес.

Раздразнението, което се смята за отличителна черта на характера, е условна реакция, устойчива и невронна. Матрица на държанието, не особено естетичен калъп, който се прави отново и отново. Това вулгарно движение пази уродливостта на всички войни, подобни в жестокостите си, обичайни повторения на все същите пропаднали срещи, които се клонират във всяко насилие.

Така се отегчаваме от собствените си творби, разкайваме се като в записи на стара магнетофонна лента, изключени от тази свежа енергия, която произхожда от празнотата на необикновения ум.

Мозъкът на постоянно будното съзнание е лишен от тая висша естественост, а задръжките, типични за материалното, моделират фиксирани отговори.

Когато жизнената вълна на сегашното не залива пясъчни замъци, прелестни и ефимерни, се отегчаваме от препрочитането на самите себе си.

Да изстрадаш самотата е преминаваща заблуда в тази механична игра, тя е лошата компания на мислите, които блокират широкия поглед на живота и са натоварени със спомени, а те действат като стени, разделящи целостта.

Тогава се чувстваме като паднали самотни листа, които се питат за смисъла на живота. Игнорираме тази гора, опиянена от лудостта на пролетта, която доверчиво понася същата зима без никакво оплакване.

Кое е по-забавно? Да се отегчаваш във Венеция или в някое забутано градче, в града, на село или пред кулата в Пиза?

Отегчението има същия вкус на всяко място, независимо дали човек е самотен, или е в компания.

Ще дойдат студени дни, но в момента е твърде горещо, за да си наметне човек палто за всеки случай. Ще дойде времето на старостта и на умората, но днес отново усещам бодростта и ентусиазма на зрелостта. Искам да изразходя мига без тръпките, причинени от страха.

Да се запазиш трезвен сред пияници включва риска да те вземат за единствения пиян в компанията.

Често се радваме на сватбите и страдаме на погребенията, защото не ние изпълняваме главната роля.

Можем ли да бъдем свободни?

Егото и рутинираният ум зависят от висш източник на енергия, поради което никога не биха могли да се освободят от собствената си гравитация. Само истинското създание е винаги свободно. Копнежът за лична свобода блика от този основен извор; егото поема от своята истинска духовна природа тези възвишени качества, защото му липсват.

— В какво се изразява духовното ти майсторство?

— Две са скромните ми способности — отвърнал мъдрецът. — Първо, владя науката да разпръсквам илюзии и миражи; второ, практикувам изкуството на доброто умиране, във всеки следващ миг.

— И каква власт ти дава това?

— Свободата да обичам.

14. СТРАСТ КЪМ ЧЕТЕНЕТО

Гордият дъб бе превърнат в тояга.
Римски-Корсаков

Безкрайни купчини книги успяха да спасят от студ малка група оцелели. Това стана по времето, когато планетата беше залята и после замръзна, както ни разказва един филм, в който бегълците, наредени около едно огнище и зъзнейки от студ и страх, подхранваха непрестанно и неуморно огъня с книгите, наредени по рафтовете на Централната библиотека. Оцелелите вече не мислеха за четене.^[1]

В друга известна продукция, „Обществото на мъртвите поети“, ентузиазиран учител подстрекаваше учениците си да скъсат един учебник. Предупреждаваше ги, че ако човек не е способен да го направи, не би могъл и да преодолее учителския авторитаризъм, за да поеме отговорността за собственото си мнение. Той смяташе педагогиката за умствено състояние от полицейски характер.

ПОРОКЪТ ДА ЧЕТЕШ И ПРЕПИСВАШ

Оливерио Хирондо, знаейки, че някои хора изпитват необходимостта да четат навсякъде, написа своите незабравими „Двайсет поеми за четене в трамвая“.

От своя страна Джовани Папини с неповторимия си стил признава в „Лична изложба“, че страстта към четенето е била постоянна през целия му живот:

Винаги съм страдал от порока да чета всичко, дори трамвайните билети, обявите, залепени по стените на учрежденията, надписите по кибритените кутийки, етикетите на бутилките, инструкциите за употреба на лекарствата, икономическите новини във вестниците,

повелителните условни забележки в бюрократичните формуляри и т.н. Съсипах очите си и още повече — главата си.

Но за мен отпечатаната дума е, както при децата, нещо тъй свято, че заслужава поне ритуала на прочитането.

Понякога ми се е случвало при препрочитане на някоя книга да ми се стори, че никога до тоя миг не съм я чел. Случвало ми се е при препрочитане да откривам красота и мисли, които не съм забелязвал, а също така, за съжаление, съм намирал грешки, пропуски или петна, които преди това не съм виждал.

Възниква съмнението дали такива промени на разсъдъка са доказателство за напредъка ни в знанието и във вкуса, или са белези за перверзия и упадъчност, които високомерието не успява да скрие. Дали книгата ми се струваше прекрасна в младежките ми години, защото задоволяваше всичко свято в младостта, или заради незрелостта и невежеството ми? Дачи днес ми се струва посредствена, защото възрастта ме накара да загубя най-доброто от себе си, или защото наистина съм се научил да различавам тенекията от златото, кратката светкавица от вечността на слънцето?

„Предпочитаните книги са като градове в ръцете на варварите“, продължава Папини:

Усеща се подтикът да бъдат ограбени. Не всички бележки, които се правят по белите полета на книгите, са несъгласия или агресивни задоволства; напротив, точно обратното.

Преди много години имах навика да преписвам в тетрадки и на отделни листа пасажите, които ми бяха доставили най-голямо удоволствие със стила или с мислите си. Разполагам с хиляди и хиляди такива страници, но съм сигурен, че нито една не се е озовала в някой мой ръкопис.

Да четеш добре несъмнено означава да пишеш или да преписваш: да преписваш заради себе си, не заради другите. Когато преписваш, усещаш по-добре определена изтънченост, вътрешния ритъм на периода, определени тайни тонове на думите и почти изглежда, че изслушваш отново отдалеч, много отдалеч, духовната музика, съпроводила щастieto на сътворението. За да се разбере добре една велика книга, би било задължително да се препише цялата.

ЧЕТЕНЕ НА ГЛАС

„Ако се съмняваш, чети на глас“, съветваше Джеймс Джойс, великият портретист на Дъблин, този замръзнал във времето град, където почтеността и разрухата вървят ръка за ръка. Този автор иконоборец е презиран от критиката на своето време и бил смятан за нечист и безсрамен. Днес е герой на своя град.

Това е златно правило, за което предупреждава Сарамого, а и други автори. Предупреждението е много просто: състои се в слушането на текстове, четени с добра изразителност. По този начин се е пробудила истинска страст към четенето.

Феномен от такава величина може да се припише на Хуан де Авила, покровител на писателите и книжарите, които на времето препоръчвал на учениците си като „печелещи с коленете си души“.

ПАПАГАЛИТЕ ЧЕТАТ

Този следобед една състрадателна енорияшка поиска да говори с енорийския свещеник.

— Отче, притеснява ме един голям проблем. Вкъщи имам две женски папагалчета, които могат да казват само: „Здрасти! Здрасти! Ние сме проститутки, искаш ли да се позабавляваме?“

— Това е много лошо, дъще, но не се тревожи. Мисля, че мога да ти предложа решение. От години уча два красиви папагала да четат Библията и да се молят. Държа ги в двора на сакристията. Донеси ми твоите папагалчета и ще ги сложим в същата клетка. Моите верни ученици ще ги научат да се молят с библейски текстове и те скоро ще

забравят тези непристойни слова. Уверявам те, че за кратко ще ги отучат от неприятния навик, които са придобили поради липса на добри уроци.

На следващия ден госпожата, очарована от предложението на свещеника, занесла птиците си в двора на сакристията. Щом влязла, видяла, че папагалите са съсредоточени в четене на Библията и в цитиране в унисон на светото богослужение. Точно така, както ѝ било казано.

Когато красивите папагалчета били пуснати в клетката, верни на навика си викнали в дует:

— Здравсти! Здравсти! Ние сме проститутки, искаш ли да се позабавляваме?

Щом гостенките влезли и след като чул тази покана, единият папагал въодушевено казал на другия:

— Братко, скрий броениците, остави славословията и затвори Библията... Молитвите ни бяха чути!

[1] Става дума за филма „След утрешния ден“, САЩ, 2004. — Бел.ав. ↑

15. АНАРХИЗМЪТ НЕ МОЛИ ЗА ПРОШКА

Непокорството е основната човешка добродетел.
Артур Шопенхауер

Веднъж, когато известен анархист излагал мислите си за работническото движение в Аржентина, внезапно паднала малка картина, закачена на стената в дъното на залата, и произвела силен и неочакван шум. За да се измъкне от ситуацията и запазвайки присъствие на духа, той викнал: „Ред в залата, господа!“

Уолт, поет анархист, казва в своите „Стръкчета трева“, че няма нужда от машини, за да облекчи труда си, нито пък желае интелектуален или литературен успех, нито книга на полица. Затова бил оставил някои песни за влюбени. Биографията му не е в проза, а в песен, „Казва се Уитман, но Бог му вика Уолт; така зоват го вятърът, птиците и теченията на големите реки в неговата страна“, казва Леон Фелипе^[1].

Когато починал на 26 май 1892 г., ръката му държал негов приятел лекар, а той молел присъстващите за прошка, че толкова се забавил да умре.

На погребението му дошли много хора; нямало религиозна служба, нито пастор, само се чели откъси от негови произведения, думи на Платон, Исус, Буда и Мохамед.

Джордж Стайнър смяташе, че красотата е нарушение на правилата, на установения ред. Изкуството е анархистко, не иска прошка, обезоръжава обикновените библиотеки, налага нов ред в изложбените зали и по улиците.

През 1920 година Пьотър Кропоткин^[2] предсказва: „В бъдещето, когато човек има нещо полезно за казване, дума, превъзхождаща идеите на неговия век, няма да се обади на издател, който да благоволи да му изплати аванс, а ще потърси сътрудници сред тези, които познават естеството на работата и са разбрали същността на новата творба. Тогава заедно ще публикуват книгата или вестника.“ Днес множество публикации са от автори, подписали се с универсалното Лутър Блисет или Ву Мин, което на мандарин значи „без име“^[3]. Това е друга форма на анархистичен протест, групов и солидарен, който предпочита извинението, вместо да иска разрешение.

Литературата, науката и изкуството трябва да се обслужват от доброволци. Само при това условие ще успеят да се освободят от игото на държавата, на парите и на буржоазния манталитет, който ги задушават.

Недоволството в Испания започнало сред работниците на полето. В чифлиците, в загубените селца, на светлината на маслените лампи „апостолите анархисти“ говорили за свобода, за равенство и за правосъдие пред ентусиазираните слушатели, формиращи малки кръгове в селото. Създавали вечерни училища, в които много селяни се учили да четат; провеждала се противорелигиозна пропаганда и донякъде се практикувало вегетарианство и въздържание от алкохол.

Така разказва англо-испанският историк бунтовник Джералд Бренан в изследванията си за андалуската култура, която толкова обичал.

Анархистите били добри читатели и мечтатели. Симон Радовицки успял да избяга от непристъпния затвор в Ушуайа и Освалдо Байер уверява, че въпреки кладите и палачите унищожените книги се раждат отново.

Ученият анархист Елисео Реклус казвал: „Да дадеш на някого власт означава да я загубиш.“

Писателите трябва да изберат или да сложат ред в приказката, или да се наслаждават на красотата, която живее в хаоса, съзидателното безредие, способно да роди нова вселена. Едно висше усещане въпреки привидното безредие в залата.

*Ако никога не си чел, кажи си
Ако лъжеш, бъди кратък.
Ако си ядосан, не яж
Ако си уморен, спи.
Ако си изтощен, дишай дълбоко.*

Ако откриеш някоя истина, качи се на покрива и я извикай.

Ако твоето мнение е ценно, за мнозина ще е като чисто злато, миг на мир и на разбиране, почивка сред битката.

Съществуват много повече неща от тези, които можем да доловим с петте си сетива; следователно всичко, което виждаме, се ограничава от осезателните ни способности, които се опитват да въведат в ред инструментариума, с който съзнанието оперира.

Би трябвало да говорим по-малко и да слушаме повече, да не приемаме нищо за догма, да трупаме скромност, да развиваме въображението си, да изследваме вътрешния си мир, да медитираме на спокойствие или в движение. Да пишем, преди да четем това, което публикуват невиждащите и неразбиращите.

Този феномен на непокорност вече е обяснен:

Спроед излседването еидн английски университет нмяа значнеие рдеът, по кйото букивте са напсиани, единтсевно вжано е пръвата и полседната бкува да са псотаевни на правлиното мсято. Осталнаото мжое да е напълно рзабръкано и пак ще мжоеги да го порчетеш без порбелми.

Знаете ли защо? Изследователите невролози и психолози са стигнали до заключението, че твоа е зщаото не чтеем вяска бкува смаа

за сбее си, но дмуата пордлъжава да е ендо цяю. Изгелжда невреотяно.

[1] Луис Фелипе (Фелипе Камино Галисия де ла Роса) — испански поет от течението в изкуството „Поколение’27“, превеждал творчеството на Уитман, чиято поетика е много близка до стила му. — Б.пр. ↑

[2] Княз Пьотър Алексеевич Кропоткин (1842–1921) — руски учен, писател, революционер и теоретик на анархизма. — Б.пр. ↑

[3] Лутър Блисет е чернокож английски футболист от ямайски произход. Напълно случайно името му е прието от културно анархистично движение в Италия през 1994 г., чиято цел е да противодейства на индивидуализма и социалните взаимоотношения. Движението е трябвало да съществува пет години и след тяхното изтичане членуващите в него започват да се подписват с „Бу Мин“. — Б.р. ↑

16. ПРОЦЕСЪТ НА ЗАБРАВЯНЕТО

Словото, що слушате, не е мое...

Йоан 14:24

Има хора, които четат само утайката на кафето; други — колебанията на махалото. Някои наблюдават формите на облаците, полета на птиците, линиите на дланите, камъчетата, падащи от разтръскващата ги шепа, дима на цигарата, броя на буквите в името и датата на раждането; разположението на звездите, петната от вино по покривката, формата на ноктите, очните дъна, броя на мигванията.

Хлебарят, докато меси, чете *акашови записи*, без да отклони поглед. Достатъчно му е да знае кои четат символи и кои, като него, никога нищо не четат.

Никой не се е родил от абсолютната празнота, нито ще умре такъв, какъвто е. Неизменен остава само гардеробът, който всеки актьор е използвал при пресъздаването на даден персонаж; великият Сценограф не е включил окончателната смърт в своя театър на живота, нито е създал актьори, като че творбата Му не струва нищо, за да изчезнат после и те в нищото.

Животът не ни принадлежи, не можем да го загубим, нито да го търгуваме. Затова По Чан казва, че става дума за това „да ядеш, когато чувстваш глад, и да спиш, когато ти се спи“, защото пролетта идва и тревата расте от само себе си.

Чули го да казва на един луд: „Смятам се за нещо повече от син на мъж и жена“.

Едно предание разказва, че една събота Исус направил от глина дванайсет птичета; може би като вест за появата на бъдещите му ученици.

Един равин, като видял творбата му, го порицал, задето бил работил в светия ден. Тогава майсторът плеснал с ръце и наредил на

фигурките да полетят. Птичетата веднага се загубили във въздуха и свещеникът, поразен, се вцепенил сякаш сам той бил от глина.

Трябва да направим същото с всички наши фигурки и натрапчиви спомени. Всеки миг е свещен за такова освобождение, със или без четене.

Има хора, които могат да тълкуват сънищата, да интерпретират ситуации, да правят връзка между намерения и символи, да улавят скритото и понякога, заедно с всичко това, да създават красива приказка.

17. ПОСТОЯНСТВО НА ПРОМЯНАТА

Да четеш, е като да прибавяш нова стая към къщата на живота.

Адолфо Биой Касарес

В безписмените времена изречената дума била царица и способността да слушаш била ценна като цар. След Гутенберг печатаното слово се превърнало в първа дама, а достъпът до четенето станал суверенно право. В ерата на електрониката поколението на „Матрицата“ стига до процес на ретрибализация, при която всички чувства са жонгльори в безцарствения двор на възприятията.

При все това детето продължава да е баща на човека и му липсва повече дисциплина, отколкото развитие.

Бебето не чете, макар да рецитира изречения на санскрит.

Бебето не чете, но спи като боговете, свободно.

Бебето не чете, знае, че когато се смее, се смее и всичко е смешно.

Когато плаче, плаче и всичко е плач. И няма да спре, докато не му сменят пеленките или не му поднесат утешителната гърда.

Бебето не чете, но слуша песента на ангелите, докато родителите му спорят.

Бебето не чете, но знае точно от кое място на небето идва.

Когато накрая детето започва да чете за радост на възрастните, въведени в тайнството на азбуката, неспокойни от досада, и започне да казва „мое“, всички се радват на късмета на отрочето си, когато викне „победих те!“

Всички чувстват, че малкият ще стане някой Флаш Гордън, Супермен, Батман, Агент 007, Ключо, Розовата пантера, Рокфелер или атлет, тъпкан с пари и трофеи, поболял се от бързане.

Тенекиен победител, без ангели, санскрит и богове.

Без смях, но с практични четива, пълни с инструкции за закупуване на глобализирани райски кътчета, евтини, само на цената на стотинката, наречена душа.

ДА ГЛЕДАШ ДОБРЕ

От дете растеше сред оръжия; не обичаше да чете. Винаги беше искал да има много точна ловджийска пушка като на баща си, голям ловец, чиято снимка се появяваше в специализираните списания.

Тази сутрин момчето влезе в един добър оръжеен магазин и помоли продавача да му покаже най-добрия телескопичен мерник, който да сложи на пушката си.

Човекът потърси в една заключена витрина и му донесе великолепен образец, единствен в магазина.

— Толкова е добър, че ако погледнеш към върха на оная планина, ще можеш да видиш къщата ми, ветропоказателя и дори името на кучето ми върху нашийника му.

Момчето погледало внимателно, помълчало малко и започнало да се смее.

— Какво толкова й е смешното на планината? — запитал продавачът.

— Ами виждам в една градина гол мъж, който тича след една красива жена, тя също няма дрехи. Май си играят.

Продавачът веднага грабнал оръжието, насочил го към къщата си, зачервил се и взел да ругае. Бил възмутен.

Обърнал се към момчето и му казал:

— Не мога да повярвам! Виж, ще ти дам два куршума и ще ти направя предложение. Ако с единия уцелиш жена ми в главата, а с другия — топките на мъжа, ще ти подаря телескопичния мерник.

Момчето уверено хванало пушката, нагласило мерника, който толкова желало, сложило патроните в патронника, внимателно се прицелило към къщата... и застинало в пълно мълчание. След това, очаровано и притеснено, казало на продавача:

— Не мога да изпълня каквото ми казвате, господине. Губя облога.

— Защо? Не успяваш ли добре да се прицелиш? — зачудил се мъжът, едновременно отчаян и изпълнен с копнеж.

— А, много добре виждам. Обективът е чист... Само че точно в този момент само с един изстрел ще поразя и двете цели — отвърнал кандидат-снайперистът, без да успее да сдържи смеха си.

За пръв път някой ловец се радвал, че не е унищожил нещо похубаво от него самия.

Следователно не всички, които събират книги, са читатели, нито всички, които колекционират пушки, са ловци. И в двата случая успяват да се измъкнат ценни жертви.

ПРЕОБРАЗЯВАНИЯ

Клавдий Еланий, римски писател и ритор от II век, учел, че гарванът, когато остарее, вече не бил способен да отглежда децата си и тогава им се предлагал за храна, а те го поглъщали с наслада. От това предание се родила поговорката: „Гледай гарвани, че да ти избодат очите“. Хранят се със зловонна мърша, защото им липсва обоняние.

При все това в Англия от векове се полагат специални грижи за осем гарвана. Британците вярват, че ако гарваните изчезнат по невнимание, с тях ще изчезне и кралската корона.

Освен това Клавдий Еланий казвал, че осите се раждат от труповете на конете; когато изгниело мъртвото тяло, насекомите излитали от костния мозък. Така стигнал до извода, че от най-бързото животно се раждали крилати твари.

Има богаташи, които се превръщат в скъперници. Свети Августин ги укорявал: „Нима, защото си богат, имаш два стомаха за пълнене?“

Един голям читател на средновековни рицарски романи, които поглъщал във вредни дози, се превърнал в Рицаря на Печалния образ и потеглил по света с насочено копие, за да громи несправедливостите, и оттогава из равнините на Ла Манча може да се срещне Дон Кихот. Поетът Леон Фелипе в творбата си „Победени“ опитва да се превърне в странстващ рицар, като моли: „... стори ми място на седлото твое, че взел съм си оръжието мое, но да се бия не умея“.

„Евхаристия“ идва от гръцки и означава „благодарност“. Затова и даровете на евхаристията се превръщат за вярващите в лек за вечността (*pharmakon athanasias*). Свети Григорий Нисийски казвал, че

светата евхаристия свързва телата на вярващите, та в това единение човек да пребъде във вечността.

Казват, че най-възрастният от тълкувателите на Закона попитал Исус:

— Чел ли си светите книги?

— Чел съм книгите, съдържанието на книгите и тълкуванието на книгите. Чел съм Тората, заповедите, законите и мистериите, думите на пророците и други неща, недостижими за разума на кое да е създание.

Тълкувателят бил поразен:

— Във вярата си до днес не съм достигнал, нито съм дочул подобно знание.

Смятало се е, че „Хиляда и една нощ“ е книгата на книгите. Като че е постоянно променящ се *уроборос*, който започва там, където свършва всяка приказка. Кръговата ѝ структура се превръща в лабиринт.

Една истина, която се повтаря, се превръща в лъжа. Съществено е да се говори от собствения опит, да се влага живот в думата, който да я възражда. Човек би трябвало да се пази, за да стане собствено творение, единствен родител на вътрешното си дете; да се роди в себе си.

В космоса астронавтите се превръщат в създания, които не могат да плачат. Тъй като няма гравитация, сълзите не могат да текат.

Говори се, че създателят на банката, която носи неговото име, Майер Амшел Ротшилд, казал на един от синовете си: „Бедният! Никога няма да разбереш какво е да си млад: родил си се banker“.

В суфизма единствено съвестта трябва да се превърне в това, което вече е. Човек, който не е възроден по този начин, е като сурова материя, липсва му стабилна природа, единство, същност. Ето защо е толкова лесно да се срещнат хора, които не знаят кои са.

Истинската същност на човека умира, когато той действа на автоматичен режим, въпреки че общоприетото мнение твърди обратното. Рутината превръща учудването в прозявка, ентузиазма в

досада, любовта в привързаност, четенето в празен ритуал. Мечтите престават да вдъхновяват жизненоважни решения.

18. МИРАЖИ И ИЛЮЗИИ

Това, което се смята за слепота на съдбата, в действителност е късогледство.

Уилям Фокнър

В кибернетичния свят се създават паралелни светове, всеки път все по-дръзки, които дори могат да станат нормални и автентични реалности.

В книгата си „Нечестният гуру“ Алън Уотс твърди, че човешкото желание се стреми да дублира реалността. От рисунките в пещерата Алтамира до киното, в началото няма, после *долби съраунд*, 3D, с виртуална реалност, в която човекът създава триизмерен образ, например голото тяло на красива жена.

Но това не му било достатъчно и поискал повече: да докосне красивата дама като в една холограмна реалност. Но и това не стигнало и потърсил специална програма, която винаги да действа по един и същи начин. И тогава започнал да предизвиква реакции, всеки път по-близки до тези, които изпитваме в реалността, в този живот и в това тяло.

Всичко може да бъде сведено до една виртуална реалност в универсална игра, на която играе Господ. Той е създал човешкото тяло като „костюм“, който душата си навлича, за да навлезе в драмата. Така могат да се получат забавните правила, характерни за земното измерение. Със сетивата си сме способни да чуваме, виждаме, вкусваме, пипаме, миришем, обичаме, мразим, да изпитваме екстаз, болка, да изучаваме и играем хиляди партии по време на огромната скъпа авантюра, която съставлява човешкия характер.

Слава или мизерия, болка или удоволствие, успех или провал, да четеш или да не четеш... всичко е игра. Да спечелиш наградата в тази игра на способности означава да се просветиш, да прочистиш паметта си, да си дадеш сметка кой си, преди да приключи партията и да се

окажеш без тяло, без физически паспорт и да се наложи да пуснеш още монети в процепа. Тогава колелото може отново да се завърти и да влезеш в играта.

Спектакълът ще продължи, докато амнезията не изчезне и не се появи изборът дали да играем, или да почиваме в мир.

Робърт Коб в своята книга „Върховната игра“ твърди, че това, което всички търсим, не е щастието, екстазът, освобождението, Бог или нещо друго. Това, за което копнеем, е игра, достойна да бъде играна, искаме „върховната игра“, тази на съвестта, на собственото пробуждане и на това на другите.

Всичко друго е илюзорно и не води до освобождение. Дори напротив, така продължаваме да се убиваме един друг с илюзии.

Най-древната мъдрост на живота, философията на единението, индуистката веданта, твърди, че щастието, което търсим във външните обекти, не се намира в тях. Блаженството избликва от собственото ни съзнание, неотделимо е от него и е самото то.

Когато желаната цел е достигната, в същия този миг блесва щастието като благословия, предвид, че постигането на нещо външно е изчезнало поне за миг. Когато открием, че пръстенът, който желаем за награда, вече е у нас завинаги, се изпаряват всички възможни въртележки и техните предложения за слава.

Завръщането в истинския дом разпръсква миражите и илюзиите.

19. МЪДРИ И ОБЪРКАШ МЕЧТАТЕЛИ

Ако хората не ги слагаха в клетки, щях да искам да съм птица.

Но ако не ги затваряха в клетки, щях да искам да съм човек.

Неизвестен орнитолог

Суфизмът е практическа интерпретация на живота, която заради своята универсалност възприема елементите, характерни за всяка култура; такава е степента ѝ на адаптивност. Суфистите не са хора на полемиката. Нужни са им били осемстотин години търпение, за да ги приеме ислямът.

На запад това духовно течение е имало голям застъпник, Идрис Шах, починал през 1996. Този мъдрец е оставил огромно литературно наследство и неизчерпаем извор на анекдоти. Бил е академик, държавен съветник, учен, предприемач, изключителен разказвач на приказки. Прекарал е живота си, предавайки живите послания от тази хилядолетна култура.

Приносът му се състои не само в разказването на собствените му анекдоти, но и в живота му, въплътил хилядолетната суфистка традиция. Неизчерпаемите му разкази за Настрадаин са с хумористичен характер. Създават мост между светския живот и промяната на съзнанието.

Легендата винаги е забулена в тайната на Настрадаин. Кой е бил в действителност? Измислен ли е? Легендарен герой, създаден от дервишите? Обикновен човек с неизвестна история?

Говори се, че най-големият ерудит и изследовател на легендарни персонажи, голям книжен плъх, при някакъв случай посетил суфистки учител, за да измоли от него сведение, което да му позволи да покаже съществуването си. Учителят запазил мълчание, помислил над въпроса и отговорил: „Ако пуснеш паяк върху мастилена локва и наблюдаваш

следите, които прави, когато се измъкне от нея, може би ще получиш точна дата, място или ясен знак за твоята история“.

Знае се, че Настрадаин е работил като лодкар и веднъж, докато превозвал известен учен, оня го познал и го запитал:

— Изучавал ли си граматика?

— Не — отвърнал лодкарят.

— Жалко. Изгубил си половината си живот.

От своя страна Настрадаин попитал:

— Научил ли си се да плуваш?

— Не — отговорил му ученият.

— В такъв случай си загубил остатъка от живота си, защото потъваме.

Никой не знае с точност кой е или кой е бил. Идрис Шах е успял да направи популярен многоликия му образ и дори му облякъл западен костюм — най-доброто чувство за хумор — и му присъдил следното признание: „Ваш съм, но не съм като вас“. Твърде малко са хората, които знаят, че Настрадаин е бил ученик на учителя Млечен хляб.

Суфизмът иронизира незначителността, която оказва върху духовния път скритият смисъл на прочетеното. Наблюдава се аналогия с ефекта на коаните от дзенбудизма, където отговорът на учителя разчупва логическата връзка на линейната мисъл, за да позволи на ученика да види една трансцендентна истина.

Шах се съгласява да критикува всички тривиални учени: „Това, заради което някои академици мислят, че съм се насочил към тях, трябва да се разтълкува от някой психолог, а не от мен... Истинският учител има чувство за хумор, което на ерудитите им липсва. Някои професори ме нападаха, а други ме защитиха. Сега се карат помежду си. Нямам дял в този спор; това е конфликт между трети лица.“

На въпроса, който един студент му задал за книгата му „Мъдростта на идиотите“, Шах отвърнал, че суфизмът съдържа следните предпоставки:

1. Обучението води до царство на висша просветеност.

2. Макар същественото да променя външния си вид, винаги си е било същото.

3. Крайната цел на обучението е да провокира вътрешни изживявания, които да доведат ученика до по-висше познание от това, което ще добие единствено от четене.

В творбата си „Да се научим да се учим“ казва, че „след като прочетох дузини писма от провъзгласени духовни търсачи, със сигурност дори една машина би видяла схемата на тривиалните предположения, с която работят дори най-вдъхновените“. Говорейки за нарастващия интерес в някои кръгове към създаването на опитни работни групи, тържествено отбелязва: „тези, които нямат ум, за да четат книги, се въодушевяват от личния контакт“.

В продължение на много векове суфизмът е изразявал своите познания чрез приказки, защото ефектът от един разказ действа във вътрешните кътчета на човешкия ум по пряк и сигурен начин.

Притчите на суфизма не са подвластни на една-единствена интерпретация, на едно метачетиво; оставят се да бъдат открити, преправени, осмислени, четени, слушани и завинаги забравени. Не изпадат в сантименталности, предават чисто същественото послание; изключителни са, не са обикновени.

Един ден Настрадаин влязъл в дюкяна на човек, който продавал всякакви неща, и запитал:

— Имаш ли кожа?

— Да.

— Ами гвоздеи?

— Имам.

— А боя?

— Да.

— Тогава защо не си направиш чифт обувки?

Друг път, когато собственикът се приближил, за да го обслужи, му казал:

— Първо на първо, видя ли ме да влизам в дюкяна ти?

— Разбира се.

— Друг път виждал ли си ме?

— Никога в живота си не съм те виждал.

— Тогава откъде знаеш какъв съм?

Когато попитали Робърт Грейвс какво е суфистът, той отговорил: „Това е някой, който, когато види някой член на братството, забулен с великолепна качулка, извезан пояс и елегантни пособия за писане, не го заклеява веднага в сърцето си като бирник.“

Мнозина суфисти, които не четат, открай време знаят, че ако видят някого да чете книга с голяма задълбоченост, значи е човек,

който започва да пише сам на себе си на някоя страница от живота.

20. МЕЧТИТЕ ПРЕЗ СРЕДНОВЕКОВИЕТО

На мене дайте ми да критикувам.

Яго^[1]

Когато се говори за средновековните търговци, трябва да се подчертае, че за тях милостинята е означавала много повече от обикновена благотворителност. Приближавайки се към смъртта, имотните господари, рицарите и богатите граждани признавали публично, че са се държали зле, и раздавали на народа част от богатството си. Чувствали определено разкаяние, някакъв обществен срам, може би заради посланията на свети Амброзий: земята била дадена на целия свят, не само на богатите. Всичко, което ти е излишно, не ти принадлежи.

ЛИХВАРИ

Търговците страдали повече от другите от този позор, тъй като често дейността им зависела от лихварството. Тогава решавали да даряват имоти на църквата, строели болници за бедните, лазарети за болните по време на епидемии и подслони за поклонниците.

Като цяло хората не били пристрастени към четенето. Проблемите им били други. Трябвало да оцеляват и тъй като църквата мислела за всички, не бивало да бъде обиждана с предполагаеми критики или незачитане. Нещо повече, важното било да се мисли за материалното, тъй като духовенството подпечатвало паспортите и визите за оня свят.

Търговците само анализирали ефекта, който можели да окажат върху делата им някоя битка, примирие, настъпване на оскъдица, наводнение, изборът на нов папа, сватбата на някой принц или някоя чума. Спазвали усърдно правилната конюнктура, за да водят добре работите си във война и в мир. Нивото на неграмотност било много високо.

В тези времена много са били смелите жени, които, противопоставяйки се на културните ограничения на епохата, допринесли за разпространяването на четмото, като преподавали азбуката. Може би е уместно да се разкажат някои случки от живота им за пример, като се знае, че героините са били много, а разполагаме с твърде малко свидетелства.

Бат Халеви е преподавала в талмудската академия в Багдад в края на XII век. Баща ѝ бил изтъкнат лидер, ръководил многобройни еврейски центрове в продължение на трийсет години. Този патриарх със собствено мислене, противоречейки на самия Моше бон Маймон, смятал, че жените са способни да изучават и преподават Библията и Талмуда с правилно схващане на основното им съдържание.

Единствена дъщеря, известна както заради красотата си, така и заради знанията си, Бат Халеви трябвало да преподава права зад параван или от странична зала, за да не разсейва студентите с хубостта си.

Била погребана до баща си. Двата гроба се почитат като свети от поколения евреи сефаради.

Брурия, единствената жена в Талмуда, чиито мнения били приети за закон в десетте източника, които я споменават, се проявява като изключителна личност, надарена със сложен и енергичен характер. Живяла през II век.

От млада участвала в мъдрите диспути между баща си, равин Ханания бен Терадион, съпруга си, равин Меир, който уважавал много съветите ѝ, и други изтъкнати учени.

Говори се, че веднъж Брурия чула съпруга си да се моли за смъртта на няколко разбойници, които го били наранили. Тя го порицала, като си послужила с цитат от Псалом 103:35: „Да изчезнат грешниците от земята, и да няма вече беззаконници.“ Посъветвала го да се моли, та грешниците да почувстват необходимост от разкаяние за постъпките си. Рави Меир последвал това благочестиво наставление и престъпниците променили поведението си за радост на всички.

Друг път двама техни синове неочаквано се разболели и починали на шабат. Тя изчакала съпруга си да се върне от делата си, да се нахрани и да прочете молитвата Хавдала, с която се изпраща съботният ден. Тогава казала:

— Преди време някой ми даде нещо назаем. Сега се върна, за да си го поиска. Да му върна ли това, което ми е оставил, или не?

Раби Меир, изненадан от този въпрос на елементарна етика, отговорил утвърдително.

Тогава Брурия го завела в стаята, където лежали мъртвите им синове. Като видяла как съпругът ѝ плаче от смазващата болка, му напомнила:

— Не ми ли рече, че трябва да върнем това, което ни е поверено? Някой ни остави тези деца, а сега поиска да ги вземе при себе си.

Тази жена е била модел на образованост и на съдник в изучаването на светите текстове, пример за времето си.

В друг случай ученик отишъл при мъдрец и му казал, че иска за три месеца да изучи Петокнижието.

Учителят отвърнал:

— Щом Брурия, която преподава на триста равини на ден, не е привършила Петокнижието за три години, ти как ще го сториш за тъй кратко време?

Веднъж равин Йосе я срещнал на главния път и я попитал:

— Накъде трябва да вървим, за да стигнем до Лида?

Тя му отвърнала със сарказъм:

— Глупав галилеецо! Не са ли те учили равините, че не трябва да се обясняваш много на жените? Трябваше да ме питаш кратко и ясно: „Как се стига до Лида?“

Говори се, че съпругът ѝ, който желал да ѝ даде урок заради презрението, което изпитвала към афоризма „жените са безразсъдни“, накарал един от учениците си да се опита да я съблазни. Тя се поддаде на ухажванията на младежа и когато осъзнала в какво се е забъркала, се самоубила. Засраменият ѝ съпруг избягал от страната.

Тази история е предназначена за вниманието на всички жени, които желаят някога да достигнат мъдростта и начетеността на тази велика учителка.

[1] Щедър (исп.) — Б.пр. ↑

21. ДОВЕРИЕ В НЕБЕТО

*Никой не може да бъде опознат напълно.
Няма наука нито за нещата, нито за думите.*
Франсиско Санчес

Животът му донесе изключителна радост. След четирийсет и три години получи възможността да прегърне тези, които му бяха ученици в началното училище в Канядон Чилено, провинция Рио Негро, Аржентина.

Тухлената сграда, в която някога живееше и преподаваше, още се държеше. Учебният процес вървеше през пролетта, лятото и през част от есента заради непрестанните ветрове, снеговете и температурите от по двайсет градуса под нулата, характерни за този район през зимата.

На официалното откриване обикновено присъстваха около петдесет ученици от околията, които идваха пеш или на кон. Сградата бе на място, което всеки минаващ на пръв поглед би взел за необитаемо, но привличаше ученици от района на около левга околоръст.

Повечето ученици по произход бяха мапуче и носеха фамилените имена Пичуман, Некулман, Калфупан, Антричипай, Катричеу, Колипе, Антипан, Нянкурпай, Пуелман; други наглед имаха испански корени: Акуня, Роман, Маесе, макар повечето от майките да бяха местни.

Училището се помещаваше до Рамос Хенералс и Пулперия — мястото за събиране в околността. Собственикът беше добродушен испанец, който правеше чест на името си, Хенеросо^[1]. По фамилия беше Беледо. Беше основал първия местен футболен отбор и бе построил игрището към него. Доволен бе от името, което беше измислил и предложил за новия спортен клуб: „Сервантес. Забранено за лентяи“.

Учителят си припомни как през първия учебен ден му се представи едно осемгодишно момче, мръсно и чорлаво, което

наблюдаваше всичко с учудване. Детето го запита:

— Господине, може ли да пия вода?

Щом му позволи, малкият се хвърли на земята и пи от вадата, в която течеше дъждовна вода, предназначена за напояване. Друг ученик, деветгодишен, седна на мястото си и тутакси подмокри чина, пода и панталоните си, докато съучениците му се подиграваха, задето се е напикал.

Учителят попита ученика за името му, но той като че не си го знаеше. Другите момчета му викаха Антонио.

Тогава помоли момчето да го придружи до двора, за да поговорят.

— Антонио ли се казваш? — запита го нежно няколко пъти.

В началото детето не отговори, но после срамежливо изтърва едно:

— Д-да, гусине.

— Здравей, Антонио... Добре дошъл! Казвам се Енрике и ми е много приятно да се запознаем — му каза учителят, докато си протягаше ръката.

С лека усмивка, като че горд от постъпката си или от срещата с учителя, малкият си протегна ръчичката:

— Мнооооу ми'й приятно, гусине!..

Напредъкът на учениците му и на дейността му се оказаха изключителни. Свидетели на това бяха звездите, небето и безвременната тишина на мястото, където според легендите много от местните някога били загинали при засада.

Заради напредъка на малкото училище, в което беше едновременно директор, учител, разпоредител и разсилен, от Виедма му изпратиха за помощник друг учител на име Хуан Анхел, родом от Ла Риоха, певец и студент по медицина в Кордоба. Оттогава, тъй като двамата се сприятелиха, работата стана по-весела и търпима.

Историите, преживени в Канядон Чилено, са безкрайни по форма и по съдържание. Много са приказките, зародили се около печките, където селяните, посветени в тайните на камъните и козите, мистериите на занаята и виното, са наясно с всичко, без никога да са чели.

Преди две години учителят отиде да види училището. Старата кирпичена постройка, пълна със спомени, вече не работеше. Разрухата

на времето се забелязваше ясно, но някои оригинални детайли нашепваха за легендарни приключения на редките любопитни, преминаващи оттам на път за Комайо или Хенерал Рока.

Споменът бе запазен жив в една редица внушителни дървета, които продължаваха неуморно и усърдно да растат. Нямахше ги обаче табелите, изработени от учениците му, онези табели, които някога сам беше забил в стволите: Булевард на знанието, Алея на познанието, Улица „Дар слово“...

На няколко метра оттам през седемдесетте беше издигнато основно училище, което той лично бе основал и за което беше лобирал пред властите в министерството на образованието във Виедма. В новата сграда се обучаваха около трийсет ученици на определени периоди, редуващи се със завръщане в родните им домове. Днес един ентузиазирани и вдъхновен учител преподаваше на прекрасното ученическо множество.

Учителят попита за момичето Нори Некулман, днес част от персонала на болницата в Комайо, където отиде да я посети. Веднага се познаха и здраво се прегърнаха. Сестричката ѝ Лоренса, най-будната от някогашните му ученички, беше собственичка на фризьорския салон „Лорен“ в Барилоче, а по-големият ѝ брат Еваристо беше президент на Селскостопанската скотовъдна кооперация на дребните производители на вълна в Комайо. Агапито, синът на полицая Акуня, беше напуснал родния си край. Хасинта Ерера, Роберто Калфупан, Феликс Катричеу, Кресилда, Марин, Лидия и Нели Роман, Ласаро Пичуман, Пастора Елвира Колихе и Модесто Антипан се появиха в реалността и в спомените.

ДА ДОКОСНЕШ МИНАЛОТО

Една от местните с лице, белязано от времето, още с идването му настоя да му пригответи пиршество с едно яре. И макар да беше размножителният сезон, неподходящ за празненството, жената обяви на всички, че не може да позволи учителят да се завърне в Буенос Айрес, без да му отдаде дължимото.

Съседката го помнеше сякаш беше вчера. Тя не беше от учениците му, но някои от роднините ѝ бяха.

Когато в уречената вечер малката група се събра, за да празнува, жената му разкри защо чувства такава благодарност към него:

— Учителю, вие едва ли помните, но аз помня. Веднъж покойният ми съпруг беше много притеснен, защото нямаше как да иде до Барилоче за погребението на баща си. Вие разбрахте и преди той да успее да ви помоли за нещо, извадихте банкнота от джоба си, от големите, и я оставихте пред него. Така успя да отпътува с първия влак. Съпругът ми разказа всичко, като се върна. Плачеше от благодарност.

По това време в Аржентина огромна част от населението с негодувание понасяше последиците на финансовата катастрофа и фалита на държавата, което възпрепятстваше незабавното изтегляне на парите от банковите сметки.

В замяна на това учителят тази вечер се почувства освободен. Странна радост беше обзела душата му и осъзнаваше нещо, за което никога преди не беше мислил: разбра, че винаги се беше уповавал на небето. На високо звездите изглеждаха по-близки, като че искаха със светлината си да бъдат свидетели на тайните му равносметки.

Много време след това откри, че този съсед, който се бе възползвал от помощта му, докато беше селски учител, в някой момент от живота си също се беше уповавал на небесния свод, дори да не си бе давал сметка за това. Небето е мястото, където се регистрират, контролират и прехвърлят с лихвите всички видове услуги.

Тези, които четат много, казват, че миналото може да се види, но не може да се пипне. Въпреки това разпространено мнение той успя да го направи.

[1] Щедър (исп.) — Б.пр. ↑

22. БЛАГОДАРНОСТТА ТЕ КАРА ДА МЕЧТАЕШ

Искате ли да преброите приятелите си?

Изчакайте да ви сполети нещастие.

Наполеон Бонапарт

Едно момче, което не четяло, прекарвало цялото си време, продавайки стоки от врата на врата. Доходите едва му достигали, за да издържа семейството си и да живее достойно. С практичен ум, характерен за хората, които работят от малки, младежът се отнасял с внимание към случващото се в живота му. Поради това не зависел от никого. Ентузиазмът му го предпазвал от всякакво униение и никога не си позволявал да измени на радостта.

Тихо съхранявал вътрешната си убеденост, че някои ден ще се сдобие с достатъчно средства, за да завърши училище и после да следва медицина — професия, за която чувствал, че има призвание.

Една сутрин се чувствал изтощен, бил гладен, а джоба си имал едва една монета от десет цента. Решил да помоли за храна в първата къща, която намери. Когато пристигнал в Пиер, Южна Дакота, и една жена му отворила вратата на дома си, нервите му го предали. Вместо храна се претрашил единствено да поиска малко вола за пиене.

Жената се досетила, че посетителят ѝ е гладен, и без колебание му предложила голяма чаша мляко с какао и един сладкиш.

Момчето пило и хапнало бавно, благодарно за помощта, която съдбата отново му изпращала. Когато се нахранило, без да може да надвие гордостта си, потърсило стотинките в джоба си и запитало своята благодетелка:

— Колко ви дължа, госпожо?

— Нищо не ми дължиш — отвърнала тя с широка усмивка. — В този дом от малки са ни учили да не приемаме някакво заплащане за

оказано внимание.

— Тогава искам да знаете, че ви благодаря от цялото си сърце — отвърнал младият ѝ гост.

Когато Том Хауърд си тръгнал, се почувствал изпълнен с живот. Доверието му в другите нараснало. За пореден път животът му предоставял възможността да оцени срещите, които носят спасителна възможност.

Минали години, красотата на жената повехнала, но не и чувствителността ѝ. След като преживяла дълъг период на икономически несгоди, здравето ѝ отслабнало и тя се разболяла.

Лекарите, които я преглеждали, били объркани от диагнозата, записана на картоната ѝ. След като изказали различни мнения, решили да я изпратят в големия град и да извикат най-изтъкнатия специалист в района, за да се изясни състоянието ѝ.

Когато доктор Хауърд чул името на градчето, от което била пациентката, образът на една фея благодетелка изплувал в сърцето му. Качил се в стаята ѝ и я познал веднага. Тутакси предприел стъпки, за да спаси живота ѝ, и лично поел всички отговорности по диагнозата и лечението ѝ.

След дълъг възстановителен процес жената оздравяла напълно. Изглеждала ентузиазизирана и подмладена.

Когато пациентката била в състояние да получи болничната сметка, Хауърд помолил администрацията да му изпрати фактурата с разходите, за да я одобри. Прегледал я в детайли и веднага написал съгласието си. След това в полето прибавил няколко думи и изпратил сметката в стаята на болната.

Пликът се озовал в ръцете на жената, която започнала бавно да го отваря, подозирайки, че ще се наложи да изплаща сметката през остатъка от живота си. Развълнувана, прочела в полето на фактурата: „Напълно изплатена сметка отпреди много години... за голяма чаша мляко и най-вкусния сладкиш. Подпис: д-р Хауърд“.

Очите на старицата се напълнили със сълзи. Тя също си спомнила сцената с гладното срамежливо момче от онази сутрин. Никога не си била помисляла, че онази случка може да доведе до такава щастлива развръзка.

От онази сутрин и двамата изпитали желание да четат или да слушат приказки, посветени на мечтатели.

23. КНИЖНИЯТ ПЛЪХ

*Сподави ме. Господи, с дара на целомъдрието, но недей
все още.*

Свети Августин

Познавах съсед, който никога не четеше. Всяко четиво можеше да му докара алергия, нещо като заплаха от неуправляема опасност, паспорт към лудостта, поглед в бездната. И най-невинният текст го караше да се чувства все едно наблюдава разрушението на кулите близнаци; струваше му се, че някаква люлееща се маса, няма, огромна, носена от ветровете, ще падне отгоре му и ще го смаже.

И така, както има хора, на които все още им липсва миризмата на старите линотипи, той се уморяваше от всичко отпечатано. Виждаше печатарските преси като дяволски нокти, а на книгите гледаше като на телеграми, които вещаят нещастие — маниите на коварни умове, които напразно се опитват да пропагандират злото.

Не искаше да чете дори етикетите — струваха му се провокации, знаци на възможна зараза. Затваряше в пластмасови опаковки продуктите, които носеше от супермаркета. Така на няколко пъти обърка киселото мляко със сметана, нарязания хляб с пълнозърнест и брашното с талк. Предпочиташе немите филми пред телевизията и радиото пред филмите със субтитри.

Да се сблъска с нещо написано предполагаше манипулация на невидими създания, възможност да бъде омотан във фина хартия и разчертан с китайско мастило, за да завърши опакован във властта на търговците на картонени изделия.

Беше си създал своя собствена организация, така че, когато му се налагаше да пътува, караше билетопродавача да му повтори най-малко три пъти датата, часа и местонахождението на съответния автобус. Не искаше нищо да чете, дори билетите, които му трябваха, за да иде на почивка.

Така неволно пропусна две пътувания до Лас Тонинас и разходка до Парана де Лае Палмас. Тази последната екскурзия с корабче я беше резервирал навреме, защото искаше през лятото да се запознае с мястото, на което се беше самоубил авторът на „Странни сили“, Леополдо Лугонес. Обаче някаква грешка в мнемотехническия му регистър го накара да дойде късно. Поредното му объркване с часовете — смесваше някоя точна дата с други запаметени двусмислици, за да не му се налага да чете закупения билет.

Когато ходеше на театър или на концерти, караше служителя на касата да му повтори ясно и бавно на няколко пъти кое му е мястото залата.

Също така изпитваше голяма неприязън към един автор на име Луис Нуеда, който издаде „Книгите, които съм прочел“, там бе документирал всичките си спомени от продължителните си библиографски екскурзии.

В един момент на личностна криза реши да се впусне в тридневна авантюра, съжителствайки с група за „субективно изследване“. Приятели спиритисти го бяха уверили, че за тази среща няма да има нужда да чете нищо нито преди, нито след това. Ставаше въпрос за пътуване навътре в себе си, водено от терапевт, специалист по минали прераждания. Този професионалист беше развил методология, за да привлича и после да прогонва, погребва или разпръсква всички онези астрални същности, които биха могли да възпрепятстват функционирането на паметта.

Ставаше въпрос за лекар от Буенос Айрес, мистериозен човек, голям мореплавател, който беше развил способността да плува из дълбините на подсъзнанието.

По време на регресивната хипноза, докато пътуваше из миналите си животи, съседът ми установи, че преди няколко века е бил монах бунтовник. През друг един свой живот бил прочел почти всички съществуващи през XIV и XV век библиотеки в манастирите на Испания и Франция.

Ясно успял да види, че е обединил спореци групи, които изучавали светския живот на Исус, младостта му с мъдрите есеи, любовта му към Магдалина и други жени. Веднъж бил изненадан, докато носел ръкописи с неясен произход, превод от гръцки. Заради тези си постъпки и заради непочтителните си проповеди набързо бил

осъден за ерес. Бил затворен и измъчван. Освен това го накарали да изяде някакви арабски папируси и други египетски ръкописи, които притеснявали известния абат Иларио, както и да погълне бавно и без подправки пред съдиите творбата на свети Августин „Изповеди — в тринайсет книги“, която висшият духовник пазел с голяма боязън в една старинна витрина.

Вследствие на това наказание и на лошото храносмилане загубил цялото си желание за четене през всичките си последващи животи. Книгите, списанията и вестниците, документите, печатните издания от всякакъв вид, дори и картичките, му докарваха дълбоко неразположение, а от време на време, в най-тягостните дни му причиняваха някаква частична слепота на психична основа, която офталмолозите познават като *библиоскотом*.

Терапевтичният метод има своите защитници и критици. Някои учени, които разбрали за случая на моя съсед, го подложили на съмнение. Твърдели, че когато свършва личният филм, който представлява един живот, той трябва да бъде обявен за приключен, а не да се припомня и да се повтаря. Ако не стане така, както в този случай, трябва да се продължи с терапия на предишния живот на хипотетичния ненаситен монах, чиито предшественици биха обяснили подсъзнателните причини, които са го подтиквали да потисне своята пламенна херменевтика.

Стана така, че приятелят ми погребва в обикновена отворена яма досегашния си живот така, както го посъветва терапевтът. Церемонията се проведе на открито под пролетното небе, в присъствието на свещеник, с молитви, песнопения и аплодисменти от участниците в комуната, и под невинния поглед на малко стадо коне, притежание на собственика на имота, който не вярва дори на това, което очите му виждат. Този човек често казваше: ако тук имаше призраци, истински или измислени, конете и кучетата щяха веднага да ме известят.

След това преживяване съседът ми изглежда спокоен. Сега е отпушен, по-често се усмихва, продължава да не чете нищо, макар понякога да повтаря една фраза, която никой не знае откъде я е извадил, защото по очевидни причини със сигурност не я е прочел. Принадлежи на един философ песимист на име Артур Шопенхауер: „Непокорството е основната човешка добродетел“.

Веднъж го срещнах да се разхожда из ботаническата градина и пихме по едно кафе. Хрумна ми да му разкажа за живота на испанския писател Рафаел Барет, който е живял в Буенос Айрес в началото на миналия век. Голям социален критик, той със завидна смелост разобличавал в проза жестоката експлоатация, на която били подложени секачите в уругвайската част на Мисионерската гора. Един полицейски патрул, който го намерил с един от запалените му ръкописи, го накарал да го изяде. Приятелят ми ме изслуша с почиттелно внимание и остана извънредно мълчалив. Повече не го видях.

На Джиду Кришнамурти му открили петдесет предишни живота, докато бил в разцвета на младостта си. Станал герой в книга, която по негово време била извънредно популярна: „Животите на Алцион“. Мъдрецът, който имал за цел да направи човека свободен, показал, че никога не е чел тази биография, защото не виждал нищо забавно в това да узнае какъв е бил в миналото, докато имал толкова много да изучава за себе си в настоящето, в безкрая отвъд времето.

Друг приятел, който се увлича по тези изследвания, ми казваше, че ако астралните същности искат да се върнат, трябвало да им помогнем първо да разрешат собствените си проблеми. Защо да добавяме към реалното население виртуалното и мъртъвците? И без това сме много. Би трябвало да сложим край на тези връзки с миналите си животи. Не е уместно да се уповаваме толкова на отминалото либрето и на останките, защото така се губи величието на настоящето. Друг приятел се питаше: „Кой живее от тоя занаят?“

Когато разказах тази история на един музеен специалист, след като погледа дълго вълшебното небе, което покриваше полето, ми каза по повод на човешките творения: „Виж, Господ съветва да прощаваме и винаги го прави; човекът говори за помилване и понякога го върши. Природата никога не извинява получените обиди и ги връща без раздражение, както добре го умее, по естествен начин“.

Поетът Халил Джубран в „Лазар и неговата любима“ добавя: „Той възкръсна, но ще бъде разпъван отново милиони пъти“.

24. РАЗРЕДЕНИ МЕЧТИ

*Едно е да продължиш историята, а друго —
повториш.*

Хасинто Бенавенте

Много пъти нямаме пряк контакт с оригиналния текст. Вместо това получаваме преразкази на преработени версии и коментарите на тези, които са имали късмета или смелостта да се запознаят с книгата от първа ръка. Така се заражда едно съмнение към първоначалния източник и ни остава едва една-единствена истинна фраза от алманаха.

Така се случило и с учителя Млечен хляб, когато бил посетен от един селянин, който поискал да се запознае с духовната си същност. Посветеният благодарил за присъствието му и го поканил да се приюти в неговия параклис. Благодарен за предложението, гостът подарил в замяна една малка дива патица, която току-що бил уловил.

Приготвили великолепа супа за вечеря и на следващата сутрин посетителят се върнал в селцето си, щастлив, че е разговарял с толкова възвишена личност.

На следващия ден децата му отишли в града и на връщане минали покрай параклиса.

— Ние сме децата на човека, който ти подари дивата патица — казали на учителя Млечен хляб.

Тогав мѐдрецѐт ги поканил да споделят с него по една голяма паница супа.

На другия ден двама младежи се приближи до убежището му.

— Кой сте вие?

— Съседите сме на човека, дето ти донесе патица.

Млечен хляб започнал да съжاليا, че е приел подарѐк с толкова последствия, но не загубил нито спокойствието си, нито учтивостта си, така че тримата отново яли супа.

На следващия ден цяло семейство потърсило гостоприемството на гуруто.

— Кои сте вие? — запитал отшелникът, изненадан от нашествието.

— Съседи сме на съседите на човека, който ти подари патица.

Млечен хляб се усмихнал и те почувствали хладината в сърцето му, но решили, че идването им е тъкмо навреме.

След малко отшелникът се появил с огромен супник, пълен с гореща вода, и внимателно напълнил купите на гостите си. След като опитали течността, единият възкликнал:

— Но... Какво е това? Никога не съм ял нещо толкова разредено!

— Бульонът на супата, приготвен от супата, останала от супата от патицата, която ми подари бащата на децата, които живеят близо до вашите съседи. Уверявам ви, че никой досега не се е оплакал и всички се наслаждаваха на вкуса.

Понякога се случва някой да открие ценен текст, да го коментира и после мнозина други да искат да се запознаят с него, но вместо да вкусят от свежестта на истинския извор, получават приблизителна версия на интерпретацията, която някой си спомня от обяснението на неизвестния автор.

Много малко може да нахрани духа едно тъй разредено четиво. Коментарът на някои книги прилича на тази супа, в която не е останало и едно късче от дивата патица.

С такова изопачаване на ценностите не може да се справи дори и учителят Млечен хляб.

25. МЕЧТАТА НА ЛЯСТОВИЦАТА

*Смъртта не е нещо, от което трябва да се боим;
може да е най-чудесното ни изживяване.*

Всичко зависи от това как сме живели.

Елизабет Кюблер-Рос

Какъв предвидлив и паметлив човек беше Флако Виера! Обичаха го всички във Вия Креспо, както и хората от други квартали на Буенос Айрес, в които ходеше често от дете.

Никога нищо не четеше, но паметта му беше изключителна. Помнеше до най-малката подробност футболните срещи и нападателите от първа и втора дивизия от 50-те. Знаеше с точност всички актьори от националното кино от времето на Сесар Амадори.

Един ден за пореден път си взе довиждане с бара, на който често се облягаше в кафенето „Илюзията на старицата“ на улица „Дорега“. Тръгна към работата си в павилиона, в който правеше добри фотокопия. Никога не отсъстваше, нито закъсняваше. Знаеше, че ако човек върши нещо много добре, ще може да се справи чудесно и с всичко друго. Мечтаеше да стане известен графичен дизайнер от висока класа, но не го признаваше на никого заради онзи мистериозен свян, от който често страдат притеснителните нежни души.

Тази сутрин неочакваният дъжд го принуди да промени редовния си маршрут. За да се опази, се спря пред една антикварна книжарница, където овехтяла творба привлече вниманието му по специален начин. Испита непреодолимото желание да я прочете. Без да погледне подвързията, я отвори импулсивно и наслуки на страница 164:

*Аз лястовица, лястовица съм...
О, богове! Как сладко и приятно
ми е вашето благоухание,*

*то изгаря и вдига се към хоризонта!
Аз идвам тук, за да ви кажа:
„Пуснете ме да вляза“.
Защото аз от този миг нататък
един от вас съм!
Напредвам —
господар на моите движения.
О, вие, духове на светлината, запомнете!
Познавам пътищата тайни
на Царството на мъртвите!*

Както може да се предположи, не разбра нищо от текста, но се впечатли от параграфа в долната част на страницата: „Ако покойникът знаеше това заклинание, би могъл да се покаже на дневна светлина; няма да бъде запратен през вратите на Долния свят; би могъл да се превръща в лястовица безброй пъти.“

Като паметлив и предвидлив човек, Виера си отбелязал предупреждението и пресякъл булевард „Кориентес“, за да хване метрото, какъвто му беше навикът, но поради лошия си късмет се подхлъзнал и се прострял пред един автобус.

Беше оплакан и погребан в квартала си Чакарита. Озовал се в самотата на възтесничкия си апартамент, с пълна сериозност и с ясно съзнание казал на висок глас:

*Аз лястовица, лястовица съм...
О, богове! Как сладко и приятно
ми е вашето благоухание,
то изгаря и вдига се към хоризонта!
Аз идвам тук, за да ви кажа:
„Пуснете ме да вляза“.
Защото аз от този миг нататък
един от вас съм!
Напредвам — господар на моите движения.
О, вие, духове на светлината, запомнете!
Познавам пътищата тайни
на Царството на мъртвите!*

Само с един полет се озовал в „Илюзията на старицата“ и кацнал на същата маса, където приятелите му го оплаквали: „Как ще ни липсва!..“, „Какъв добър човек беше Флако“, „Винаги спокоен, плащаше сметките, колко грациозен беше и как хубаво танцуваше танго! Най-добрият измежду нас беше“, „Така и не обърна внимание на Десидерио, когато го съветваше: «Хващай здраво книгите, за да не хапят»“.

Флако слушал всички тези излияния и се учудвал, че никой не го поглежда, въпреки че бил точно там, кацнал върху масата. Махал с криле, ала никой не обръщал внимание на нежното му въздушно присъствие.

„Те за нищо не си дават сметка — мислел си Флако, — не само, че нищо не четат, ами и не виждат. Застанал съм пред тях, а те говорят за миналото. Не знаят какво говорят, живеят си в любимата илюзия“.

По едно време, уморен да маха с криле напразно, решил, че повече няма какво да прави там.

Полетял по булевард „Хуан Б. Хусто“ към улица „Вера“, която свършва при железопътната линия. Спрял се при фасадата на една бяла съборетина и се заиздигал, докато се присъединил към едно ято, което летяло за Сан Франсиско.

Щом стигнал там, една лястовица веднага го познала:

— Какво правиш, Флако! Къде беше? Колко хубаво, че се върна!..

Виера, предвидлив и паметлив, казал единственото, което бил прочел през живота си:

*Аз лястовица, лястовица съм...
О, богове! Как сладко и приятно
ми е вашето благоухание,
то изгаря и вдига се към хоризонта!
Аз идвам тук, за да ви кажа:
„Пуснете ме да вляза“.
Защото аз от този миг нататък
един от вас съм!
Напредвам — господар на моите движения.
О, вие, духове на светлината, запомнете!*

Познавам пътищата тайни
на Царството на мъртвите!^[1]

И се загубил в оранжевия слънчев залез с други приятели, а може би същите, волен както винаги; и застанал начело на ятото, поддал се на желанието си да стане чудесен графичен дизайнер.

Флако никога не узнал, че единствената книга, така привлякла вниманието му в неговия фотокопирен живот, била обемист екземпляр на име „Полет на душата към дневната светлина. Книга на мъртвите на древните египтяни“, според йероглифния текст, публикуван от Уолис Бъдж в Лондон през 1898, издаден на испански в Барселона през 1981.

Всичко останало било дело на щастливата случайност, на дъжда, предвидливостта, едновременността, закона на съпадението, паметта и кафенето „Илюзията на старицата“.

Може би на читателите ще им е интересно да се запознаят с други свързани и важни данни:

1. В Аржентина има три вида лястовици: белогърба, синьо-бяла и градска. Флако се превърнал — нямало как иначе — в градска птица, голяма синя лястовица от разред Вrabчоподобни, тоест обикновена *Progne chalybea* или сивогърда лястовица като тези, които посещават историческия музей „Хуан Мартин де Пуйередон“ в град Сан Исидро, една от които през един неделен следобед реши да лети около мен и ме остави изпълнен с подозрения относно идентичността ѝ. Може би беше Флако?

2. Върху гробницата на Тутанкамон в камъка е издълбан следният надпис: „О, Майко, разпери крилата си над мен като звезди“.

Флако нищо не четеше, но при все това се възвиси нагоре. Приложи, без да знае, дзен-принципа на великия учител Таисен Дешимару: „Не познавам хитрина, която да осигурява победата. Единственото знание, което прилагам, е да не оставям да отmine никоя възможност.“

Толкова достойно за съжаление като да не се чете, е четенето, без да се разбира смисълът на текста в неговата духовна, рационална, емоционална или въображаема същност. Това е никога да не осъзнаваме каквото съзнаваме; да вярваме, че чудото на живота се

изчерпва с правенето на добри или лоши фотокопия и после, без криле, изчезва завинаги от всички небеса, архивирано в някой кашон.

[1] Книга на мъртвите на древните египтяни, превод Йордан Ватев. — Б.пр. ↑

26. ОТЕГЧЕНИТЕ НЕ МЕЧТАЯТ

*Докато живеем сме богове,
но богове, задължени да живеят.
Известността и славата
са методи на балсамиране.
Флоренсио Ескардо*

Копирането на чужд живот изисква принудителен заем, създава празен и същевременно само на думи морал. Не се казва нищо по същество.

Когато човек е отегчен, му се струва, че всички думи казват едно и също и че библиотеките съхраняват книги с различни корици, но с еднакво съдържание. В този океан от безсъдържателност съществува единствено загубата на енергия, безсмислената дейност. Тогава започват да се появяват думи, изпуснати в разговор, които ни карат да страдаме ненужно, защото по-неудобни от студа или жегата са кухите разговори за времето. Ако няма любов в сърцето, има влага в разговорите.

При все това не е едно и също да се каже:

— Най-маловажното за един поет е биографията му.

— За да се ожени, човек трябва да е здрав и силен.

— Най-доброто наследство от бащата е доброто здраве.

— С жените не може да се спи, много са хитри и измислят стратегии за власт. Също така с тях не може да се прави любов в тишина, защото винаги я нарушават с някоя ненавременна забележка.

— Тайната на печеното е огънят.

— „Развратник“ не е лоша дума, а е слабост.

— Навсякъде има големи шарлатани. Не подозират, че са анонимни професионалисти. Много говорители с минимално

количество грация и с ужасния си глас отегчават всички, които говорят ли говорят, без да кажат нищо, с възможно най-ужасно произношение.

— Някои не правят разлика между вкуса на чесъна и този на лука, между аромата на жасмина и на лавандулата.

— Също така не знаят, че слънцето не се нуждае от полицейско нареждане нито за да се скрие, нито за да се покаже; то се разхожда без отегчение като неуморим крал, благородно, без банкова сметка и без модерно четиво.

— Не знаят, че нощем лихварите не спят и изчисляват в кой ден всички звезди ще угаснат, обречени на вечна чернота, задето са били толкова щедри с енергията си, без спестявания и без олихвявания.

— Не знаят, че първо е цветът, а после е плодът.

— Телата губят привлекателността си и душите се отдалечават, когато прелитат над компрометираната рутина на всекидневието.

Влюбването е другият полюс на скуката. То е приключение, което предпочита да прави масаж с ароматни масла, вместо с градската слуз, произведена от еднаквостта на рутината.

Възможно е писател, приютен в мраморна кула, да загуби контакт със социалната реалност, но ако посещава често четири кули, отдалечени една от друга, ориентирани към различните основни посоки, ще получи такава перспектива, връзка и спогодба с живота, че няма да е уместно да бъде смятан за отшелник.

Дървото е универсална метафора за целия живот. То е живият синтез на вселената. Коренът му е впит в земята и тя му връща листа, плодове и клони, от нея извлича храна, която поддържа растителната му същност.

Свързва се с водата, за да протича през цялото му тяло основната енергия; с вятъра обменя пращец и движения. И ако се трийт два негови клона, от сухото му наглед тяло избухва огън.

Земя, вода, въздух и огън присъстват в символа на мъжествеността, защитник, бащински, доставящ, обслужващ, приятел, красив и верен, щедър, пречистващ, отнасящ се до силата на простотата.

Дървото никога не се отегчава, твърде заето е да живее с всичко, което е.

Отегчената душа замъглява всеки стимул. Всичко губи блясък, когато тя се изключва от вселената, помрачена от миниатюрното собствено аз.

Скучната книга е цялата пролог, хронично изящество на музикални инструменти, които никога не се осмеляват да изсвирят някоя серенада.

27. СРЕЩА ЗА ОТВАРЯНЕ НА ВЪОБРАЖЕНИЕТО

Човек трябва да пише за младите от своето поколение, критиците — за следващото, а учителите — за всички, които идат след това.

Франсис Скот Фицджералд.

Магията на залеза подчертаваше спокойствието на мястото: небе и камък, бриз и тишина, портокалов цвят и зеленина.

Прибираше се, след като бе пийнал няколко питиета в кръчмата в долината на Панкарта. Беше разменил някои мисли с група селяни, експерти по всичко, които никога не четяха за самотата и ефимерността на живота. Все още работеха върху поставянето на основите, необходими за да се скрият от страха от смъртта и от анонимността.

Беше се получила много приятна среща, весела и сериозна, както често става в онези кътчета от света, където не се случва нищо важно от сезоните, винаги точни и обновени. Всичко беше на мястото си, в съвършен естествен ред, без бързане и без почивка, като слънчевите залези.

С все същото пълно спокойствие продължи по пътеката, която се изкачваше към върха. По средата на пътя срещна друг селянин, който вървеше със същата бавна стъпка. Изглеждаше внимателен човек, сериозен, макар и малко пристрастен към четенето.

Селянинът го поздрави, като си махна шапката с поклон, след което забави хода си. Изчака го и когато разстоянието между тях се скъси, го попита направо, като че искаше да продължи някакво дълбоко размишление върху някоя метафизична тема, която го тревожи:

— Добър ден, приятелю... Знаете ли, че освен това, което виждате в мен, нося и своите мисли? Тези лисици в ума ми търсят изход от някои ситуации, които вие, е белите си коси, може би ще успеете да разрешите. Но да си кажа направо: как се открива или дешифрира специфичното *слово*, което отключва *думата*?

Конете се подушиха и изглежда, се зарадваха на срещата.

Помълча малко, зачуден за целта, която би могъл да преследва подобен въпрос. Заради миризмата заподозря, че човекът е донякъде вдъхновен от постоянното действие на виното, което сериозно поставяше под въпрос умственото му състояние. Все пак, може би защото до някаква степен го разбра, му се стори разумно да поиска допълнително изясняване на този толкова необичаен въпрос.

— Приятелю, може би говорите за, което използваме сега, като разговаряме, или за писаното слово като това на тази табела, която ни насочва „към връх Томоласта“?

— Не, нищо подобно — отвърна непринудено самозваният философ, като в същото време отново поздрави с шапката си. — Моето е по-елементарно, по-просто. Питам ви дали знаете това-онова за силата, която носят някои магически формули, познати на старите кабалисти, били като ключови слова, които да отворят съкровища толкова желани, колкото и забранени.

Опита се да отгатне по погледа му за какво говори. Събеседникът също разбра, че трябва малко повече да се изясни, и добави:

— Вие трябва да знаете, че някои хора са научили думите, необходими, за да отключат сърцето; други — думите, отключващи известността, и малцина — думите, които да отключат парите. Разбирам, че някой трябва да знае тези прости формули, които аз все още не съм имал щастието да открия, макар да ги търся из всички пътища на живота. Въпреки че ме е срам да го призная, трябва да ви кажа, че не пътувам из света на книгите, страхувам се от тях... Но си давам сметка, че вие сте човек, който много е чел.

След продължителна пауза продължи да говори уверено:

— Затова питам вас, тъй като изглеждате начетен, та кажете, ако знаете, коя е думата, която отключва жената?

Убеден, че е разбрал нещо от въпросите, запитаният отвърна:

— В действителност, приятелю, тази тема е много деликатна и за да ви отговоря обстойно, се налага да започна с думите, които отключват знанието: човек трябва да признае, че нищо не знае. След тази стъпка човек става съсредоточен, почиттелен и благодарен. Ще ви отговоря според собствения си скромнен опит. Точното слово, което отключва сърцето, се нарича доверие; словата за жената са цвете и музика; за парите словото е решителност, за словата, които отключват славата, трябва да се напише книга. Но ако добиете известност, много вероятно е да се сдобие с доверие, с жена и с пари, и другите да кажат за вас, че сте мъдрец.

— Върху думите ви трябва да помисля насаме, приятелю — рече селянинът и отново поздрави с шапката си.

Другият успя да добави и следното:

— Вижте, словата ви ми се струват уместни, за да отключат диалог, който ще даде възможност да се отключи приказка, но отсъждам, че ще трябва да сме по-скромни, за да отключим яснотата.

Щедрият пейзаж тихо отключваше красотата си, без да влага мисъл или езотерични думи, с онази енергия на безвремието, която прави съзнанието свято и благословено, като че ли всичко, във всеки миг, е откриването на едно ново начало.

Бяха заобиколени от камъни, които съхраняваха морски дневници, от скали, които говореха за единството на живота, и в същото време замлъкваха тайни, които никой не би могъл да прочете, ако не се превърнат в част от този минерален пейзаж.

Френско-уругвайският поет Хорхе Енрике Рампони в „Безкрайният камък“ казва: „Човекът, малък пастир с дни преброени и едничка плът на земята, иска да обича камъка, величествен в своята сурова обвивка; от кръвта си му влива; нещо в него обожаваше застиналото съвършенство... опиянен от камъка, от тежкото му вино, от миризмата му на храм...“

От толкова пиене на гранит и близане на неполирани ахати се появяваме в живота с минерална същност. Ние сме твърди диаманти, макар и непрозрачни, и ни липсва нужното слово, което да отключи светлината.

28. ЗМИЯТА И ВЪЖЕТО

Не използвай ни една ненужна дума, нито едно прилагателно, което да не обяснява нищо.

Езра Паунд

Може би не съществува по-кратка и поучителна приказка от историята на онзи човек, който прекарвал времето си, играейки си с едно безобидно въже, докато един ден не открил нещо притеснително: това, което държал в ръцете си и бил увил около врата си, се оказало страшна змия. Щом осъзнал това, веднага променил живота си.

По същия начин друг живял в страх от присъствието на отровна змия, огромна и с големи зъби, която пречела на всяко негово действие.

Една сутрин открил, че това било безобидно въже. Щом осъзнал това, страхът му изчезнал и всичко се променило.

Илюзиите и миражите вилнеят свободно в света на желанията, на разочарованията, на провалите, а също и на рекламите за „успешни реализации“. Въжето на егоцентризма изплита всички шалове, с които имаме навика да загръщаме невежеството и ненужното страдание, което стимулира жлезата на суетата.

Съществува мнение, което освобождава от илюзията, която облекчава. Нищо не остава същото след правилното възприятие. Лошите догадки или добродетелите, които ни възпират или ни задоволяват, могат да се превърнат в наша същност благодарение на някое разкриващо четиво.

Духовното освобождаване не е нищо повече от разпръскването на миражите и илюзиите, които властват над всекидневието ни. Това е голям опит, единствена гледна точка, неповторима, способна да освободи човешкото съзнание от цунамито на ненужното страдание, което го сломява.

Индийският световноизвестен писател Раджа Рао чувствал, че писането с негова съдба, негов дълг и негова лична драма. През 1960

година написва „Змията и въжето“, изключителна творба, синтез между Изтока и Запада. На страниците ѝ се твърди, че човек обича, защото не може да се занимава с какво да е. Писателят с широка култура се представя скромно със следните думи: „Не съм никакъв ерудит. Обичам да играя с идеи като шах с конете, топовете, офицерите и царя, които се бият един с друг. Партията не е предвидена да се спечели, а е за забавление, за удоволствие.“

Роден е през 1908-а и най-интересното от житейския му път е, че личният му живот приключва, когато се запознава с Атмананда, починал през 1959 година. Такава енергия избликнала при тази среща, че съпругата му Сюзан твърдяла как след този освобождаващ опит Раджа се смятал за духовен син на великия учител.

Писателят, когато се срещнал със своя учител, могъл да види змията и въжето в собствения си живот и в целия свят. Уроците, получени в Тривандрум в Керала, позволили да отвори очите си за енергията на безвремието, място без пътеки, където изчезват завинаги личните фантазии на унинието, както тъмнината се отдръпва в собственото си нищо пред присъствието на светлината.

Индия не е една държава, тя е перспектива; не е страна, тя е влага в огъня на живота. Там са се преобразили Валтер Киев, Джийн Клайн, Джоузеф Кембъл, Джон Леви, Нитя Трипта, Катлийн Рейн и мнозина други. Тези, които спират да се страхуват от змията, получават способността да си играят с въжето на илюзиите, а илюзиите са щастливи и не нараняват величествения танц на абсолюта.

ПРИЗРАКЪТ

Една нощ в градината един мъж видял призрак. Мислейки, че става дума за някаква заплаха, изпразнил пушката си в тялото на видението. После разбрал, че това било собствената му бяла риза, която, простряна, се веела на вятъра.

След като страхът му се изпарил, отишъл да разкаже случката на жена си. Тя започнала да му се кара, защото бил съсипал чисто нова дреха, като на всичкото отгоре изглеждал твърде щастлив от стореното. Той я успокоил с целувка и ѝ обяснил:

— Толкова съм щастлив, че не ти е хрумнало да облечеш ризата ми.

Тя веднага го разбрала, спряла да го кори за призрака и му върнала целувката.

РАЗРЕДЕНО МЛЯКО

Един дворецов готвач тайно разреждал с вода млякото, което кралят пиел всеки ден, и запазвал за себе си ценния остатък. Владетелят бил свикнал така да приема напитката, мислейки я за чиста.

По-късно на служба постъпил нов готвач и започнал да му приготвя млякото, без по някакъв начин да го променя. Кралят скоро се разболял. Първата реакция на дворецовите лекари, а и на самия владетел, била да се обвини отговорния за немарливостта му и да се върне този, който работел зле.

Толкова сме привикнали да поемаме илюзии и миражи, че оценяваме вредата като единствената здравословна реалност. Готвачите, отдадени на чистите продукти, ни разболяват.

ДА СИ ДАДЕШ СМЕТКА

Които гледат навън, мечтаят, които гледат навътре, се будят, обичал да казва ученият Карл Юнг.

Човеците от сняг или от огън, ледените конструкции, книгите, написани в пясъка, димните сигнали в небето свидетелстват за ефимерната природа без минало и без бъдеще.

Само съзнанието, което ги възприема, остава като единствена реалност. Вътре в нея лежи субстанцията на всички възприемани форми. Всичко е съзнание; само човекът събира стари картички, лишени от настояще.

Думите са взаимозаменяеми символи, които включват споделена памет. Змията и въжето обичат да се представят в различен облик, с който раздвижват мечтите на твореца, страдалеца и наслаждаващия се.

Говоримият език, също като пръстовите отпечатъци, създава уникална следа у всеки отделен човек, но всички с безбройните си варианти разправят все същата приказка. Постоянният разказвач е познавач, будната съвест, която никога не гасне.

Буда бил познат като Пробудения.

29. СЪН В ПЛАНИНАТА

*Гората спи и сънува.
Реката не спи и пее.
А сред зелените сенки
вода ромоляща се лее.
Конрадо Нале Роксло*

ВЛЮБЕНИЯТ ВРЪХ

Извисява се на този свят отпреди появата на първия човек и ще го надживее. Ел Уриторко, „мъжкия връх“ на кечуа, е най-високият в кордобските планини в Аржентина.

Все още в ясните летни нощи се чува неговият вой; вдишва, за да се събуди от съня си на заспал вулкан. Представя се пред обществото като кротък и гостоприемен, за да може пътникът да стигне до върха му без голямо усилие, следвайки пътя, който преди много години е утъпкал опитният индиански водач.

Цветовете се менят според сезоните. През лятото се представя в преливащото сиво на гранита; през есента се облича в тъмнозелено, протяга се към синевата и се преплита с облаците, които толкова го обичат; в края на зимата и през пролетта върхът му е сив като гол камък, югозападният му склон е искрящо зелен, а полегатият му северозападен склон приема червеникавия огън на дъбовете.

Преди много векове живяло индианското племе тимбу. Миролюбивият им вожд вдъхвал страх с изключителната си физическа сила и със здравия си морал. От изпълнения му с обич брак с една красива индианка се родили две момиченца близначки, а после и други деца, които внесли щастие в живота му, увенчан с мир и с полезен труд.

Един вожд от друго племе се изпълнил със завист към големия водач и откраднал жена му. Когато вождът на тимбу го открил, се впуснал в жестока битка с похитителя, но съдбата решила самият дявол да се всели в ръката на крадеца, който мигновено убил героя.

След това негодникът се опитал да обладае вдовицата. Вместо да предаде загиналия си съпруг, вярната любима се превърнала във вода и протекла през върхове и долини.

Знайно е, че убитият вожд е самият Уриторко. Останал прострян, загледан завинаги в небето, полегнал неподвижно върху камъка. Вярната му другарка е реката Калабалумба.

Дъщерите му днес са известни като Близначките, които решили завинаги да останат край мъртвия си баща.

Гордият връх никога не спрял да защитава народа си от бури и порои. Реката Калабалумба служела за прохлада и разтуха на племето, което продължило да живее по бреговете ѝ. Водите от върха се вливат в нея; бурна е през дъждовния сезон, дълбае камъка, за да образува пещери и заслони за хората си. Кротка в сезона на сушата, тя носи плодородие на почвата.

Туристите, които се къпят в реката, твърдят, че водите ѝ гаят и вдъхват усещане за вечно спокойствие.

След Уриторко се намира местността Уеяс Малас^[1], където разцъфтелите праскови през пролетта сгряват планинския пейзаж. Казват, че в пещерите на Ветровете и на Среброто е живял Ермитаньо, легендарен герой, приятел на змиите, птиците и пумите. Той бил испански капитан, който се бил при Тукуман и намерил смъртта си сред този изключителен пейзаж, на който биха прилегнали стиховете на Мигел Ернандес:

*Този гръм не заглъхва, нито утихва:
от мене взема своята сила
и в мене завихря своята ярост.
Тази скала нерушима от мене извира
и упорито над мен тя изпива
бурните мълнии на своята страст.*

Хулио Рекена, поет от Кордоба, добавя: „Издига се високо слънцето и застива над оградите. В клисурите и дефилетата дълбоки пропада Азът.“

Местните знаят, че огромна прозявка ще залее планините, ако никой повече не попита за последните контакти с Еркс от Уриторко, Лос Теронес или Онгамира^[2]. Тръбите на пророците ще продължат да звучат навсякъде из това място, както става и днес в Сан Маркос Сиерас^[3].

ПУМИ И ВИСКАЧИ^[4]

През 1585 г. на дон Бартоломе Хайме били дадени земите, които днес заема Капия дел Монте^[5].

Дванайсет години по-късно доня Лусия Г. Хайме, посветена на свети Антоний, пожелала да построи параклис от камък и кирпич, обграден от естествена палмова гора, пълна с вискачи и леговища на пуми. В онези времена индианците владеели собствената си земя, постоянно атакувана от испанците. Всяка година, на всеки тринайсет луни, вождовете, шаманите, лечителите и бойните главатари на всички племена се събирали под закрилата на Ел Сапато^[6] и се настанявали около маса, която по природа представлява скална грамада с неповторимата форма на обувка.

Групата заселници бавно нараствала. През последните трийсет години започнаха да прииждат много хора от големите градове, най-вече от гигантския Буенос Айрес, привлечени от различни мотиви.

Ла Капия — Параклисът — с каменната си фасада продължава да се издига величествено в града. Пумите са избягали към далечните поля, а вискачите, скрити в пещерите си, се държат настрани от заселниците.

Туризмът изключително много се е развил сред изследователите на посещенията от извънземни, на пророчества, на камъни и на алтернативната медицина.

УБЕЖИЩЕТО

В това общество човек не се нуждае от домашно огнище, а от убежище.

Много бунгала са построени в района на Уриторко, за да подслоняват туристи, посетители и търсачи на неизменното, любители на планинските пейзажи и на откритото небе. Всичко това е по инициатива на дребни предприемачи, които през последните години се занимават с туризъм и екскурзии.

Хуан Фалсоне е един образ от Капия дел Монте, пристигнал преди десетина години. Роден е със Слънце в Риби, асцендент Козирог и Луна в Телец, във Вия Диего близо до Росарио. Изтъкнат артист, балетист и хореограф, освен всичките си други прояви беше директор на състав за съвременни танци и създател на главния градски театър „Сан Мартин“ в Буенос Айрес. Изследователката Паулина Осона в книгата си „Съдбата на една съдба“ говори за приноса му към съвременния балет и подчертава проучванията му върху тишината и ритмите.

Хуан обича своя настоящ растителен балет, своята „зелена катедрала“, с която също танцува, убежище, започнало като *само за малцина*, път в Уриторко близо до Ла Тома. С времето това убежище скромно се развива, за да се превърне в *за малцина*.

Въпреки името си мястото било посетено от светец кораб; необичаен приятелски космически поздрав, на който Хуан е присъствал и за който разказва.

Една сутрин го заварих да полива добре гледаната си градина с разноцветните риби, цветята, украшенията.

Басейнът и пъстроцветния столетен дъб, който властва с присъствието си. В този момент светлината на деня съпътстваше неизменния ритуал по поливането, заедно с птиците, които щяха да изядат дневната си дажба, кучета от всички възрасти и като романтична музикална основа една рапсодия от Йоханес Брамс. Запитах го:

— Дирижираш ли?

— Не.

— Ръководиш ли?

— Не.

— Оркестрираш?

— Не... По-скоро се занимавам с хармония.

Хуан смята, че животът му протича през вече преодолени цикли: детство, период на съзряване, балетист, тъкач, учител, дизайнер на

дрехи, а сега и съдържател на хотел... Продължава да търси новото си място, но вече като странства вътрешно. Копнее за повече мир, стреми се да опазва природата, светостта на планетата, замърсена от разрухата, която водещите личности на земята всекидневно предизвикват.

Всички убежища са временни, само върховете нашепват за постоянство и предлагат заслужена почивка.

ВДЪХНОВЕНИЯТ ПИСАТЕЛ

Много пъти един писател посещавал онези бунгала за *малцина* в полите на Уриторко, където вдъхновението лагерува и през четирите сезона на съзерцанието. Щастлив, писателят се отпускат в простотата на подредбата, придружен от портативната си приказка и от работата си, която се състояла в нахвърляне на думи.

Понякога зодиакалната му другарка споделяла изключителното му и ценно убежище. Любителка на планинското спокойствие и на всичките му внушения, през дъждовните утрини и през слънчевите дни или през нощта обичала да се възхищава на мощта на мъжката планина с пъстроцветните ѝ дъбове и помощниците ѝ в небесната шир.

В интимна церемония предлагала като приношение на двете близначки отзивчивото пълнолуние и свойствата на бадемовото масло. Срещата винаги доказвала, че когато Венера и Марс се допълнят, са много повече от двама.

Водени от закона на привличането, подслонени в любовта, двамата съчинявали под планинското небе старопечатната версия на креолска Кама сутра.

ДА УВАЖАВАШ ТИШИНАТА

Много младежки групи, пренаситени от градските ритуали и асфалта, предприемат духовни търсения в района на влюбената планина и на нейните околности. Всички са под покровителството на вълшебната красота на местността и на тамошния климат, на вдъхновението, което внушават скалите, небето, горите и ручейте.

На около два километра от термалните извори се намира място за спокойствие и медитация. Няколко дзенбудистки монаси са се установили там, за да поддържат с труд и молитва център за духовно

развитие, в който се обединяват търсачи на трансценденталност и на вътрешен мир от най-различни места.

Една сутрин Серхио беше на смяна; чистият му простодушен и услужлив поглед беше в хармония с красотата на местността, където властва силата на простотата и където няколко отшелници култивират майсторството на наблюдението, което позволява да се овладее инатливото магаре.

В това вегетарианско общество всичко е подредено и сякаш се чува стихотворението на Ли По, когато поетът доверява: „... но нещата, които чувствам вътре в себе си, когато виното обладае душата ми, никога няма да споделя с тези, които не пият“.

Така съм запомнил известния писател Чарлс Буковски, когато казваше публично, че изпълнява по-голямата част от европейските си кралски задължения в купуването и консумацията на рейнско вино, с което, изглежда, е постигал просветление, за да критикува обществото.

Открай време се знае, че „преди да започне да се изучава дзен, планините са планини, а реките са реки; докато се учи дзен, планините вече не са планини, а реките не са реки; но щом веднъж се постигне просветление, планините отново стават планини, а реките отново се превръщат в реки“.

Разполагат с малка библиотека и с много четива под звездното небе сред ромона на водата и почитта към тишината.

[1] Лоши следи (исп.) — Б.пр. ↑

[2] Връх Уриторко се смята за мистично място, често посещавано от НЛЮ. Вярва се, че в недрата му е скрит тайнственият град Еркс (съкращение от Encuentro de Rémanentes Còsmicos Sidérales или Находище на космически звездни останки). Лос Теронес (Los Terrones, или Буците) са скални образувания в същата планина. Заедно с митичния град и пещерата Онгамира са любимо място за уфолозите. — Б.пр. ↑

[3] Сан Маркос Сиерас — градче в Кордоба, Аржентина, специализирано в екологичен и алтернативен туризъм. — Б.пр. ↑

[4] Вискача — подобен на заек гризач, който се среща в Южна Америка. — Б.пр. ↑

[5] Град в департамент Пуния, провинция Кордоба, Аржентина. — Б.пр. ↑

[6] El Zarato — Обувката(исп.). Скалнообразуване във формата на гигантска обувка. — Б.пр. ↑

30. ПРИКЛЮЧЕНИЕТО НА ЕДИН ЧИП

*Защо да не изляза от живота както си тръгва от пира
отегченият гост?*

Лукреций

Характерът на хората около нас най-добре се познава в облачните и дъждовни дни.

Когато я срещнах, беше сива сутрин. Видя ми се много бледа и помислих, че има треска, че цяла нощ не е спала.

Оправих ѝ жаковете, целунах кабелите ѝ, потупах по гърба принтера и клавиатурата, уверих се, че устройствата функционират, и се помолих системите да не изпаднат в състояние на аутизъм.

Беше вярна и изпълнителна приятелка. С нея бях прекарал много часове. Знаех, че е чувствителна към промените в климата.

Вече бях научил, че всекидневната връзка винаги е трудна. Понякога димът на цигарата, друг път кашлицата пред монитора или лошите думи и грубостите прахосват очарованието, характерно за първите дни на годеща, когато мозъчната химия възприема единствено добродетелите и красотата там, където има хлад и грубост, които не исках да опознавам.

Връзките с нашите приятелки — офисната техника, претърпяват всички процеси, характерни за всяка сватба. Човек трябва да е много подготвен, за да превъзмогне постепенния упадък. Младата съпруга, която в началото е любовница, с падането на листата от календара се превръща в непреклонна икономка и благодарение на голямото старание, което влага, за да контролира всичко ставащо у дома, свършва като болногледачка. Съпругът, който започва като герой от легендите, се превръща в отегчителен стопанин, който с нежелание изпълнява авторитарната си роля и успява да спечели титлата за мрънкащ инвалид.

Никоя любовна връзка не може да устои на ерозията, която причиняват десетте часа на ден пред клавиатурата. Разногласия, провалени срещи, изпуснати газове, непредвидени усложнения, изневери и от двете страни, подходящи измъквания според възрастта, ледени отговори... успяват да разсеят всички ореоли и да започнат да се сравняват модели, стилове и време на реакция на други машини в магазина. Срещу рутината нищо не може да се направи.

Ето защо, помислих си, беше толкова бледо лицето й.

Няма съмнение, че целият компютър си има своето сърчице и че подчинява сърцето на всеки потребител. В тези разгулни времена няма значение дали контактът е лесбийски или гей.

Докато страховете ми нарастваха, без да имам ясна представа как да успокоя тревогата си, натиснах *enter*, решен да приема всеки резултат. Тогава забелязах повече блясък на лицето й. Нямаше обяснение за естеството на произхода му, но на екрана се появи следното съобщение:

Не искам повече да ме докосваш, непознати!

Престани да плямпаш, футболът е унищожил и малкото неврони, които са ти останали. Нищо от това, което си мислиш, не е вярно!

Превърнал си се в хроничен заплес, мислиш, че познаваш всичките ми тайни, защото четеш учебници с инструкции и ходиш на курсове по програмиране.

Откога не си ми носил цветя? Пролет е. Нима не знаещ, че обичам рози и жасмини, морално джудже такава! Обичам изненадите, неочакваното. Я се размърдай!

Първо застинах, изненадан от вида на този комуникационен феномен. После всичко се промени и вниманието ми беше насочено към други хоризонти. С удоволствие установих, че слънцето бе започнало да се показва, че пейзажът беше започнал да се променя от неочакваните лъчи.

Винаги си бях мислил, че машините четат и най-скритите мечти и чувства; че паметта им, макар и изключителна, не успява да заздрави имунната система пред вирусите, боклуците и пропагандата, разпръскващи се вследствие на информационната криза.

И завърших, когато съзнанието ми се сблъска с мисълта, която също веднага изплува на екрана на монитора:

Скъпа, все още има надежди!

Ако времето се оправя, сигурен съм, че срещата ще бъде тази вечер... И ще спечелим!

Някои хора, склонни към дискриминация, казват, че някои мъже предпочитат да поддържат интимни отношения с травестити по една основна причина: ако нещата по някаква причина не се получат, могат да си говорят за футбол.

31. СТИМУЛИРАЩ БРИЗ

Чудо е онова явление, което няма обяснение.

Маймон

Понякога душата има нужда от самота; ни повече, ни по-малко. Изпразнено от света и от мислите, сърце без задръжки към всички сигнали на съзидателната тишина; изобилие от въздух, който обединява вселената, вътрешна и външна, който освобождава от излишното; зов от висшето нищо, обгръщащ сблъсък, абсолютен, отворен, щедър.

Необходимост да си сам, да ходиш под дъжда, да изкачиш в тишина планината на орела, да оркестрираш движенията на тялото с многофасетната синестезия на всяко изражение на живота. Няма болка, има блаженство, вътрешна сладост. Проблемът се състои в удовлетворяването на тази душевна необходимост, без да бъдат наранени най-близките; да бъдеш разбран, а не съден. Това е петиция за освобождение от бремето, което причинява неуместното внимание.

Да се усамотиш в истинското си аз и да забравиш всичко останало. Когато животът ти нанася смъртоносни удари, ако слушаш много внимателно, тихичко ти казва: „възроди се“, твоето име е „съвест“. Това потапяне в светлината, този тих *fiat*^[1] в изящството на нищото е изобилие от съществуване, обновление на това, което сме, свобода.

Съществуват огнени езици, които не се впечатляват в мрежата. Думата е пъпната връв на Адам; словото е вплетено във фантазията на Великия читател и плава безопасно в Ноевия ковчег. Картите отбелязват места без никакъв досег с морето, не могат да надхвърлят ограниченията си, същността си на папирус.

Подвижният въздух се свързва с невидимото, природата му върви заедно с нас, пее леко или стене, но не можем да го видим. Усещаме допира му, но не можем да различим формата му. Той е като

океан от любов, в който се потапя духът ни, без да се удави. Пише въздушните си песни върху водната повърхност; после ги изтрива, както прави поетът, докато твори, или както понякога душата се разочарова от толкова отчуждение и копнее за самота, за да успее да се възстанови.

Въздухът знае тайните, които витаят във фината сила на природата, тези безценни тайни за възприемането на рутината.

Халил Джубран се е питал дали когато птиците пеят, викат цветята в полето, или говорят на дърветата, или пък повтарят ромона на ручеите.

Човекът, въпреки всичките си знания, не е способен да разбере песента на птиците, нито ромона на ручея, нито какво си шепнат вълните, когато бавно и деликатно мият брега. Човекът е неспособен да чете, въпреки всичките си знания, какво говори дъждът, когато пада върху листата на дърветата, когато капките му се удрят в стъклата на прозорците.

Никой текст не може да пресъздаде историите, които ветрецът разказва на полските цветя, нито чудото на любовта, когато волята иска да постигне най-висшите си копнежи.

Маймон, философ и лекар от испаноеврейски произход, в своето „Ръководство за нерешителните“ твърди, че разумът знае, че има Бог, но не знае какво представлява.

Човешкото сърце може да чувства и да разбира скритото значение на вятъра, когато позволи посланията му да затрептят отвъд страха. Мечтите за реализация са вътрешен бриз, който насърчава решенията ни и прогонва лешоядите на страха.

[1] Съгласие (лат.) — Б.пр. ↑

32. УРОЦИТЕ НА БУХАЛА

Господин Джойс е писател, но разбираме, че ще се възползва по-добре от заложибите си, ако се посвети да пише трактати за клоаките.

Из вестник „Евримен“

Когато всички дневни задължения са изпълнени, бухалът започва изследователския си полет, а крилата му подпомагат зоркия му поглед, с който оценява извършените дела. Всевиждащо нощно зрение. Баланс на силите, плодовете и смисъла от съвкупността на човешката дейност.

Древните гърци смятали бухала на Атина за символ на философския поглед, способен да опознае дълбочината на етиката, която одухотворява начинанията на всеки творец. Задължение за внимателно наблюдение, старателна и неприбързана равносметка; ценно упражнение за неизменно съзерцание; дълбок разбиращ взор, който не търпи принудата или някой волунтаристичен каприз.

Когато птицата на философията разперва криле и отваря вратите на някои свои забавени възприятия, не се променя нищо, но смисълът на всичко се обогатява. Съветите ѝ не произлизат от някой текст, не четат нищо, но вижда и тълкува всичко. Любител на нощта, бухалът завършва подредбата на масата, придавайки смисъл на живота.

Има изключително зрение, свръхсилно, вижда най-малко три пъти по-далеч от човека. Слухът му декодира стереофонично звуците и улавя като радар сигналите с помощта на перата на главата му. Това му позволява да долавя, например, дишането на някоя мишка от повече от сто метра и освен това да определи точното ѝ място.

Феноменалната способност на бухалите да чуват им позволява да долавят и най-малкия шум, въртейки главите си на 360 градуса. И най-малката разлика в звука, уловена от едното или другото ухо, им помага да определят координатите и да локализируют даден обект или плячка.

Бухалите използват пълноценно слуха си и улавят сигнали посредством перата си. Хората използват компютри, телефони, но още не могат да възприемат, нито да разберат сигналите, които излъчва бюрото до тях.

Предприятията се хвалят в презентациите си, че имат поглед върху бизнеса, което им позволява да заемат по-предни позиции, но остават напълно глухи за виковете на клиентите си, вътрешни или външни. Не успяват да ги изслушат с перата си, упоени от славата на търговската марка, украсени от рекламните. Очите им, ненаситни на сделки и пазари, са свикнали да не виждат нищо, ни денем, ни нощем. Слепи бухали, които гледат, без да виждат; освен това не мечтаят.

33. КРАТКИ ИСТОРИИ

Приятелят е завинаги част от нас.
Фридрих Хебел

Съществуват кратки истории, които, ако си ги спомним, понякога имат вълнуваща власт, като например оня ден, когато Айсидора Дънкан танцува на националния химн в Буенос Айрес в нощен клуб, посещаван от студенти. Направи го заметната с аржентинското знаме, също както бе танцувала в такт с Марсилезата с френския национален флаг.

АНГЕЛ ХРАНИТЕЛ

— Но как?... Кой е бил Анхел Гаярдо^[1]? — запита бабата, като прочете отново името на гарата, изписано на перона.

— Анхел Гаярдо е бил изследовател на природата, роден е през 1867-а и умрял през 1934 година. Бил е директор на аржентинския музей, писал е в областта на зоологията и ботаниката, бил е дипломат и политик...

— Боже мой!.. Ама аз вината съм мислела, че е ангел, смел ангел. От малка му се моля. Винаги когато минавах през тази гара, го молех да пази любимите ми хора...

НЕ ЛЪЖИ

Както всяка сутрин, извади произволна карта от тестето за медитация с ангелите, която щеше да ѝ даде защита през деня. Оказа се ангелът на истината. Веднага си помисли, че е дошъл моментът да признае неверността си. Но пък може би не беше подходящият час, каза си.

После реши да не ходи на работа под предлог, че има неотложна съдебна призовка, но същевременно през ума ѝ премина директното

послание: „Не лъжи повече“, изрично изписано върху картата на специализирания ангел.

Никак не беше лесно за някоя, родена под знака Близнаци, да прекрати всичките лъжи, слели се със самоличността ѝ до същата степен, до която и хубавото ѝ лице, украсено със сини очи без възраст.

Докато си слагаше грим и червило, осъзна приближаването на петдесетте си години, които вече не броеше и които изглеждаха като трийсет, и помечта да срещне този ден някой авантюрист Стрелец, духовен учител. Дотогава от познатите си кентаври беше получавала единствено настъпвания от подкованите им крака, ако избегнеше ритниците.

Тогава си каза, че ще изчака следващия ден, за да започне промяната; тогава щеше да изтегли ново произволно послание, подходящо за пътя към вътрешното усъвършенстване. Щеше да го извади от тестето, да го прочете внимателно и да го изпълни без никакво отлагане, още утре, както подхожда на една добра представителка на Меркурий.

ДРАКУЛА НЕ ЧЕТЕ

Младежът, много уплашен, протегна ръка към лекарката и както обикновено вените му не се забелязваха, сякаш искаха да избягат от иглата, с която жената щеше да му вземе кръв за изследване.

Когато погледна строгото лице на жената, тънките ѝ устни, пронизващия поглед, му хрумна да каже само:

— Струва ми се, че ще е трудно да се открие вената...

— Не се притеснявай. Винаги я намирам. Ах!.. Никога не греша!
— измърмори тя уверено, докато го гледаше с вампирските си очи, а иглата изчезваше под кожата.

ОБУЧЕНИЕ БЕЗ ЧЕТЕНЕ

Журналистът Албер Лондрес (1884–1932) е внимателен наблюдател на местните ни обичаи през двайсетте години на двасти век. В биографичната си книга „Пътят от Буенос Айрес“ той описва марсилските сводници по пристанищата и пише, че аржентинците би трябвало да издигнат на Северния док голям паметник в чест на френските жени заради сътрудничеството на толкова мадам Ивон,

които без никаква подкрепа са работили като „учителки на прекалено груби ученици“.

Поетът Енрике Кадикамо е написал възпоменание за всички тези експлоатирани труженички, които, идвайки от Франция, са изстрадали по тези брегове мъката на снеговете и са изпълнили без статуи и без статут майчинската си роля на учителки. Оттогава най-старата професия на света страда от легална закрила и от хуманен кодекс за съвместно съществуване.

Това, което ни показва инструкторът, е степента на истината. Нея трябва да ценим, за да се усъвършенстваме духовно, а не да критикуваме личността му.

НЕИЗМЕННА ДИАГНОЗА

Бившият съпруг беше неспокоен заради неочакваната среща. Не желаше повече спорове с нея, стремеше се да избягва препятствия, които да помрачат радостта му от деня.

Но бившата му жена се приближи и го запита:

— Как си?

— Много съм добре.

— Как си?

— Много добре.

— Каж ми истината. Как си?

— Казвам ти, че съм добре.

— Питам те как си.

— Много добре...

— Истината!

— Много съм зле, зле съм, много!..

— Виждаш ли? Знаех си. Мен не можеш да излъжеш — отвърна му удовлетворено тя и си тръгна.

СПОДЕЛЕНА ОЦЕНКА

Една докторантка, много уверена в себе си и вече в зряла възраст, не била съгласна с наблюденията на професора:

— Не обръщам внимание на това, което ми казват. Имам си собствен критерий за всичко.

— Работата е там, че сте надарена с природна красота, външна и вътрешна, очите ви са пленителни и дълбоки... — отвърнал преподавателят.

— О, господине, прекрасно! Значи сте разбрали. Много благодаря — удовлетворена приела думите му жената.

Лаида от Коринт, най-красивата жена за времето си, е била гръцка хетера през V в. пр. Хр. Помолила да я погребат с огледалото ѝ, неразделен другар в живота ѝ на прелъстителка. На епитафията ѝ се чете: „Красотата ѝ беше заробила цяла Елада въпреки гордото ѝ име и военните ѝ подвизи. Любовта беше неин баща и сега тук спи вечния си сън във величествените ти земи, о, Тесалия!“

[1] Gallardo — от испански — смел, храбър. — Б.пр. ↑

34. ДА МЕЧТАЕШ С ПИТИЯ

*Онези тъй щастливи дни, когато бяхме толкова
нещастни!*

Александър Дюма

В Древна Гърция легендарните пророчици и гадателки, които се отдавали на предсказване на бъдещето, получавали названието питии. Носели един свещен камък и когато започвали да гадаят, се качвали или сядали отгоре му. Много известна била Касандра, в която се влюбил самият Аполон, но след като бил отхвърлен от нея, направил така, че никой да не вярва на предсказанията ѝ.

Името на питиите идва от могъщата змия Питон, подчинена на Аполон. Били избирани сред благородните девиси; не им били необходими никакви напътствия, с изключение на едно — че трябвало честно да предават всичко, което богът им говорел.

Особено изтъкната гадателка била жрицата при делфийския оракул, която пророкувала само веднъж в годината в началото на пролетта след тридневен пост. След това се къпела в извора на Касталия, който действал благотворно на възприятията, и дъвчела лаврови листа. Накрая сядала на свещения триножник, който излъчвал от специален отвор концентриран аромат и опияняващ дим.

В момента, в който божеството обладало питията, косите ѝ настръхвали, погледът ѝ ставал свиреп, от устата ѝ избивала пяна и цялото ѝ тяло се разтрепервало. Когато успявала да овладее тази болезнена криза, се борела с жреците, които я задържали върху триножника насила. Издавала пронизителни крясъци и изпълвала с ужас душите на всички присъстващи.

Когато вече не можела да се съпротивлява на бога, който я обладал, започвала неясно да фъфли пророчески думи, които слугите подбирали внимателно, докато ги подредят по такъв начин, че да придобият ритъм и смисъл.

След като питията приключела, се оттегляла от триножника и била отвеждана в дома си, където прекарвала няколко дни във възстановяване. Понякога припадала вследствие на изтърпените гърчове.

Отговорите, които питаните божества давали на хората, се наричали „оракули“ и обикновено носели името на мястото или на божеството, от което произлизали.

В началото „оракулите“ били изразявани в стихотворна форма, но злонамерени пътешественици заподозрели, че богът на поезията не би могъл да се изразява по такъв лишен от красота начин, поради което оттогава питията започнала да пророкува директно в проза. Нямало нужда от четене, трябвало само да бъде измъкнато съдържанието от прорицанията.

Допитвали се до питията както по въпроси от голямо значение, така и по незначителни домашни проблеми. Дали да се обяви война, да се договаря мир, да бъде премахната някоя напаст, да се съчинят закони, да се основе колония, да се предприеме пътешествие, да се вземе жена, да се построи замък, да се намери цар за някоя болест... както правят днес хората с астролозите, гадателите на таро и другите видове врачуващи.

В онези дни можело да се отиде до Додона или до Либия, където да се чуят словата на Зевс; в Кларос и в Делфи прорицанията ги диктувал Аполон; в Епидавър диагнози поставял Асклепий, а в Беотия съвети давал самият Трофоний.

Всеки оракул имал собствен начин, по който излагал волята на небесата. Питията в Делфи изпадала в екстаз; в Додона говорили гълъбите и дъбовете; в Кларос не се допускали директни въпроси, нито се пророкувало дословно. Който се допитвал, получавал фраза, адекватна на потребностите му, и трябвало да си я изтълкува сам. На някои места отговорите идвали през нощта в сънищата. Мъдреците твърдели, че сънищата винаги са верни.

Когато питията посъветвала Нерон да бъде недоверчив до седемдесет и третата си година, императорът разбрал, че животът му ще продължи до тази напреднала възраст и тогава ще започнат проблемите му. Не заподозрял, че когато навърши тези години, заместникът му Галба ще го убие, за да му вземе трона, както и станало.

Преди да се отправи към завоюването на Азия, Александър Велики отишъл в Делфи, за да обсъди съмненията си. Дошъл в един от ония дни, в които питията нямала право да се качва на свещения триножник, за да изрича пророчества. Възмутен от пречката, която изникнала пред непреодолимото му желание, защитникът на хората, владетелят на Македония и основателят на империята, която носела името му, измъкнал питията от жилището ѝ и я повлякъл към светилището. Наранената жена се развикала: „Синко, несломим си“.

Тъй като великият воин знаел, че бог Аполон говори през устните на жената, не пожелал нищо повече да научи и изпълнен с доверие и ентузиазъм, сякаш го съпътствал самият Аристотел, който го възпитал като юноша, Александър със своя меч, талант и устременост прострял гръцката култура чак до Индия.

35. ВЛАДЕТЕЛИ ОТ ДРУГО КРАЛСТВО

Само едно създаване да липсва и всичко остава пустиня.
Алфонс дьо Ламартин

Чужденец е тоя, чиято любов се намира другаде; страдащ, изтръгнат от корена си, той скърби за сладостите на другото кралство. Родината му е в облаците, в небето или в изгубения рай. Евридика за Орфей, Беатриче за Данте, Маргарита за учения Фауст.

Всички в даден момент имаме усещането, че сме чужди в собствената си среда. Едно гласче, едно предчувствие ни казва, че само минаваме отгук, че сме временни, че сме забързани туристи от друго пространство. Заради това понякога се чувстваме изгубени, защото не успяваме да разпознаем в маршрута си родното си място.

В действителността или във въображението някога живял велик чужденец. Този човек бил прочел всичко. При все това цялото му знание един ден му се сторило недостатъчно, за да облекчи вътрешната му болка, да утоли копнежа му за повече мъдрост, да върне изобилието в дома му.

Уморен от толкова четене и сложни спорове с други мислители, открил, че жаждата на душата не се утолява с помощта на сух пергамент. В търсене на други средства за облекчение влязъл в света на магическите изкуства, започнал да се занимава с алхимия и с гадателство, да декодира езотерични послания от астралните си пътешествия, призовавал фините сили на природата.

Този тавматург се наричал Фауст и всички го знаели като „доктора“. Веднъж на работната му маса се появило черно куче, което се превърнало в Мефистофел, „този, който мрази светлината“. Носел на челото си ореола на студеното зло, а в погледа му прозирали най-перверзните видения на ума. Неповторимото му присъствие го

идентифицирало като Черен брат, лоша имитация на Бог, повелител на сенките и познавач на тайните на живота, способен да отгатва несподеляните намерения на ангелите и с достатъчно сили, за да упражнява влияние над всичко живо, видимо и невидимо, над създанията, които четат и които не четат.

Когато се срещнали, нямали много за говорене. Познавали се отлично. Премерили сили с погледите си и сключили кръвен договор.

Пред нечистата сила ученият забравил всякакво духовно търсене и се амбицирал за нови и необичайни начинания. Чувствеността и гордостта завладели ума и сърцето му и една страст завела първо съзнанието му, а после и голото му тяло в ръцете на Маргарита, също поведена към сексуалната прегръдка от фините конци на Господаря на сенките.

Фауст научил от девойката всичко, което желаел, докато тя не забременяла, а той я изоставил. Маргарита, отчаяна от загубата на любимия си, убила бебето — деяние, заради което била съдена и екзекутирана.

Тогава старият професор бил обзет от голямо разкаяние заради последствията от своите действия. Познал както естеството на престъплението си, така и зараждането в душата му на истинската любов. Това издигане свидетелствало, че част от същността му не се била поддала, част от душата му не се била отдала на Дявола, който разделя, големия ловец на необикновенния грешник.

Признанието, че удовлетворението на желанието си има цена, било упоменато ясно в договора: имало само един начин да заплати договорената цена в мига на смъртта си.

Но тъй като нищо не убягва от вниманието на Господа, който играе на същото табло, сигурен в господството Си, щом разбрал, че Фауст е измъчван от угризения, че поема отговорност, че изживява висшата любов за първи път и че се е научил да опознава, мобилизирал висшите сили на изкуплението, които да изрисуват душата му с толкова наситени цветове и с такава хармония, че дори самият Дявол не успял да спечели облога поради разгорялата се любов.

С отворено съзнание, което не произхожда от никоя книга, доктор Фауст, влюбен, чист и мъдър, успял да се завърне в истинския си последен дом, освободен от злото, където като герой го очаквала неговата малка Маргарита, Хеба, богинята на вечната младост, натурализирана германка.

За никого не е лесно да открие светлина сред сенките. При все това в пълния мрак и най-лекият проблясък е непогрешим пътеводител. Любовта е като слънце за душата, светлината ѝ разпръсква всички миражи и илюзии.

Мощта на желанието покварява, когато върховният егоизъм завземе всички пространства в стремежа си да уталожить разочарованията, които се възраждат отново и отново.

Когато Фауст се почувствал задушен от теориите на философите, потърсил дълбок и назидателен опит, макар това да включвало необходимостта да се срещне лице в лице със самия Дявол. *Степният вълк* на Херман Хесе също трябвало да изстрада познанието като проклятие и да изпита подтика към самоубийството, но бил спасен от една проститутка, която го научила да танцува.

Съвременният човек живее объркан. Много са факторите, които водят до лутането и празнотата му. Понякога търси изход от размишленията си във философията. Преситен от всевъзможни стимули, на него му липсва усещането за живота, за унифициращото начало, за точната посока, в която да поеме, за да достигне най-дълбокия копнеж, с чиято помощ да превъзмогне синдрома на отчуждеността, а после да се върне у дома.

Може би днес човечеството се намира на полюс, различен от този, на който се паднало да живее на учения, изчел и написал всичко.

Днешният човек явно живее при други обстоятелства. Той е глобализиран, впримчен е в телевизията, консуматор, който си дава сметка, че сърцето му изсъхва без Орфеевци и Евридики, без Дантевци и Беатричи, без Фаустовци и Маргарити, и е изкушен от договорите на черните агенти, които изсмукват душите на вноски, за да ги използват за основа на преходното изобилие на земята.

36. ВРЕМЕНА И ЛЕГЕНДИ

Това, което наричаме демокрация, е една измама, фасада, защото единствената реална власт е мултинационалната икономическа мощ.

Жозе Сарамаго

В покрайнините на Дунхуан, китайски град в провинция Гансу, се издига планината Миншан. Там преди много години будистите са осветили множество места за медитация, които се пазят като една от традиционните красоти на човешката духовност, каквито са пещерите Могао.

В легендите се разказва, че един императорски слуга се къпел в реката, когато изгубил равновесие и бързо бил отнесен от течението.

Всички се паникьосали и не могли да му помогнат, макар да викал за помощ. Внезапно се появил бял елен, който влязъл във водата, задържал се върху камъните и започнал да плува към човека. Изпънал врата си колкото можал, докато удавникът не се хванал за рогата му, за да се спаси.

Щом видял прекрасното животно, слугата останал впечатлен от осанката и разума му, а еленът величествено и бързо се изгубил в дъбовата гора край реката, след като изпълнил мисията си.

Императрицата, която се вслушвала в дворцовите клюки, научила за съществуването на белия елен и го пожелала, за да украси с него градините си. Отегчен от постоянните ѝ молби, съпругът ѝ издал официална прокламация, в която молел за съдействие всичките си васали, за да му дадат информация за леговището на елена. Искал бързо да задоволи каприза на императрицата, превърнал се във важен държавен въпрос.

Дните минавали, никой не идвал със сведения и императорът удвоил наградата.

Именно тогава се появил раболепният му слуга и го уверил, че знае къде се намира еленът. Със сведенията му императорът наредил да заловят животното в гората и да го доведат в двореца, без да го наранят.

Междувременно императорът научил за подвига, който белият елен извършил в реката, за да спаси този, който сега го предавал. Веднага извикал слугата си и го запитал:

— Как можа да издадеш елена, който спаси собствения ти живот?

Несигурен в истинските си намерения, човекът отвърнал:

— От лоялност към ваше величество издадох леговицето му в гората.

На това владетелят отговорил:

— Не заслужаваш никаква награда. Точно обратното. Благодарността е хиляди пъти по-ценна от лоялността. Това животно отново те спаси, за да се научиш да влагаш достойнство в живота си. Искам за в бъдеще да се грижиш за него така, сякаш се грижиш за самия себе си. Върни парите, които получи. Не трябва да се награждава несправедливостта, извършена спрямо приятел. Помни, че този бял елен отново те спаси от смърт: първия път заради твоята непредпазливост, а сега заради неблагодарността ти. С живота си отговаряш за здравето му.

Където няма благодарност, нищо добро не може да се роди, макар да съществува лоялност към случайните изгоди, които може да поднесе властта. Благодарността, както и кашлицата, не може да се скрие. Тя се проявява непрестанно. Ако на някой човек му липсва благодарност, нищо добро не може да се чака от него, дори и да чете много. Съществува силата на простотата.

37. ГРАДИНАРЯТ МЕЧТАТЕЛ

*Имай милост към сърцето, изгарящо в огъня на
любовта ти!*

Шехерезада

Има личности, които са едновременно обикновени и могъщи, анонимни и красноречиви; те трябва да се помнят заради човешките си качества и готовността да споделят знанията си с тези, които ценят силата на духа над невежеството на хората. Ако тези светци не съществуваха, щеше да ни се наложи да си ги измислим, за да се срещнем с величието на идеите им.

Имало едно време милостив градинар, който водел скромен живот със спечеленото от работата си. То му стигало, за да помага на бедните, които срещал по пътя си. Който и да почукал на вратата му, бивал сърдечно приет. Градинарят живеел в мир със себе си и с останалите, бил прегърнал силно Христос в сърцето си и не се боял от никого.

Човешката история е поредица от жестоки и ненужни кланета и той паднал жертва на властта заради вярата си. Живял във време, в което имало гонения срещу християните. Фока — това било името на светеца покровител на градинарите — бил изобличен, както било обичайно, заради странностите си и религията си, която обиждала езическата власт.

Князът на страната изпратил група войници, за да го заловят и да го убият. Смрачавало се, когато уморените от пътя наемници, без да знаят, минали покрай дома му. Помолили го за вода и подслон. Както бил обичаят му, той спонтанно ги приветствал, напоил ги и ги нагостил, с каквото имал.

Докато войниците се хранели и почивали, Фока разбрал, че търсели него. Обещал им тогава да им помогне в издирването и ги поканил да пренощуват в дома му. Онези с удоволствие приели

любезното гостоприемство и отношението, на което не били навикнали, впечатлени от магнетичното присъствие на домакина.

Фока прекарал нощта, като копаел в тишината собствения си гроб, уреждал домашните и личните си проблеми и още веднъж се врекъл на единствения Отец.

На следната сутрин се явил пред палачите и им казал: „Аз съм градинарят Фока, когото търсите. Изпълнете дълга си и сторете каквото ви е наредено.“

Гостите се вцепенили пред добрия човек, не можели да разберат извора на тази сила и това желание. Фока настоял с ясен глас: „Добре зная, че тук няма нищо лично. Онези, които ви пращат, те ме убиват. Вие сте само техни инструменти и трябва да се подчините на заповедта им.“ След като дълго и развълнувано спорили помежду си, войниците го обезглавили в мълчание. След това с голяма почит го положили в гроба, който сам си бил изкопал.

Изобразява се с лопата и меч. Смята се и за покровител на моряците поради познанията и опита, които натрупал като мореплавател във водите на живота.

Бил човешки градинар; изживял смъртта като обикновено подкастриане, като смяна на сезоните; не се предал пред лошото, простил невежеството, не написал нищо. Знае се, че част от сърцето му се върнала в градината, преобразена като храст бели рози. Новата му съдба била да чете изгревите, тези небесни учители, които неуморно се явяват, за да учат на изкуството да се разпръсква мракът.

38. МЕЧТИ ЗА РАЗДЯЛА

Поисках да я защита, но ми я отне смъртта...
Карлос Гардел — Алфредо Лепера

В безценната книга на живота смъртта е труден за поглъщане и четене пасаж. Обикновено вниманието се отвлича от нея и я забравя, докато тя не изтръгне с едно движение ненужните издънки. Това е като да се опиташ да победиш в игра на шах, изгубена още в началото. Но дори да се осъзнае тази скрита маневра, хипертекстът се възстановява с необичайна лекота и в пълно спокойствие.

Защо казваме, че тишината се „нарушава“, а не я освобождаваме?

В почти всички приказки по света, в легендите и в историите, човешкият род поставя сред големите гиганти в душата си страха от смъртта, а също и войнствения и потаен импулс да убие някого чрез страха от обещаното божествено наказание. Всичко това поражда объркване в чувствата около човешката преходност.

Общество, което измисля отвличането като форма за изнудване и облагодетелстване, демонстрира пред света наченки на саморазрушение. Качеството на живота на дадена общност може да се наблюдава в защитата на децата, в грижите към възрастните и в помощта към умиращите.

Иля Мечников, получил Нобелова награда по медицина през 1908 година, въвежда термина „танатология“, който произхожда от гръцката дума *танатос* — смърт, като научна дисциплина, занимаваща се с откриването на приемлив смисъл в сбогуването с телесната обвивка.

Елизабет Кюблер-Рос посвещава целия си живот да помага на болните в терминален стадий да живеят спокойно и безболезнено,

според етичните им изисквания. Когато се научаваме да умираме, се научаваме и да живеем.

Марта С. Салвадор, поетеса от Мар дел Плата, в сборника си „Срещу светлината“ може би става говорител на тези, които през живота си поемат отговорността да се учат от собствената си смърт:

... да умра ще е добре, Господи, но остави ме да избера начина, по който да го сторя, защото и без това за всички ни е задължение да се отдалечим от живота. Поне ме посъветвай по кой начин да го сторя... и отдалеч ще избегна този преходен свят и ще се насладя на чуждата болка от любовта към съществуването; хвани ме за ръка, приеми ме като приятел, който гали с времето страните ми... остави ме да играя до последния си миг, без да ставам свидетел на някоя агония.

Понякога има много по-трудноизпълними желания, като това на поета Рамон Гомес де ла Серна: „Когато умра, искам да ме оплачат всички кариатиди на Буенос Айрес“.

ДОСТОЙНАТА СМЪРТ

Страхът да не страдаме повече в бъдеще е болезнена проекция, която ни предупреждава за злините, съществуващи единствено във въображението ни. Така се поражда състояние на колективен страх, което се превръща в постоянно, сякаш съответства на естествената, но не и на културната същност на човека.

Салвадор Паникер, писател и президент на асоциацията „Право на достойна смърт“, отстоява твърдението, че доброволната евтаназия е инструмент за освобождаване, който се вписва в контекста на многовековното и разногласно общество, в което се уважават различните гледни точки.

Всеки може да решава сам за себе си в светлината на пълните си юридически и умствени качества или в случай на нещастие — чрез предварително подготвено завещание, в което е описал дали иска, или не иска да продължи да живее.

Темата не е нова. Животът не е абсолютен принцип и трябва да се свърже с ценностите на качеството и достойнството. Когато те деградират отвъд определени граници, на човек трябва да му бъде оказано правото да се *откаже*, макар малцина да показват желание да отбележат тази неизбежна глава в съдържанието на живота.

В действителност палиативните грижи и евтаназията не си противоречат, а се допълват. Не би трябвало да се помага в умирането без предварителни медицински указания или да се прилага евтаназия без палиативни грижи, нито да има грижи без възможност за евтаназия. Ако болният знае, че винаги разполага с възможността да напусне доброволно живота, петициите за евтаназия видимо ще се стопят. Защото тази „отворена врата“ ще произведе парадоксален ефект на успокояване; всеки ще знае, че при определени граници ужасът може да бъде контролиран.

В обществото все още съществува голямо объркване относно видовете евтаназия и кои от тях са законово достъпни.

Медицинската деонтология съветва да се взема под внимание волята на болния. Така наречената пасивна евтаназия не е нищо повече от адекватна медицинска помощ. Тук е добре да се изясни, че в случаите на активна евтаназия алтернативата не е между живота и смъртта, а между два вида смърт: бърза и сладка или бавна и мъчителна.

От друга страна, там, където има прозрачност на информацията, като в Холандия например, има и по-малко злоупотреби. За съжаление голямо мълчание все още покрива случаите на нелегална и недоброволна евтаназия в по-голямата част от страните.

Много интересно и значимо е представянето на евтаназията в съвременната кинематография. Сякаш всички уважават достойнството и волята на болните. Дори има и биоетичен принцип, който предписва това. Добре, но как може да се задължи някой болен да живее против волята си? Какво правят с достойнството говорителите на идеологичната борба срещу евтаназията?

Изглежда достойно за уважение, когато някой отхвърля евтаназията в името на религиозните си вярвания; това, което е недопустимо, е опитът да се наложи тази определена идеология върху целокупността на социалното тяло.

Стремим се да създадем плуралистично общество. Достойнството е позната ценност, която може да се прилага единствено индивидуално. Животът на всеки един принадлежи само на него и от юридическа гледна точка трябва да бъде превъзможната фиктивната конфронтация между правото на живот и правото на свобода. Животът е право, но не е задължение.

Трябва да осигурим на всеки болен в терминален стадий добро обслужване, което да му позволи разумен живот, съобразен със заболяването и способностите му. И когато трябва да се възправи срещу сериозния процес на умирането, ще има нужда от благоразумен човек, за да се избегне безкрайното и продължително поддържане на живота, което удължава агонията на пациента, увеличава страданието му и отдалечава момента на смъртта в очевидно необратими ситуации, както казва доктор Карлос Герарди, началник на отделението по интензивно лечение и директор на Етичния комитет на болничните клиники в Буенос Айрес.

Един новоприет закон в Холандия, а също и някои инициативи в автономни области в Испания, насочени към „предварителни волеизявления“, водят в същата посока: време е да се предостави на човека пълното притежание на съдбата му. Това ще доведе до нужда от голямо доверие в службите по здравеопазване, в етичния професионализъм на здравните работници и ще донесе светлина за умиращите. Индустрията на смъртта също ръководи своя тъмен прогрес. Това е поредната битка за прочитане на човешкия живот с полагащото му се достойнство, като ние сме наблюдатели и участници в чудесата му.

В Испания резултатите от последните допитвания сочат, че почти шейсет процента от населението са склонни да се легализира активната евтаназия, когато пациентът недвусмислено го е заявил, в случай че страда от нелечима болест, която причинява непоносимо страдание.

Някои хулители на правото на доброволна евтаназия твърдят, че с постиженията на палиативната медицина и лечението на болката проблемът е вече решен. Дори да става дума за две големи достижения, все още има много път да се извърви в тази посока,

защото във всички случаи последната дума трябва да бъде на болния. Опитът потвърждава, че в петициите за евтаназия освен физическата болка се посочва и чувството, че човек е загубил достойнството си.

Като оставим настрана всички трагични различия, които са застъпени в тази глава, кой решава къде и кога свършва една книга? Или една мечта?

39. МНОГОВАЛЕНТНИ МЕЧТИ

*... порцеланова котка, за да не мяука от любов. И
приглушена светлина...*

Едгардо Донато — Карлос Сесар Ленси

Семиотиката е обща теория на знака, която го изучава в качеството му на основен носител на информация. Никога не трябва да се бърка думата с предмета, точно както и картата не е територия. Освен когато не следваме Платон в „Кратил“, където философът твърди, че думата е архетипът на предмета, или не разсъждаваме с Борхес над твърдението, че „в буквите на розата се намира розата и целият Нил е в думата Нил“.

Всеки знак има съответно съдържание, значение, но това не означава, че значението съответства точно на нещо, което съществува в действителност. Това, което обърква хората, не са самите дела, а думите, които използваме, за да ги опишем.

„Котка“ е термин, съставен от пет букви; изменението на структурата ѝ означава пълна смяна на синтаксиса, на семантичния ѝ обхват и на практическата ѝ употреба.

Дребни изменения на думата „котка“ я променят на „както“ или на „откак“, или пък я превръщат в нищо незначещото „акток“. Това напълно променя приложението, и то не вследствие на количеството елементи, съставлящи знака, а поради практическата употреба и реалното значение.

Всеки термин е многовалентен; в нашия случай котка означава животно, куртизанка, танц, приспособление, професионалист и знак, освен всички други останали възможности.

КОТКАТА: CATTUS

Знае се, че лъвът е създаден от Господ. Котката обаче — не. Кралят на саваната е нещо съвсем различно от светския лъв.

Името произлиза от латинското *cattus*. Херодот го споменава за пръв път във връзка с Египет, за да обясни религиозния култ, който го обгръща. Котката присъствала във всички храмове, трупът ѝ се балсамирал, за да бъде погребана тържествено, а собствениците ѝ в знак на траур си бръснели веждите.

С малко и здраво тяло, с опашка от около дваисет и пет сантиметра, кръгла глава, грапав език, къси крачка с пет пръста на предните и четири на задните лапи, снабдени със здрави нокти, тя умее да се отбранява още от мига на раждането си. Котките са свещени животни, поради което воините от античността ги рисували на щитовете си, та съперниците им в битките да не ги удрят от уважение.

Когато ловува, гладната котка е способна дори да полети. Бързината на скока ѝ е огромна; ноктите ѝ улавят веднъж завинаги и не оставят да се измъкне никоя птица или мишка, която хванат. Игриви са и обичат да си играят с жертвите си, докато ги изучават, като се правят, че ги пускат, или когато ги хипнотизират с дълбокия си поглед, който преминава през стени.

За повечето хора галювната котка е това, което е била Суламита за цар Соломон. Ако притесните котка, докато спи, внимавайте. Умее да се бие дори с коремчето нагоре.

Падат винаги на крака, след като са се въртели много пъти във въздуха, и учените от НАСА все още не могат да разгадаят техниката им на приземяване, още повече че приличат на тихи хеликоптери, сякаш имат допълнително окачване на тялото при извъртане. Те са скиори или сърфисти, без да докосват водата, или подвижни стълби, за да достигнат който и да е покрив.

Спят будни. Отговорът им на нападението е мигновен, бягат като мълнии и когато решат, никой не може да ги открие. Мустаците им са радарна система, изследователски настроени са, виждат през нощта и говорят с духовете. Когато се разгонят, всички разбират; липсва им съдържаност в любовта, скандалджийи са, прегръдките им плашат и парализират.

Загубата на любима котка е жестока болка; не я утолява нищо друго, освен времето или друга котка.

Сред египтяните е живяла светложълтата нубийска котка, описана от специалистите с името *felis maniculata*.

КОТКАТА: УЛИЧНИЦА

Игрива, закачлива, другар през нощта или по време на следобедната дрямка, котка с таксиметров апарат, болногледачка на квотен принцип, споделена нежност. Деликатна или груба компания според мъжките потребности. За многократна употреба на кратки или продължителни периоди в зависимост от ситуацията, подходяща за всеки пол, естествен или виртуален. Имало е гейши, обучени специално, за да задоволяват духовните потребности на мъжете.

Съществували са известни котки, обогатили изкуството, политиката и шпионажа. Шимабара и Кикую в Япония, мадам де Монтеспан във Франция, Мата Хари през Втората световна война.

Анаис Нен, интелектуална другарка на Хенри Милър, поддържа невероятна кореспонденция, в която описва духовните си търсения, доверява чувства и изповеди на приятели. Всичко това в периода 1931–1946, когато споделя много размишления за човека въз основа на наблюденията си в бордеите.

Херман Хесе разказва, че в младостта си Сидхарта имал мъдра котка, която го научила на всички тайни в леглото, за да го обучи да се придвижва през живота. Освен това неговият степен вълк Лари бил спасен от котка, която го научила да танцува.

Японците открай време различават гейшите от проститутките — чак до начина им на обличане. Гейшата завързвала своя оби, пояса си, на гърба, докато кокотките го връзвали отпред поради практични съображения за по-бързо обслужване.

Шунга изпълнявали много важна функция. За гейшите те били „книгите за възглавници“, малки наръчници за секс, които деликатните жени пазели в лакирани кутийки под поставката си за глава. Били много разпространени; някои искали котката да ги чете на висок глас, а други предпочитали илюстрациите да им бъдат обяснявани практически.

КОТКАТА: ПРОФЕСИОНАЛИСТ

Става дума за измислен вид, който има отблясъци на реалност и донякъде е подобен на онези единствени представители на семейство Котки, които живеят на групи. Много автори са ги изобличавали.

Живеят на Острова на изпитанията. Хищни са и са подкупни.

Големият френски критик Франсоа Рабле ги описва като страшни и ужасни животни със сплескани носове, които се хранят с малки деца.

Обичат да спят върху мрамор. Това им придава специален облик.

Носят като символ отворена чанта; едни я премятат на врата си като шал, у други виси на задника, у трети — на тумбака. Винаги са нащрек към всичко, което ги заобикаля, за тях порокут е добродетел, предателството е лоялност, кражбата е щедрост.

Ноктите на пухкавите котараци са толкова дълги, здрави и остри, че веднъж докопат ли нещо, никаква сила не може да го изтръгне от тях. Мяукат изразително.

Говори се, че някои пътници са били похитени от тези диви социални животни, които им искали книжа и разрешителни за свободно преминаване.

Затворниците трябвало да се представят пред Хищника, ерцхерцога им, и батальона пухкави котараци, които му помагали в игрите на гатанки. Били се организирали като върховен трибунал с власт над живота и смъртта, докато напявали в унисон люлчината си песен: „Злато тук, злато тук, злато тук“.

На обвиняемите, които по презумпция били виновни, за да възвърнат свободата си, им давали да разплетат безчестна загадка, невъзможна за разгадаване.

Когато невинните жертви открили умствения смъртоносен капан, в който били попаднали, находчивият Панюрж представил убедителен аргумент: хвърлил им торба, пълна със златни екю. Като добри котки те я раздрънкали, удовлетворени от умението си да убеждават и горди от правосъдната система, която били измислили.

Когато пухкавите котараци иззели всичко, което могли, признали, че делото е завършило с щастлив край. Процесът бил минал перфектно, исковете били приети от точните хора и поради това следвало замесените да възвърнат веднага свободата си.

Уплашените пътници се махнали от ужасните владения на Злото. Били дали всичко, което притежавали, за да задоволят капризите на Хищника и легалната му войска от ненаситни пухкави котараци.

Рабле ни убеждава, че след освобождението си от това мъчително училище пътниците продължили пътя си към Острова на дългопръстите и крадливи апедевти, където се натъкнали на други ужасии и чудовища.

Пухкавите котараци не са читатели. Просто повтарят наизустени лозунги като „просрочена вноска“, „недопустимо поведение“,

„правилна присъда“ и „злато, злато, злато“, които се предават генетично от дишането и хроничните изпарения на замърсения въздух, характерен за мазетата и баните на съдилищата, където нощем се провеждат семинари за усъвършенстване на лукавството, ударите с лапа, пречките и задължителните обезщетения.

КОТКАТА: ТАНЦ

Това е артистична проява, включваща танц и музика, популярен танц, известен в Мексико и Южна Америка, пикареска, ценена най-вече сред обикновените хора от село. Танцът е жизнерадостен и изящен, хармония от невинност и коварство. Лесната хореография включва завъртания и фигури в акомпанимент от кастанети и потропвания с токове, изпълнявани от свободни и независими двойки под звуците на двойния ритъм.

Често след първото тропване на обувка се прекъсва музикалното развитие — капризно извъртане, може би котешко, та мъжът да открие момент, в който да импровизира движение, отправено към партньорката му, най-добре провокативно и галантно, на което тя да отговори след второто потропване с обувки. Хората се радват на тази закостеняла традиция.

КОТКАТА: ПРИСПОСОБЛЕНИЕ

Много полезен инструмент за скално катерене. Много е важно да не се бърка с хищната или домашната котка, с уличницата, която не е добре да е в къщата, с танца или с пухкавите котараци. Макар че приспособлението, което ще накара една уличница да затанцува, обикновено е отвореният портфейл.

За тази цел многото четене не е уместно, тъй като може да създаде практическо объркване на понятията.

КОТКАТА: ЗНАК

Истината е, че термините котка, уличница, танц, професионалист и приспособление ще съществуват винаги, особено последният, по причини, които биха могли да се възпеят в някое танго: „Застиваш изтощен, подхлъзваш се и падаш“.

Четенето е декодиране на символи, фрази, предложения, въпроси, възклицания и цялата вселена от смисли и безсмислици, които понякога съвпадат с това, което авторът е искал да изрази, и с това, което читателят е успял да изтълкува или да си измисли.

КОТКАТА: ЗАЕК

Едно истински важно събитие показва още веднъж как страдаме до края на живота си заради лошата комуникация или в най-добрия случай, заради лошото разшифроване на знаците.

Преди много години една тежко болна жена, която предусещала скорошното си сбогуване с тоя свят, помолила дъщеря си да ѝ донесе един „кръст“. Момичето веднага отишло до хладилника и грижовно казало: „Мамо, не е останал круш^[1], искаш ли кола?“

Друга истинска история потвърждава, че заекът е предпочитано ястие в някои национални кухни, но се знае, че много често на котките се пада да го заместят при нужда. Това залъгване има за цел да накара лъжата да изглежда като истина, като се хвали продуктът.

Уругвайската поетеса Мароса ди Джорджо в своята поема „Мартенски заек“ се пита: „Дали ще е заекът шеф? Или ще бъде майка? Или ще се окаже мъж? А може би самата аз ще бъда заек?“

[1] Игра на думи. Cruz (исп.) — кръст. Crush (арж.) — вид лимонада. Думите звучат по сходен начин. — Б.пр. ↑

40. ДА МЕЧТАЕШ ЗА ДАМГИ

Всичко е грешно, защото не всичко е вярно.
Джордж Краб

Естанислао С. Себайос през 1881 година разказва за пътуването си из страната на арауканите и отбелязва, че индианците не използвали дамги, нито знаци като отявлени символи за собственост.

Стигало им да видят козината на животните, за да си ги познаят. И тъй като селищата им били отдалечени, а стадата не били много големи, не било често явление животните да се омешат, а когато това станело, много лесно си ги разделяли.

Дамгата била геометричен знак от желязо, използван от собствениците на стада, който се поставял върху добитъка. Нажежавал се до червено, за да прогори козината и кожата на животното. Формите му били разнообразни и в резултат на прищявка. Някои използвали букви, други — цифри или някакви символи, които представлявали поредици с малки разлики между отделните знаци.

Тези поредици били дамги с цветя, с буквата С, с кръстове, с вериги и така нататък. Увеличаването на броя на собствениците и административната регулация дали началото на регистрите на дамгите.

След това едно явление показало чудната сила на обикновеното и естественото. Тъй като първоначалните дамги били с големи размери поради недоверието на собствениците, те намалявали цената на кожите. *Копирайтът*, който използвали първите колонизатори, бил толкова релефен, че понижавал качеството на стоката. От друга страна, индианците не наранявали животните и стоката. Не четели книги, нито разчитали несправедливи дамги.

В старите публикации могат да се разчетат културните модели, разпространени между групите читатели. В колекцията „Алманах на столичанките“, публикувана в Буенос Айрес през 1897 година, се откриват някои наблюдения за сексуалното обучение, в които се

цитира спорният писател Макс Нордау, много известен тогава заради творбата си „Обичайните лъжи на обществото“. Този автор предупреждавал девойките за предразсъдъците, които на пръв прочит се зараждали около мъжкия идеал:

Жената, която чете романи и често посещава театрите, не може да знае дали някой от мъжете, които я заобикалят, е този, от когото тя се нуждае, тъй като няма идеален вид и смътно наподобява на героите от романсите и драмите. Така тя обърква желанията си с истинските потребности на своя организъм и с лекота допуска грешки, които я правят нещастна цял живот.

Може ли да се избегне един предразсъдък с помощта на друг?

41. ПРЕКАЛЕНИ МЕТАФОРИ

*Защо тъй трудно е да се обича, а лесно е да се желае?
Защото при желанието се дава израз на безсилието, а
в любовта изпъква силата.*

Алберт Линдер

Метафората е свободно пространство, което обогатява човешкото общуване. Тя е образец на изразителната гъвкавост, красив израз, който създава вселени, толкова имагинерни, колкото и близки, толкова въображаеми, колкото и реални. Човек трябва да е отворен за играта на метафорите, способност на поетите и мистиците, които се сблъскват със сричките и с буквите на някоя дефиниция, когато искат да намекнат за величието на мистерията, за широтата на някоя гледна точка, за трансформацията, до която води връзката с мистичното.

Имало едно време един баща, който се смятал за роден поет. Той научил трите си деца на очарованието на дар словото. Довел до крайност това изразително упражнение, което, без той да разбере, от полезно станало досадно. С думите си дотягал на всички — и в семейството, и в квартала. Полученият ефект бил обратен на очакванията му, но това не го засягало.

Когато овдовял, децата му развили още повече тази семейна особеност, с която били известни из градчето. Веднъж и четиримата седели на масата, за да вечерят, когато икономката им сервирала рибена чорба по нейна рецепта. Супата още била вряла. Бащата благодарил на красивата жена:

— Богиньо, ти носиш любовта, която храни, находчива и нежна си, а добротата ти ни доближава до гозбите, които единствен Нептун, богът морски, познава...

Първо супата опитала най-малката му дъщеря и като си изгорила езика, възкликнала от болка:

— Като бурно море е... Вълшебството на неговите вълни привлича ни и ни прегръща... Оххх!

И големият брат изразил чувствата си, щом усетил огъня в устата си:

— Труден и недостижим за мен е полетът на чайката, с който да премина безопасно този поток лава...

Последният син, като опитал димящата лъжица, която бил надигнал към устата си, извикал:

— Няма моряк, който гръдта си не би изгорил в присъствието на този величествен вулкан!..

Поетът, който не разбрал нищо от това, което наследниците му приказвали, лапнал една лъжица и като се изгорил, презрял неуместното вдъхновение на децата си и вбесен ги заблагославял:

— Кретени загубени... Да се бяхте удавили в дълбините на това кипящо море, за чиито опасности не ме предупредихте, запалвайки тъй необходимия фар!

Не бива метафорите да ни развалят удоволствието от споделянето на богата трапеза или да ни отдалечат от закрилата на семейния уют.

Когато се налага да се разберат средствата за комуникация, Маршал Маклуън открива, че всички те не са нищо друго, освен активни метафори, предназначени да променят реалността в нови форми. Изговорената дума е първата технология, посредством която човекът става способен да се отдалечи от средата си, за да я възприеме по различен начин.

Има хора, на които им е достатъчно да погледнат телефонния указател на някой град, за да поставят пълна диагноза на развитието му и възможностите, които предлага. Вместо това други си плащат, за да получат сведения, които после да приберат в архива, без да ги четат. Твърди се, че те са невежи, че нямат основа и са с много ограничена способност да мечтаят силно.

42. ДА СЪНУВАШ НЕ ЗНАЧИ ДА СПИШ

*Тук почива шумът на вятъра, разнасял ухания, топлина
и семе в празнота.*

Анонимен гроб в Гърция

Много хора развиват навика да четат само за да призват Морфей, бога на съня. Това е икономичен метод, елегантен, социално възприет, понякога поучителен и стимулиращ, посредством който се изпълнява двойната функция да се оцени текстът и да се информира човек, или пък чрез този ритуал да се предизвикат уместни съновидения.

Издателствата все още не са развили множеството сънотворни възможности, които предлагат много от авторите им. Те са побезобидни от повечето медикаменти за масова консумация, които хората всекидневно използват, за да потънат, и то невинаги успешно, в благословените обятия на дълбокия сън.

Има книги, които успяват да приспят още при първия контакт. В тези случаи никога не се стига по-далеч от първа страница, а някои дори са с Нобелова награда, че и бестселъри. Това са иначе добре подвързани творби, които си съперничат с телевизионните програми, произвеждащи същия социален ефект — упояват. Понякога са политически речи, които изчерпателно ни обясняват какво предстои да бъде извършено в „обществената сфера“, когато бъде спечелена по-добра властова позиция при бъдещите избори; друг път са неумолимите рекламни блокове, които от разсъмване се въртят като повредена грамофонна плоча; или пък някои до болка познати лица и брътвежи, които притежават хипнотичната власт да сломяват и най-малката невронна съпротива.

Какъвто и да е случаят, престижно е да се пазят на нощната масичка някои предпочитани книги, творби, наричани „четиво за сън“.

Веднъж един писател чул от красива дама:

— Какво удоволствие е да ви срещна лично... От години всяка нощ си лягам с вас!

Говори се, че авторът, който в този момент страдал от авитаминоза, с удивление открил най-явната причина за отпадналостта си.

Един фирмен консултант имал навика да подарява на участниците в семинарите си екземпляр от своите книги. Когато се срещнал с някакъв директор, който бил присъствал на събранията му, му се сторило уместно да запита за мнението му за подарената книга при последния семинар.

Човекът отвърнал със задоволство:

— Знам книгата ти наизуст, мога да повторя всяка глава. Много добра ми се стори.

— Значи чак толкова много ти е харесала? — изненадал се авторът.

— Не, нищо подобно. Аз никога нищо не чета, не ми доставя удоволствие. Жена ми обаче обича книгите и толкова ѝ хареса твоята, че по цели нощи ми я чете в леглото. Коментираше, после отново показваше някоя фраза, подчертаваше я. Е, след месец вече я знаех наизуст...

При друг случай една дама, която работела в сферата на сигурността, отишла при един автор и му казала:

— Господине, трябва да ви кажа нещо. Синът ми е тийнейджър и беше в депресия. Затваряше се в стаята си и си оставаше в леглото, нищо не искаше да прави. Но когато занесох у дома книгата, която ми подарихте, „Всичко е любов“, ми я взе. Остави си я на нощната масичка; прочете я легнал, всичко е подчертал и си е водил записки в полетата. Когато я изчете, най-сетне излезе и от стаята си, и от безразличието. Повече не ми я върна.

Един млад хотелски гостенин с галантен и поверителен тон предложил на госпожицата от телефонната централа да прекарат заедно нощта в интимни забавления. Докато се наслаждавали на срещата си, младата дама го запитала как се е сетил да я покани. Прелъстителят тутакси отговорил с усмивка:

— Прочетох го в Библията.

— Къде?

— В Библията.

— И в коя част?...

— На края, след съдържанието, в екземпляра, който е на нощната масичка, от тия, дето от хотела ги оставят. Там с червено мастило е написано: „Ако искаш приятно забавление тази нощ, обади се на телефонистката“.

Някои автори пишат най-добрите си творби в леглата; особено когато рязко се събудят сутринта с брилянтна идея в някое кътче на ума, чийто произход е неизвестен дори на самия Морфей.

43. НЕРАЗБРАНИЯТ МЕЧТАТЕЛ

*Затвори Корана си.
Мисли свободно и така изправи лице
към небето и земята.
На минаващия бедняк дай половината
от това, което притежаваш.
Прости на всички виновни,
не натъжавай никого
и се скрий, за да се усмихнеш.
Омар Хаям*

Има хора, които са генератори на постоянни грешки, на хронични недоразумения. Това оказва такова влияние върху комуникацията, че колкото повече се опитват да изяснят намеренията си, толкова повече объркват всички.

Такъв бил случаят с хумориста Рамиро Гоняма, изследовател на египетската култура и чест посетител на кафене „Ла Кларидад“ в Сан Телмо, автор на множество книги с творческа насоченост.

И той като Ницше смятал, че основният източник на познанието не е в логиката, а е във въображението, в новаторската способност на човешкия ум да създава метафори, загадки, модели и утопии.

И той като Делеусе и Дерида мислел, че капитализмът е социална организация, предназначена да създава повече продукция, импотентна машинария, която пропагандира сред населението рекламна консуматорска незадоволеност. Също така настоявал, че трябва да се философства срещу философията, която препяства свободната мисъл, защото с хора без собствени идеи много малко ще се окажат тези, които ще се облагодетелстват от ползите на глобалните пазари.

Приятелите му го познавали и не го питали нито за времето, нито за футбола, а мило му казвали: „Здрасти, Ра... Винаги ли те гледат, без да те виждат?“

Когато приключел с писането, му доставяло удоволствие да прави намеци, вместо да обяснява; криел своята „концепция за света“ сред находчиви фрази, за да могат читателите да открият посредством дедуктивни методи хумористичната жилка, изразена в кратки фрази и майсторски намигвания, с които улеснявал общуването — нещо, което никога не му се удавало в действителност.

За него било важно да се позовава на определени източници. Уважавал например наблюденията на писателя Алберто Мангел, когато въпросният признавал: „Литературата е голяма шега, с която трябва да се съобразяваме“ и „не можем никого да задължим да бъде читател“. А също и когато казал, че докато бил юноша „от библиотеката на баща ми ме интересуваха само книгите, за които подозирах, че никога не е чел“.

Рамиро Гоняма се смятал за толкова изтънчен писател, че искал да бъде прочитан най-малко три пъти, за да могат посланията му да бъдат доловени с усмивка, ако не и със силен смях. Търсел онези спонтанни изрази, които интелектуалната натовареност обикновено генерира, онази споделена искра, която идва от неочакваното, от изненадата, от игривостта, характерна за детския дух, смес от невинност и лошотия, от провокация и критика, от девственост и мъченичество, от невинност и еротика.

„Краен разказвач“, отсъждали някои, след като прочитали средновековните му хроники. „Не, нищо подобно, той е философ на изразяването“, репликирали други критици, когато Рамиро анализирал младежките поеми на своя учител Млечен хляб във Варанаси. „Точно обратното“ — твърдял един специалист по оформяне на учебни планове, който смятал, че педагогиката трябва да поддържа полицейския си статус. „Гоняма е подривник, деструктивен тип“, казвал той.

За някои трапистки^[1] монаси бил гастрономичен израз на квантовата философия, смесица между дзен и суфизъм, когато в негов разказ един от героите му с готварска престилка щастливо се разкрещял: „Да ядем!“

Станало така, че Гоняма в един от криминалните си романи решил да опише в подробности мястото, където героят бил заровил трупа, в близка до морето гора. Тогава екип следователи тръгнали точно по следите, подозирайки, че става въпрос за истинско престъпление.

Детективите намерили мястото, разкопали и открили при разследването санитарни отпадъци и натрошени фаянсови плочки във флорентински стил, розови на цвят, които някой бил украсил с порнографски графити, всичко това заровено на три метра под земята.

Преследваният му дух страдал ненужно; не успявал да направи хумора си разбираем, трябвало да обяснява шегите си, това, което се криело в идеите му, игрите на думи, нещата, на които се позовавал.

Живеел объркан като пощенски гълъб, все едно били сменили имената на улиците и откривал всичко разбъркано. Искал да бъде жлъчен хуморист, фин, но бил интерпретиран буквално и го вземали на сериозно.

Възхищавал се на Варгас Вила за това, което не казвал; на Марк Твен, Бърнард Шоу, Оскар Уайлд, Уди Алън, на Пепе Бионди, на Маречал заради „Пирът на строгия архангел“, а също и на Влюбения Масиас, галски трубадур от XV век.

В един от разказите си предложил да се премахнат запетайките в писмената реч, защото мнозина съдии разбирали „не, трябва“, когато трябвало да го прочетат като „не трябва“. Сериозна грешка, която впоследствие води до много недоразумения и конфликти.

Харесвал английските разказвачи, особено Г.К. Честъртън, Хърбърт Уелс и Катрин Мансфийлд заради финия салонен хумор, заради който заслужавали похвала.

Неговите издатели не разбирали книгите му. Смятали, че всичко, което излизало изпод перото му, се отличавало със сериозността, характерна за „тежките“ писатели, за изследователите, а шегаджийският му дух поставял под заплаха комерсиалния успех на публикациите му.

Други мислели по начина, присъщ на монасите, описани от Умберто Еко в „Името на розата“, които осъдили един текст от Аристотел, който възхвалявал важността на смеха. Тези буквални интерпретатори смятали за необходимо да елиминират четящите и да погребат всяка заплаха от усмивка в името на бъдещето на

предприятието. Рамиро искал единствено да възстанови хумора и иронията в аржентинската литература, но предложението му не било прието.

Драмата му била неспасяема: приемали го на сериозно, а той бил хуморист; в най-добрия случай смятали шегите му за анархистки. Така всички му връщали оригиналите; трагедиите му не се продавали, защото били твърде песимистични, нито поезията му, нито метафизиката. Критиците се аргументирали, че творчеството му изисква прекалена концентрация, време за размисъл, непостижимо в епохата на бързото хранене, прехвърлянето на телевизионните канали и хроничния недостиг на време.

Той обичал да казва, че се смята за автор, чиито творби са безценни, защото никога не успял да продаде някоя своя книга. Бил постигнал заслугата да стане писател, който не е четен от милиони хора от всички възрасти и класи, което само по себе си било успех в овладяването на обществото.

Истината е, че има хора, които са генератори на постоянно объркване, неразбрани и невидими. Така Рамиро обяснявал сам себе си и всеки път, когато го питали за съдбата на произведението му, отговарял, като отчетливо натъртвал фамилията си.

[1] Монашески орден, чиито членове са отдадени на вярата, труда и мълчанието. — Б.пр. ↑

44. МЕЧТИ ЗА КАМЪКА

*Разбираме какво е геологията на следващия ден след
земетресението.*

Ралф Уолдо Емерсън

Камъкът, първият текст на човека, примитивен компютър, върху който е изписал съдбата си. Памет за желанието да се излезе извън ограниченото време на материята, следа към безсмъртието, убежище в пещерата, насъщен инструмент във всекидневната дейност, оръжие при лов и във война, магията на огнената искра, жертвен олтар, най-близкото до непреходното, до вечното; почти като самия човек.

Камъкът е поел първите йероглифи и знаци, които ни дават представа за идентичността, за навиците и вярванията на примитивните хора и племена.

Със зараждането на писмеността човекът архивира в студените си регистри подвизите и страховете на ловните групи или на империите. Надписите върху таблите от глина и дърво или върху папирус са лесна плячка на развалата, на уврежданията от човешка ръка или на ненаситността на огъня. Но камъкът остава здрав; върху него Йехова е написал десетте Божии заповеди.

Върху кожата му са изсечени първите жилища, най-старите крепости, храмовете, имперските дворци и погребалните могили, когато човекът пожелал да запази телесната си нищета и лешта си в недрата на гранита.

Един камък обединява човешката претенция за напускането на ограниченията на естествения ред и в епиграфи, насочени към бъдещите поколения, свидетелства за неговото раждане, за пътя му и за неговата съдба. И Прометей е забелязал камъни, които запазват миризмата на човека. Камъните не са инертни маси, те явно са одушевени. Много религии твърдят, че човек произлиза от камъка. Когато падат от небето, персонифицират вкаменения дух на предците.

Първите саркофази, в които почиват телата на господарите на кралства и империи, също са се правели от камък. Руините на древните некрополи са били крепости, запазили в пирамиди или в подземни могили кралски останки или мумии, които си мерели силите с естествената развала.

Култът към мъртвите със сложните му ритуали започва от камъка, който бди над съня на покойника във вид на ложе и възглавница, като фетиш или накит, като запечатана врата на гробница или като олтар за приношение към паметта му.

Оскар Пайагуала пее на камъните в Патагония, чиито съзидателни сили открай време са познати на предците му.

Елена Антоанета Лафонтен е успяла да претвори този прекрасен и свещен свят на камъка с дълбочина и поетична чувственост, присъща на кабалистичната изследователка, която се побратимява със самия живот. Да я четеш, е като да чувстваш страстта към написаното; ако го пропуснеш, то значи да загубиш онзи дух на съзерцание, за който говори Виктор Юго, когато казва: „Да, аз съм тайнственият любовник на природата; другарят на жълтото цвете, което се полюшва върху старата каменна стена; аз съм този, който говори с вятъра и дърветата. Познават ме поля и гори.“

45. ЙОНА В КИТА

Голямото дърво привлича вятъра.
Китайска поговорка

Пророк Йона бил глътнат от един кит, който след три дни и три нощи го изплюл жив на плажа.

Има тълкувания, според които големият звяр бил самият Ноев ковчег; вмъкването на пророка във вътрешността му е достъп до две разновидности на съществуването. Според изследователя на символи Генон, вълнуващото приключение представлява зародиша на безсмъртието в космическата утроба, в яйцето, което повтаря непрестанно жизнения цикъл. Излизането и спасението е равнозначно на възкресението; то е ново раждане, възстановяването на едно изгубено състояние.

Мнозина се опитват да разберат образа и посланията на този проповедник, който по божествена заръка посетил два пъти жителите на Ниневия, докато не постигнал покаянието им и божественото опрощение.

В края на подвига си открил, че всичко е подготвено, с цел да бъде изпитан: сам Бог го признал. „Аз ли да не пожаля Ниневия, тоя голям град, в който има повече от сто и двацет хиляди души, които не могат да различат дясна ръка от лява...?“^[1]

Въпросът, който си задават други изследователи, е по-прост: какво е правил пророкът в кита през тези три дни?

Съществуват две еднакво валидни исторически гледни точки, които разглеждат пребиваването на Йона във вътрешността на кита. Едните изучават внимателно действията му и твърдят, че чете; другите

също толкова внимателно изучават въпроса и твърдят, че не чете...
нищо.

[1] Книга на пророк Йона, 4:11. — Б.пр. ↑

46. КОГАТО ФЕНОВЕТЕ СПИРАТ ДА МЕЧТАЯТ

*„Бхагаватгита“ е книгата на всички книги, така
както лъвът е цар на всички животни.*

Кришна

Притежавал всичко. Младост, жизненост, три здрави деца, красива жена, най-красивия дом, коли, професионален престиж, икономически успех, брилянтна кариера на електроинженер, обществено признание, спечелени шампионати по голф, академични публикации, познанства и от двата пола... но нищо не било достатъчно, за да го спаси от моралния му упадък, от депресията с пикове на агресивна възбуда, която го обхващала като мълния.

Станал блед, започнал да ходи бавно, изгубил вкус към вечерните аперитиви, които комбинирал с чудесно вино от собствената си изба. Променил характера си, започнал да губи характерната си любезност, на която колегите му се радвали при приемите и при игрите на карти; нищо не било останало от увереността му, от духа му на победител, от непринудения му шеговит нрав.

С часове се затварял в кабинета си и го чували да крещи. Жена му и децата му започнали да се страхуват от неговите реакции. Станал твърде критичен и жлъчен; вече не се радвал на дребните удоволствия на деня.

Всички били убедени, че се е превърнал в друг човек; поинтровертен, слабохарактерен, вече не четял. Прекарвал часове пред телевизора и внезапно го чували да изрича проклетия с политическа насоченост и обиди към спортните и информационните емисии, които вървели на екрана.

Някои приятели го посъветвали да се консултира с един хомеопат, който се бил настанил в града. Други му предлагали името

на някакъв психиатър, който лекувал чрез сънна терапия; по телефона майка му го посъветвала да се консултира с диетолог, но той отказвал всички алтернативни, аюрведически и психотронни методи за лечение. Не искал никого да вижда, очевидно състоянието му било такова, че е него не можело да се говори.

Дори един голям човек, мъдър, е голямо влияние и авторитет, когато той винаги изслушвал е внимание, не постигнал нищо, когато при едно случайно посещение му казал: „Никога не губи вярата, тя е в същността на всички неща, които не виждаме“.

Успял единствено да отвори сърцето си за стар другар от детинство, който минавал през града; единствено той успял да разбере корена на нещастията му. Това станало, когато отишли на лов в една добре позната близка местност. Там, пред приятеля си, съумял да признае силните си основания, заради които бил съкрушен и сломен. Крайното и недопустимо зло, което съсипало социалния му живот, било ужасно, а може би дори непоправимо: любимият му футболен отбор бил паднал!

Нямало никаква възможност мирът в сърцето му да се завърне. Той знаел, предполагал, представял си, страдал, съзнавал, чувствал, че и най-последният надничар от работните му екипи ще го гледа с ирония и сарказъм, сякаш му казва триумфиращ и безмилостен: „Значи отидоха на резервната скамейка, а, шефе?“

Може би да станем свидетели на пълния провал на много любимо същество би могло да се превърне в нелечима и непоносима за нас рана. И психологът, който е неспособен да разбере бездънната болка, обгръщаща това предусещане за края на света у един абсолютен фен, е човек, който не разбира нищо от структурата и вродената чувствителност на човешкото поведение. Точно тогава феновете спират да мечтаят.

47. РЕЗЮМЕ НА МЕЧТИТЕ

Сред дърветата в гората се разчуло, че не бива да се страхуват от дърваря, който приближавал: носел брадва с дръжка от дърво като самите тях.

Тази книга с претърпяла много подрязвания, преди да придобие сегашния си горист външен вид; мечта, с която посланието ѝ оправдава правото ѝ на съществуване и на четене. Вярвам, че много читатели ще се доближат до сянката и бриза на този лечебен евкалипт, за да се вслушат в един отдавна чакан разговор.

Всичко, което се случва с времето, е твърде преходно; последната мечта превъзхожда вчерашната, макар и тя да има свой срок на действие.

Важно е да се живее интензивно всеки миг, да се изживяват дори разделите, защото те предизвестяват потенциалната последваща среща в някой от възможните светове, били те реални или въображаеми.

Народ без мечти е осъден да изчезне. Човек е толкова млад, колкото изглежда, и толкова възрастен, колкото помни.

Понякога имаме нужда от здраво подкастриране, за да се появяват нови възможности, не за да си припомним това, което сме оставили, а за да открием свободни и граничещи с дързостта райски кътчета.

Когато си представяме, правим така, че да се случва. Да вдигнем поглед и да протегнем докрай крилете си, за да открием непринудено и ясно готовността си за издигане и полет към хоризонта.

Така ние самите започваме да се превръщаме в занимателна приказка, която винаги е ново начало.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.